

**KUNGL
KRIGSVETENSKAPS-
AKADEMIENS
Handlingar och Tidskrift
NR 1/2014**

**THE ROYAL
SWEDISH ACADEMY
OF WAR SCIENCES
Proceedings and Journal
NR 1/2014**

Sveriges säkerhetspolitik
av Carl Bildt

Militära reflektioner om officersprofessionen
av Dennis Gyllensporre

Strategy: A Short Guide
by Martin van Creveld

Ur Svenska Krigsmanna Sällskapets Handlingar
1797 Carl Deléns Tryckeri Stockholm

VI GUSTAF ADOLPH med Guds nåde, Sveriges,
Götes och Vendes Konung, m m. Arfving till
Danmark och Norrige, Hertig till Schleswig,
Holstein, m m.

Göre veterligt: att såsom Vi med mycket näje
inhämtat den berömliga omsorg, som det inrättade
Svenska Krigsmanna Sällskapet föresatt sig
att hafva ospard, till förbättrande och utvidgande af de till Krigs Vettenskapen hörande
delar, hvarigenom så väl Krigsmän, hvilka
dels grånat under vapnen, dels jemte dessa på
stridens bana af ära och mandom sig utmärkt,
som ock andre Embets- och Tjenstmän, kände
för deras grundliga insigter, nu beflita sig, att
under fredens lugn bidraga till allänt väл; Alltså,
och emedan Vi anse Oss böra ett så nyttigt och
hedrande företag uppmuntra; ty vele Vi härmedelst icke allenast för Sällskapet betyga det
nådiga välbefog, hvarmed Vi sådant upptagit,
utan ock försäkra Sällskapet, att såsom dess
Höge beskyddare, detsamma med Vårt nådiga
hägn städse omfatta. Det alla som vederbör
hafva sig hörsammeligen att efterräffa. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kongl. Sigill bekräfta
lätit. Stockholms slott den 23 November 1796.

KKRVAS HANDLINGAR OCH TIDSKRIFT NR 1 2014

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE
(MATERIAL TILL TIDSKRIFTEN)

Överstelöjtnant

Tommy Jeppsson

KKRVA TFN: 076-760 96 45

Bodängsvägen 23, 760 10 Bergshamra

E-POST: tommy.jeppsson@kkrva.se

PRENUMERATIONSÄRENDE
OCH ADRESSÄNDRINGAR

Marie Brunnberg

MOBIL: 073-656 09 03

E-POST: admin@kkrva.se

KKrVAHT utges fyra gånger per år och prenumeration kan påbörjas när som helst under året. Prenumerationspriset per helår är 400 kronor (Sverige), 500 kronor (Europa), 600 kronor (övriga länder)
Bankgirokonto (pren): 760-1487

Lösnummer kostar 105 kronor, äldre nummer kostar 70 kronor och kan i mån av tillgång beställas från redaktionen.
Avgift för porto tillkommer.

Kungl Krigsvetenskapsakademien
Teatergatan 3, 1 tr. 111 48 Stockholm
TFN: se resp person
FAX: 08-667 22 53
E-POST: info@kkrva.se
HEMSIDA: www.kkrva.se

AKADEMIENS VERKSAMHET,
HEMSIDA, LEDAMOTSÄRENDE

Björn Anderson (för kontaktuppgifter se t h under rubrik ständig sek)

LOKALBOKNINGAR, EKONOMI,
BELÖNINGAR, BIDRAG M M

Gunnar Magnusson (för kontaktuppgifter se t h under rubrik andre sek)

AKADEMIENS ÄMBETSMÄN

Styresman

Viceamiral Frank Rosenius

Vallbacksvägen 9, 133 37 Saltsjöbaden

TFN: 08-748 93 20

MOBIL: 070-630 36 25

E-POST: frank.rosenius@swipnet.se

Andre styresman

Fil dr Gunilla Herolf

Drottninghamnvägen 24, 131 46 Nacka

TFN: 070-896 05 29

E-POST: Gunilla@herolf.se

Ständig sekreterare

Generalmajor Björn Anderson

TFN: 076-760 96 40

Västra Finnbadavägen 7B 1 tr,
131 71 Nacka

E-POST: bjorn.anderson@kkrva.se

Skrivelser adresseras till sekreteraren

Andre sekreterare

Överstelöjtnant Gunnar Magnusson

TFN: 076-760 96 41

Lugnets allé 69, 120 67 Stockholm

E-POST: gunnar.magnusson@kkrva.se

Skattmästare

Direktör Gert Schyborger

Sommarvägen 12, 182 74 Stocksund

TFN: 08-755 90 21

E-POST: gert.schyborger@telia.com

AVDELNINGARNA

AVD I (LANTKRIGSVETENSKAP)

Ordförande:

Generalmajor Karlis Neretnieks
Skeppargatan 48, 6 tr, 114 58 Stockholm
TFN: 08-666 99 89
MOBIL: 0733-94 99 88
E-POST: karlis.n@telia.com

Sekreterare:

Forskare Niklas Wikström
Centralvägen 35, 183 57 Täby
TFN: 08-650 22 87
E-POST: niklas.wikstrom@fhs.se

AVD II (SJÖKRIGSVETENSKAP)

Ordförande:

Kommendör Bengt Lundgren
Starrängsringen 60, 115 50 Stockholm
TFN: 08-788 77 44
MOBIL: 076-626 02 80
E-POST: bengt.e.lundgren@hotmail.com

Sekreterare:

Överste Lars-Olof Corneliusson
Enstavägen 5, 187 35 Täby
TFN: 08-122 077 66
E-POST: larsolof.corneliusson@gmail.com

AVD III (LUFTKRIGSVETENSKAP)

Ordförande:

Generalmajor Bo Waldemarsson
Skogsmyragatan 4, 749 45 Enköping
TFN: 0171-44 17 23
MOBIL: 073-546 72 47
E-POST: bowald@telia.com

Sekreterare:

Överstelöjtnant Claes Bergström
Tallflyvägen 9, 313 50 Åled
TFN: 035-398 93
MOBIL: 070-818 83 93
E-POST: claes.bergstrom@hotmail.com

AVD IV (MILITÄRTEKNISK VETENSKAP)

Ordförande:

Överste Jan-Erik Lövgren
Starrängsringen 10, 115 50 Stockholm
MOBIL: 070-676 31 27
E-POST: familjen.lovgren@comhem.se

Sekreterare:

Tekn dr Magnus Ruding
Styrmansgatan 19, 114 54 Stockholm
TFN: 08-782 41 17
MOBIL: 070-682 41 17
E-POST: magnus.ruding@fmv.se

AVD V (ANNAN VETENSKAP AV BETYDELSE FÖR RIKETS SÄKERHET OCH FÖRSVAR)

Ordförande:

Generaldirektör Marie Hafström
Gårdsvägen 9, 182 75 Stocksund
MOBIL: 0708-553 441
E-POST: marie.hafstrom@hotmail.com

Sekreterare:

Chefsjurist Stefan Ryding-Berg
Tangoslingan 10, 196 37 Kungsängen
TFN: 08-788 80 94
E-POST: stefan.ryding-berg@telia.com

AVD VI (SÄKERHETSPOLITISK VETENSKAP)

Ordförande:

Ambassadör Mats Bergquist
Bergsgatan 16, 4 tr, 112 23 Stockholm
TFN: 08-651 60 64
MOBIL: 073-339 33 60
E-POST: mats.bergquist@lnu.se

Sekreterare:

Forskningsledare Niklas Granholm
FOI Försvarsanalys, 164 90 Stockholm
TFN: 08-555 038 36
MOBIL: 0709-27 73 70
E-POST: niklas.granholm@foi.se

Innehåll

Handlingar

Sveriges säkerhetspolitik	6
<i>anförande inför Kungl Krigsvetenskapsakademien 4 december 2013 av Carl Bildt</i>	
Från sill till skifferolja	14
<i>Handel är blott en fortsättning på säkerhetspolitik med andra medel</i>	
<i>Inträdesanförande i KKVA avd V den 15 maj 2013 av Carl-Johan Hagman</i>	

Analys & perspektiv

Militära reflektioner om officersprofessionen	23
<i>av Dennis Gyllensporre</i>	
Försvarsmaktens perspektivstudie – några tankar	34
<i>av Helge Löfstedt</i>	
Kina vill expandera till havs	40
<i>av Ingolf Kiesow</i>	
Strategy: A Short Guide.....	48
<i>by Martin van Creveld</i>	
Political Succession in 21:st Century Russia	71
<i>by Pentti Sadeniemi</i>	
Kungl Krigsvetenskapsakademiens tävlingsskrifter 2014.....	92

Litteratur

Stalingrad – vittnen ger nya insikter om Röda armén	93
<i>av Lennart Samuelson</i>	
Arméns långsiktiga svanesång	96
<i>av Tommy Jeppsson</i>	
Framtida nordisk och baltisk säkerhet	99
<i>av Karlis Neretnieks</i>	
Hur Sverige undgick kriget men förlorade sitt oberoende	104
<i>av Erik Rossander</i>	
Mera om Churchill.....	106
<i>av Bo G Hall</i>	
Litteraturöversikt	109

Redaktören

Den årsöversikt som redovisar innehållet i *KKrVAHT* återfinns från och med fjolåret på Akademiens hemsida. Tidigare har denna återfunnits i årets sista utgåva av *KKrVAHT*. Skälet till förändringen är strävan efter att på det givna antalet sidor öka antalet kvalificerade texter.

Tommy Jeppsson

Tibellska fonden

Kungl Krigsvetenskapsakademien grundades 1796 av generallöjtnanten, friherre Gustaf Wilhelm af Tibell. Akademiens ska, enligt sina stadgar, främja vetenskaper av betydelse för fäderneslandets försvar samt följa och bevakा forskning och utveckling av betydelse för rikets säkerhet och försvar. Akademiens vilja är att, som en oberoende institution, bidra till och delta i försvars- och säkerhetsdebatten.

Den 12 november 2012 har Akademien antagit föreskrifter för en nyinrättad fond, Tibellska fonden. Ändamålet med fonden är att stödja Akademiens verksamhet som ett vetenskapligt instrument inom säkerhets- och försvarsmrådet.

Kungl Krigsvetenskapsakademien tar tacksamt emot bidrag till den Tibellska fonden. Gåvor kan ges i form av kontanta medel, värdepapper m m från enskilda och juridiska personer. För detta ändamål ska fondens bankgiro användas:

I I I - 3075

Akademiens grundare Gustaf Wilhelm af Tibell.

För välvilligt bidrag tackar
Kungl Krigsvetenskapsakademien särskilt;

*Björn Anderson
Carl Björeman
Kerstin Fredga
Marie Hafström
Inge Jonsson
Militärlitteraturföreningen
Jan Mörberg
Erik Norberg
Björn von Sydow*

Sveriges säkerhetspolitik

anförande inför Kungl Krigsvetenskapsakademien 4 december 2013 av Carl Bildt

TACK FÖR INBJUDAN att komma hit och tala om Sveriges säkerhetspolitik.

Jag noterar att jag inte – med undantag av en diskussion 2002 – har talat inför akademien sedan jag höll mitt inträdesanförande i denna avdelning på exakt detta datum för 23 år sedan. Det är ju ett tag sedan.

Då talade jag i skuggan av de säkerhetspolitiska utmaningar som vi har haft att hantera under det kalla krigets kalla decennier. Framför allt försökte jag då sätta in de undervattenskränkningar som vi utsattes för under denna period i ett större och lite längre sammanhang.

Det är alltid nyttigt att blicka bakåt och försöka att lära av det som varit när man försöker att formulera den politik som skall föra oss framåt. Vi skall inte vara det förflutnas föreställningars fångar, men vi får heller aldrig glömma dess lärdomar. Och om dessa kommer det alldelens säkert att diskuteras åtskilligt runt om i Europa under de månader som kommer.

För hundra år sedan skrev vi december 1913. Det var en tid av europeisk osäkerhet – två krig på Balkan hade just avslutats – och det var också en tid av intensiv svensk försvarsdebatt. Sven Hedins varningsord om Rysslands fientliga avsikter och dess alarmerande upprustning inte minst i dess finländska storfurstdöme rungade genom debatten. Uppe i norr hade bygget av

det väldiga fästningsverket vid Boden just avslutats. Det hade samlats in pengar till nya pansarbåtar.

Så kom då ödesdigra 28 juni 1914. Då föll de skott nere i Sarajevo som kom att utlösa den händelsekedja som med mobiliseringssplaner, stödförpliktelser och fatal kortsiktighet snabbt kom att göra det tredje Balkan-kriget till det första världskriget. Gnistan som tände den brand som skulle förstöra och förgöra så mycket.

Från sitt ståtliga rum blickade den dåvarande brittiske utrikesministern Edward Grey ut över London, konstaterade att ”the lamps are going out all over Europe, we shall not see them lit again in our lifetime”.

Vi vet vad som följde. Skyttegravar. Massdödande. Giftgaser. Revolution. Depression. Kommunism. Fascism och nazism. Folkmord. Atombomb. Delning. Järnridå.

Det var först när den förhatliga mur genom Berlin som delat en stad, en nation och en kontinent föll i november 1989 som ljusen kunde börja tändas i Europa i dess helhet igen.

I den intensiva debatten i vårt eget land för ett sekel sedan var de flesta övertygade om att Ryssland stod i begrepp att anfalla oss. I efterhand vet vi att planerna i St Petersburg i stället handlade om hur man skulle kunna möta ett förmodat gemen-

samt tysk-svensk anfall mot huvudstaden. Och den tron ledde nästan till konflikt.

Den 9 augusti 1914 beslöt den energiske befälhavaren för den ryska Östersjöflottan, amiral von Essen, om ett anfallsföretag mot den svensk-tyska flottavdelning som antogs ligga vid Fårösund. Men strax utanför Finska Viken återkallades flottstyrkan till sin bas i Helsingfors efter det att man fått klart för sig den neutralitetspolitik som Sveriges regering då deklarerat.

Men illa kunde det ha gått.

Under hela det förra seklet arbetade vårt försvar med planering för att kunna möta antingen det som betecknades som Krigsfall I Tyskland eller Krigsfall II Ryssland – ett mer teoretiskt Krigsfall III England var sällan föremål för seriöst arbete. Under ett skede var det tydligt det första krigsfallet som sågs som det farligaste. Under senare skeden var det uppenbart att det var det andra som tog över helt. Och försvaret förändrades förvisso under dessa svåra decennier.

Det första världskrigets slut innebar en dramatisk förändring. De tidigare dominerande imperierna – såväl det ryska som det tyska – försvann. Vid Östersjön såg vi en rad självständiga stater stiga fram – Polen, Litauen, Lettland, Estland och inte minst Finland.

Sveriges säkerhetspolitiska läge förbättrades dramatiskt. Vi trodde på nya Nationernas Förbunds möjligheter. Försvarsbeslutet 1925 innehöll förvisso viktiga inslag av modernisering – att bilda ett flygvapen var viktigare än att behålla ett kavalleri – men innebar dock en betydande försvagning. Vi ville tro på freden.

Vi vet hur det gick. 1930-talets beslut innebar försiktiga steg mot förstärkning, men i april 1940 var vår beredskap knappast god. Den forcerade upprustning som då inleddes kom inte att ge sina fulla resul-

tat förrän efter det att det världskriget fått sitt slut i Europa i maj 1945.

Men efterkrigsdecennierna innebar en satsning på ett starkt försvar. Detta som stöd för en politik som efter sammanbrottet för förhandlingarna om ett skandinaviskt försvarsförbund strävade efter att öka sannolikheten för att hålla vårt land utanför ett nytt europeiskt storkrig.

Och även om dätidens militärledningar stundtals grymtade missnöjt – inget försvarsbeslut under efterkrigstiden har undgått kritik – bör det nog sägas att det som då byggdes upp var ett starkt inte bara militärt utan också civilt, ekonomiskt och totalt försvar. Från en underrättelsetjänst som skulle ge oss förvarning över ett system för full mobilisering av samhällets samlade värnkraft till förberedelser för motståndsrörelse om utvecklingen trots allt skulle gå så illa. Varje svenskt hushåll informerades om att varje meddelande om att motstånd skulle uppges var falskt. Det var en imponerande nationell satsning vars fulla historia ännu inte i alla delar kunnat skrivas.

Men det var också decennier med tydliga tendenser till en schizofreni mellan den ytligare och yvigare bilden av vår utrikes- och säkerhetspolitik och en inre, mer dold och tyngre del av säkerhets- och försvars-politiken. Omvärlden visste väl om den hårda kärnan, men den inhemska debatten fick ofta nöja sig med annat.

Kanske kan detta illustreras också av det viktiga och riktiga beslut som togs om att i den starka försvarssatsningen avstå från att anskaffa kärnvapen. I ett anförande inför denna akademi i mars 1966 motiverade dåvarande statssekreteraren i försvarsdepartementet Karl Fritiofsson detta med ”att Sverige i allt väsentligt är under kärnvapenparaplyet på ungefär samma sätt som oss kringliggande länder kan sägas vara det” och att ”vår alliansfrihet och in-

riktning på neutralitet i krig betyder i detta sammanhang föga eller ens något.”

Så låt det inte alltid i debatten – men så var det.

Så kom då mer eller mindre plötsligt sammanbrottet för det sovjetiska imperiet. Det var en dramatisk tid. Historien ger oss mycket få exempel på överrustade imperier som avvecklas fredligt. Men Tyskland kunde återförenas. Och de väldiga sovjetiska stridskrafter som funnits långt in i Europas hjärta kunde successivt dras tillbaka.

Att Sverige var speciellt engagerad i den väldiga process när det gäller Estland, Lettland och Litauen var naturligt. Och åter förändrades Sveriges säkerhetspolitiska situation på ett dramatiskt sätt. Nu skedde ett alldelvis avgörande paradigm-skifte också i vår säkerhetspolitik.

Med inspiration av Mats Bergquist brukar jag tala om de avgörande paradigm-skiftena för Sverige i dessa hänseenden. 1523 – Sverige som självständig nation. 1630 – inledningen till den s k stormaktstiden. 1812 – denna slutgiltiga avveckling efter förlusten också av Finland och inledning till en epok där vi snarast sökte avståndet till vår kontinents förvecklingar och konflikter.

Men 1995 tog vi steget in i den Europeiska Union som genom fördraget i Maastricht lagt fast tydliga säkerhetspolitiska ambitioner. Det innebar att vi bröt upp från denna 1812 års politik och dess sentida variant under rubriken neutralitetspolitik.

När vi 1993 hade sätnt en mekaniserasrad bataljon till kriget i Bosnien var det en medveten och tydlig signal om vår ambition att medverka till att hantera konflikter och bygga fred också i vår egen del av Europa. Sedan dess har ju närmare 22 000 personer från vår försvarsmakt tjänstgjort i serien av olika operationer på Balkan un-

der först FN:s och sedan huvudsakligen Natos flagg.

Vårt engagemang på Balkan – militärt, diplomatiskt och inte minst genom vår roll i EU:s utvidgning – har varit ett konkret uttryck för en aktiv fredspolitik i vår egen del av världen. Att också försvaret måste förändras var uppenbart, men osäkerheten var samtidigt betydande. Under större delen av 1990-talet hölls därför grundläggande förmågor uppe.

Men ett historiskt och avgörande steg togs när det så kallade ”Opverket” – den krigsplanering vars olika alternativ i olika versioner hade styrt försvarets inriktningskring i cirka ett sekel – i all tyshet avskaffades kring år 2000. Och i och med främst försvarsbeslutene 2000 och 2002 avskaffades ju hastigt mycket av det som varit stommen i våra försvarsansträngningar sedan mycket lång tid tillbaka.

Utan det gamla ”Opverket” kom i mångt och mycket medverkan i internationella operationer att bli styrande för det militära försvarets utveckling. Detta medan huvuddelen av det övriga totalförsvaret i stort sett lades ner.

Dessa internationella operationer var självfallet viktiga i sak. Men de var också viktiga för att i en ny situation skaffa oss bättre kunskaper om och erfarenheter av militär samverkan med ledande andra länder. I grunden låg dock ett antagande om att det gamla Krigsfall II knappast längre var möjligt.

I det storkrig som hade kunnat bryta ut i det delade Europa skulle det vara logiskt om Sovjetunionen också med utnyttjande av svenska territorium skulle söka sig fram mot norra Atlanten. Detta för att kunna bryta de förbindelser mellan USA och Västeuropa som skulle vara avgörande för de västliga demokratiernas förmåga attstå

emot en massiv offensiv av de samlade sovjetiska arméerna.

Men detta scenario var utan rimlig relevans med det kommunistiska väldets sönderfall och en Nato-allians som i Östersjöområdet flyttades från väster om oss i Lübecks utkanter till långt öster om oss vid Brest och Narva. Långsamt, och alls inte utan politiska svårigheter, förändrades också den grundläggande säkerhetspolitiska doktrinen.

Förändringen i sak hade kommit redan 1995. Men det var inte överallt som den och dess konsekvenser omedelbart kunde accepteras. 2002 kom det dock till en bred enighet i riksdagen. Den sade att militär alliansfrihet med dess möjlighet till neutralitet vid konflikter i vårt närområde ”har tjänat oss väl”. Och att ”för framtiden” gällde att ”hot mot freden och säkerheten kan bäst avvärgas i gemenskap och samverkan med andra länder”. I tempusformerna låg en alldeles avgörande förskjutning.

Förvisso hade vi sedan lång tid tillbaka gett ett starkt stöd till Förenta Nationerna i tilltron till dess möjligheter att säkra fred och lösa konflikter. Och det gäller förvisso med samma kraft i dag. Men nu var situationen förändrad. Avgörande nu blev att medverka till att bygga upp en europeisk freds- och säkerhetsordning som kan ge trygghet och stabilitet åt vår kontinent i dess helhet.

Och Sveriges politik är tydlig. Med den formulering vi använder i regeringsförklaring och utrikesdeklaration: Vi vill vara en aktiv del av ett starkt, enat och öppet Europa.

Vårt intresse av en stark och framtidsinriktad europeisk union diskuteras ofta i ekonomiska termer – och betydelsen av det skall inte underskattas – men den har en kanske än viktigare säkerhetspolitisk di-

mension som behöver lyftas fram tydligare.

Också Nato-alliansen är ju en avgörande del av denna europeiska freds- och säkerhetsordning. Vi är inte medlemmar i denna, och jag har svårt att se att det skulle finnas nödvändiga politiska förutsättningar för förändring i det avseendet. Men vi utvecklar inte minst tillsammans med Finland ett aktivt partnerskap.

Och jag har i olika sammanhang understrukit den betydelse också vi fäster vid förpliktelserna i Nato-fördragets artikel fem för dess medlemsstater. Att vi då tänker speciellt på de berörda länderna i vår omedelbara närhet är rätt naturligt.

I det bredare säkerhetspolitiska perspektivet skall vi inte heller underskatta den långsiktiga betydelse som ligger i Europarådet med dess arbete för medborgerliga fri- och rättigheter eller OSCE med dess olika instrument såväl för detta som för arbete med nationella minoriteter. Inte minst minoritetsfrågor har, om de missköts, potential att utnyttjas för att undergräva staters säkerhet och integritet. Inte bara det gångna seklets, utan också det senaste decenniets, erfarenheter visar ju detta.

I ett av de senaste numren av Akademiens med åren allt bättre tidskrift gör ledamoten Krister Andrén några anmärkningar i anslutning till försvarsberedningens säkerhetspolitiska rapport. Jag tror att de är av alldeles avgörande betydelse. Han skriver: ”Ett starkt, stabilt och sammanhållet Europa i en solid transatlantisk samarbetsrelation förblir grunden för svensk säkerhetspolitik. Ryssland är i det perspektivet alltid hanterbart. Ett svagt Europa öppnar däremot ofrånkomlig -nästan oberoende av Rysslands utveckling – för att stabiliteten och säkerheten i Europa kan utmanas.”

Så är det – och det alldeles oavsett hur oroad man är över allt mer av auktoritär

utveckling, allt mer av nostalgisk närområdesambition och allt mer av militär modernisering i dagens Ryssland.

Det är utomordentligt svårt att tänka sig att något avgörande militärt hot med framgång skulle kunna riktas mot någon av EU:s eller Natos medlemsstaters integritet och överlevnad så länge detta samarbete fortfarande står starkt.

Först om detta skulle bryta samman, eller försvagas på ett avgörande sätt, skulle det kunna öppnas för mer hotfulla utvecklingar i Europa och i vårt närområde. Historiens tydliga lärdom är ju dessutom att avgörande ryska framstötar i Nordeuropa endast har skett när de på ett eller annat sätt haft stöd av eller varit förankrade hos någon annan dominerande europeisk makt.

Det var Napoleon som direkt eller indirekt gav grönt ljus till det avgörande anfallet på Finland 1808. Det var Hitler som i augusti 1939 gav grönt ljus till ockupationen av de tre baltiska staterna liksom anfallet på Finland. Att blicka bakåt är alltid viktigt eftersom det ju också ger en grund att stå på när vi försöker att blicka framåt.

Vi brukar säga att vår säkerhetspolitik ligger fast. I grundläggande avseenden är det självfallet så. Men i en värld i snabb förändring är det ju samtidigt tydligt att inte minst dess olika instrument måste förändras och utvecklas. Och jag skulle vilja diskutera dessa krav i termer av behovet av kunskaper, behovet av kontakter och behovet av kapaciteter i en modern och framtidsinriktad säkerhetspolitik.

Satsningar i alla dessa tre hänseenden – tre avgörande ”K:n” – ger oss tillsammans en säkerhetspolitik för att kunna möta kommande möjliga utmaningar, risker eller hot.

”Kunskaper”

Världen och Europa har, efter det kalla krigets slut, upplevt två utomordentligt framgångsrika decennier. I Europa har EU:s utvidgning skapat helt nya och bättre förutsättningar inte minst för länderna i östra och centrala Europa. I världen har vi sett hur miljon efter miljon har lyfts ur fattigdom, och hur en utveckling där klyftor mellan rika och fattiga länder vidgades nu häller på att vändas till sin motsats.

Jag brukar säga – utan att någon hittils har sagt emot mig – att det är de två bästa decennierna i mänsklighetens historia. Men när vi nu försöker att blicka framåt ter sig bilden mindre tydlig än vad vi skulle önska. Det är lätt att peka på osäkerheter.

Försvarsberedningen talar i sin säkerhetspolitiska rapport om att ”utvecklingen idag sker med större hastighet och är mer komplex och svåröverskådlig.”

Och i sin rapport inför det möte med EU:s stats- och regeringschefer som nästa vecka kommer att diskutera EU:s gemensamma säkerhets- och försvars politik skriver High Representative Catherine Ashton om att ”the world as a whole faces increased volatility, complexity and uncertainty”, och säger att ”Europe needs to develop the full range of its instruments, including its security and defence posture”. Hon efterlyser en bred strategisk debatt om detta mellan stats- och regeringscheferna.

Och det går väl i linje med förslag vi har presenterat. EU behöver en bred strategisk debatt och en tydlig global strategi. Den måste sedan ligga till grund för utnyttjande och utveckling av dess olika instrument för fred och säkerhet i vårt omedelbara närområde, liksom i närområdets närområde och i världen i övrigt.

Sverige tillhör världens mest globaliserade samhällen, och den utvecklingen har

accelererat påtagligt. Exportens andel av vår ekonomi har i det närmaste fördubblats under två decennier. Samtidigt har invandring förändrat vårt samhälle. Allt fler svenska medborgare finns vid varje tidpunkt utanför våra gränser.

Flödssäkerhet – ett uttryck som finns också i försvarsberedningens rapport – har blivit centralt.

Vi ser ju hur vårt beroende av de allt viktigare flödena i yttre rymden, över havet och i cyberspace blir allt större. Säkerhet kan inte längre definieras enbart i territoriella termer. Säkerheten i de globala flödena är viktiga för ett av världens mest globaliseringade länder. Allt detta skärper närmast dramatiskt kraven på kunskap i bredaste bemärkelse. Att i en värld av tilltagande osäkerhet rätt kunna veta och rätt kunna bedöma. Kunskapsbaserad säkerhet blir ett nytt och avgörande begrepp. Viktiga steg har tagits.

Vi har under senare år satsat såväl på resurser för strategisk framsyn i regeringskansliet som på bättre möjligheter för vår underrättelsetjänst genom bland annat den viktiga FRA-lagen. Detta är satsningar som måste fortsätta. Vi behöver mer aktivt kunna följa och värdera utvecklingen i vår omvärld i en rad olika avseenden.

Att andra länder satsar på samordnade politiska och militära underrättelsetjänster är någonting vi har anledning att reflektera över. Jag tror också att det vore klokt att inom regeringskansliet under kommande år ge de samlade säkerhetsfrågorna en tydligare ställning.

Under mina år som utrikesminister har jag dessutom blivit än mer övertygad om vikten av att vi också har en försvarsforskning som ligger på yttersta framkant. Vi måste kunna värdera också vetenskaplig och teknisk utveckling. Det kan gälla massförstörelsevapen, cyberutveckling, globala

fjärrstridsmedel eller genombrott i övrigt som kan leda till vad som kallas strategisk överraskning.

Förr var det relativt enkelt. Krigsfall II under några decennier – hålla reda på om det fanns tecken på att den 6:e armén i Petrozavodsk, den 26:e armén i Arkhangelsk eller den 30. armékåren i Viborg började fyllas upp. Nu möts vi i samarbete med andra av betydligt bredare och svårare utmaningar. Statssammanbrott söder om Medelhavet som leder till massiva flyktingströmmar. Terrorväld på Afrikas Horn som kan leda in i vårt eget samhälle. Politiska omvälvningar med oklara konsekvenser i Europas östliga delar. Massiva försök att nätpenetrera våra högteknologiska industrier.

Att samla in och värdera kunskap är säkerhetspolitikens första och alldeles avgörande frontlinje. Här måste vi satsa mera, och här måste vi alldeles självklart också samarbeta öppet, förtroendefullt och konstruktivt med andra.

”Kontakter”

Om detta är den första frontlinjen så är de kontakter vi har självklart den andra. Vi är i dag medlemmar i en politisk allians med den också säkerhetspolitiska ambitionen att verka för fred i Europa. Det innebär – högst konkret – att varje kris eller utmaning som i sin förlängning skulle kunna utvecklas också till en mer konkret utmaning för vår egen säkerhet, kommer vi från första början att diskutera med och söka möta tillsammans med andra EU-länder. Det skall kanske noteras att huvuddelen av dessa länder också är medlemmar i Nato.

I sådana situationer är styrkan i vårt samlade samarbete inte bara inom den Europeiska Unionen. Även styrkan i vårt samarbete med andra länder av största be-

tydelse. Vårt arbete med att stärka EU när det gäller den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken skall ses också i detta ljus. Och i sådana möjliga situationer handlar det kanske lika mycket om grundläggande förbindelser, förtroende och förståelse som om avsaknad eller närväro av mer formella förpliktelser.

Att kontinuerligt visa vår vilja och förmåga att politiskt såväl som militärt kunna delta i olika koalitioner är självfallet viktigt också i detta avseende. Det kan handla om internationella väpnade operationer under FN:s, EU:s eller Natos flagg, men också om gemensamt politiskt agerande.

Här spelar självfallet vår utrikespolitik och diplomati en viktig roll. Också i sammanhang som dessa är det viktigt att vi har förtroendefulla och nära kontakter med alla de olika aktörer som är av betydelse.

"Kapacitet"

Med kunskapen som den första och kontakterna som den andra frontlinjen är det självfallet våra olika kapaciteter som är den tredje.

I en konkret kris har kunskaper alldeles säkert lett till kontakter som handlar om de olika kapaciteter som krävs för att möta olika situationer. Det handlar då inte enbart om de som ryms inom det militära försvaret, men att dessa då kan vara av utomordentligt stor – i kritiska fall t o m avgörande – betydelse, säger sig självt.

Efter att det gamla invasionsförsvaret hade försvunnit för mer än ett decennium sedan, och efter en mer osäker period, har det ju genom främst försvarsbeslutet 2009 inletts ett omfattande arbete för att systematiskt bygga upp en ny försvarsstruktur som kan vara ett starkt stöd för en samlade och modern säkerhetspolitik.

Om försvarspolitikens mer konkreta framtida inriktning har jag av lätt insedda skäl inte möjlighet att säga så mycket. På grundval av sin säkerhetspolitiska rapport har ju nu den parlamentariska försvarsberedningen uppdraget att till i slutet av mars nästa år lägga fram ett mer konkret förslag. Den perspektivplanering som försvarsmakten redovisat beskriver ju vältaligt de olika alls inte enkla avvägningar som beredningen står inför. I dessa är vi förvisso inte ensamma. Det finns knappt någon försvarsmakt som inte står inför svåra avvägningar som i alla fall till sin art är likartade.

Och vi vet historiskt att det tar sin tid att gå från gamla värnpliktssystem till mer kvalitetsinriktade system som land efter land successivt har infört. Av största betydelse också i detta sammanhang är att regeringen i mars 2010 gett försvarsmakten i uppdrag att utarbeta en försvarsplan med tillhörande operativ planläggning. Någon sådan har ju över huvud taget inte funnits sedan det gamla operativa verket avskafades.

Nu växer sådana planer successivt fram. Det säger sig självt att de kommer att ge de närmare avvägningarna mellan de olika kapaciteter vi behöver också i det militära försvaret en betydligt fastare grund att stå på. Efter en period då försvarsanslagen successivt minskade, har regeringen sedan 2011 föreslagit successivt ökade anslag för att klara dels den framtida förnyelsen av flygstridskrafterna – vi kommer att få system i yttersta världsklass – och dels ökade kostnader för främst förbandsverksamheten i alla dess delar. Om denna utveckling med ökade anslag kommer att fortsätta blir en viktig fråga för försvarsberedningen en att söka sig fram till.

Men det kräver ansvarstagande inte bara från de som i olika partier talar försvar – det kräver åtaganden från de som i olika

partier har ansvar för den samlade politik man vill föra under kommande år. Alldeles bortsett från detta är det klart att ett ökat såväl nordiskt som europeiskt samarbete är både nödvändigt och önskvärt.

När jag talar här möts de nordiska försvarsministrarna i Helsingfors för att diskutera just detta. Med Finland har vi ju särskild anledning att diskutera dessa frågor. Och mot slutet av veckan träffas ju EU:s stats- och regeringschefer i Bryssel för att diskutera utvecklingen av det säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet. Sverige har ett starkt intresse i båda dessa avseenden. Kunskaper. Kontakter. Kapaciteter. Så skall vi successivt bygga vidare på vår samlade säkerhetspolitik i en föränderlig värld.

Men avgörande är detta: det starkaste vänet för freden och stabiliteten i Europa är och förblir integrationen mellan och

av Europas demokratier. Så länge den står stark och utvecklas vidare, med tydlig förankring också i förbindelserna över Atlanten, har jag svårt att se utrymme för någon avgörande äventyrlighet från någon annan makt i vår omedelbara eller mer fjärran närhet.

Men skulle den försvagas på ett avgörande sätt kan mycket te sig annorlunda. Då kan USA:s ”pivot to Asia” bli betydligt mer konkret verklighet. Då finns risker för att ett fragmentiserat Europa också blir ett farligt Europa.

Historien har sina lärdomar. Och dem skall vi inte glömma ens i denna den accelererade globaliseringens tid.

Carl Bildt är Sveriges utrikesminister och ledamot av KKrVA.

Från sill till skifferolja

Handel är blott en fortsättning på säkerhetspolitik med andra medel

*Inträdesanförande i KKrVA avd V den 15 maj 2013
av Carl-Johan Hagman*

Résumé

Throughout European history, the access to and trade with strategic commodities has, to a large degree, been a prime factor in the development of national security and defence policy. Also, the countries that have been able to dominate the trade and transportation of these commodities have, in different time periods, created the largest relative prosperity for their nations. From the end of the Viking age to the Great Nordic War, the Baltic Sea was one of Europe's most important trading areas. As a consequence, Swedish territorial development in what today is the southern part of Sweden, was to a great extent determined by the needs of larger nations, specifically the Hanseatic League, Holland, England and France, for free access to goods from the Baltic Sea area. Herring, shipbuilding materials and grain were the strategic commodities of their time. The key commodity during the 20th century has been oil. With the advent of domestic shale oil and gas, US security policy is being affected, which hence will have ramifications for the rest of the world. In the longer term, it is not improbable that a global gas price will be established and that gas and oil prices will converge. Lower global energy prices and the prevalence of energy reserves in industrialized and democratic parts of the world would further alter the current global security landscape in the same way as the herring did for Sweden in the Middle Ages.

I AKADEMINS SKRIFTSERIE om Svensk säkerhet efter 2014, publicerad 2013, ställde ledamoten Björn von Sydow den helt fundamentala frågan: ”Varför har vi ett försvar?” Svaret för mig är att vi genom vårt försvar och säkerhetspolitik skyddar vårt välstånd från yttre hot, både traditionella och okonventionella. Handel är den grundläggande komponenten för att skapa välstånd, och jag kommer att argumentera för att handel är viktig för svensk säkerhet. Tillgången på naturtillgångar, oavsett om det är sill, järn, spannmål, olja eller gas, och handeln med dessa varor, har historiskt ändrat balanser i geopolitiken och kommer sannolikt att göra så även i framtiden, varför detta

anförande har underrubriken: Handel är blott en fortsättning på säkerhetspolitik med andra medel.

För det första: Samhällens välstånd har historiskt varit nära kopplade till handel.

För att förstå hur välstånd skapas, kan upprätthållas och helst växa och spridas ligger det nära till hands att studera europeisk ekonomisk historia under de senaste 1 000 åren.

Den Venetianska republiken var Europas rikaste och mest framgångsrika ekonomi från år 1000 till början av 1400-talet en-

ligt OECD:s Millennial Perspective Report. Portugal blev aldrig riktigt lika rikt som Venedig, men var sin samtidis främsta nation som utvecklade maritim teknologi och etablerade den första Europeiska närvaren i Afrika, Asien och i Atlanten. Nederländerna hade den högsta per capita inkomsten i världen under hela 1600-talet på grund av specialisering, internationell öppenhet och storskalig handel med Asien. England övertog den holländska modellen men gjorde den global genom industrialisering och effektivisering av transporter, varigenom de skapade sin tids högsta GDP/capita fram till de sista åren av 1800-talet då den platsen övertogs av USA. Det vävs en röd tråd där handel och ny teknologi är de gemensamma nämnarna.¹

Vad som också är gemensamt är att dessa länder hade stora krigsmakter och att deras ekonomiska egenintressen styrde deras statliga handlande, deras säkerhetspolitik och deras militära insatser.

För det andra: Handel och flödet av strategiska varor har också definierat svensk historia och säkerhetspolitik i långt högre grad än vad vi allmänt erkänner.

Under den tidiga medeltiden var det antagligen tillgången på skånsk sill, i kombination med salt från gruvorna i Lüneburg, som lade grunden till stadsbildningen Lübeck år 1143 och senare det hanseatiska förbundet. Hansan organiserade handel och skapade välstånd när självhushållning annars var helt dominerande i norra Europa. Under kortare perioder av vad vi i Sverige anser vara medeltiden var Hansan ett större handelsområde än vad de italienska handelsstäderna representerade i Medelhavet. Den danske historikern och författaren Saxo Grammaticus (1150–1220), beskriver den

samtida tillgången på sill år 1185 genom att säga att man kunde gå över Öresund torrskodd, eller att med bilder visa att man kunde ösa ombord sillen med håvar, direkt från havet upp i sina fiskebåtar, eller att man kunde ställa en hillebard upprätt i vattnet på grund av trängseln bland sillen.

Sillen var en strategisk vara under den tid när den primära centralistiska kraften i Europa var kyrkan, som påbjöd fasta, då folket inte fick äta kött, två dagar i veckan, inför de frekvent förekommande högtiderna och fyra veckor inför påsk. Den enda vara som kunde transporteras, och därmed handlas med, för att försörja de begynnande stadsbefolknings behov av mat, var den saltade dansk-svenska sillen i tunnor. Under hela medeltiden försåg Hansan och Öresundsregionen Europa med en stålleföda och stora rikedomar skapades. År 1200 fanns det fler stenkyrkor i Skåneland än i resten av hela Norden. Det var kampanjen om detta välstånd som delvis låg bakom bildandet av Kalmarunionen 1397. Det var samma skäl som låg bakom det Lybska stödet som lade grunden till den svenska flottan och den svenska moderna staten år 1522 för att balansera Danmark och som senare ledde till Grevfejden och därmed Sveriges slutliga kontroll över sin handel och etablering av Sverige som nationalstat under Gustav Wasa.

Sillen ”gick till” nio gånger i Sverige under det förra milleniet.² Att sillen under 1400-talet istället vandrade in i Nordsjön kanske bara har ett svagt samband med Hansans nedgång och slutliga fall hundra år senare – men jag håller det inte för helt uteslutet. Den saltade sillen tappade mycket av sin betydelse i samband med den kyrkliga reformationen och de därmed ändrade kostvanorna. Konkurrens från andra varor, förbättrade transporter och framväxande furstestater var också bidragande or-

saker till att både sillen och Hansan miste sin ställning. Men det exemplifierar hur en strategisk vara, under en bestämd tidperiod, inte bara skapade välstånd utan också var en underliggande komponent till utformningen av svensk säkerhetspolitik under 300 år.

Under stormaktstiden fick Sverige kontroll över Öresunds östra strand. Sundstullen hade under stora delar av medeltiden stått för upp mot 2/3 av stormakten Danmarks statsinkomster, vilket kanske var naturligt m h t Östersjöns handelsmässiga betydelse.³ På 1600-talet hade timmer, järn, hampa, tjära och koppar blivit strategiska handelsvaror. Symbolen för centralmakten och handelspolitisk kontroll var örlogsfartyg och över hälften av statsutgifterna i flera europeiska länder under dena tid allokerades till byggandet och utrustandet av örlogsflekttor. Huvuddelen av de strategiska varorna för skeppbyggeri kom från Östersjöområdet. Det låg i de gryende europeiska centralmakternas och deras örlogsflektors egenintresse att varuflödet var fritt och inte tullbelades för hårt.

Vår historieskrivning är ofta Sverigescentrerad och vi kanske ibland förleds att tro att vi har styrt över vårt öde. Realiteten är att i princip varje fred mäklades och påverkades av makter i vår omgivning vilka hade intressen av att handeln fritt flödade ut och in ur Östersjön: freden i Knäred 1613, Stolbova 1617, Brömsebro 1645, Roskilde 1658, Lund 1679, bara för att nämna några. Men kanske ännu mera påtagligt var den då nästan årligen förekommande interventionen av utländska flottor, främst holländska, engelska och franska i Kattegatt, Öresund och Östersjön under hela 1600-talet. De säkerställde att militär och politisk balans bibehölls, eller snarare att en permanent obalans rådde. Det rörde sig inte om någon blockpolitik eller

allianser, utan om att kortslikt och opportunistiskt hävda stormakternas handelspolitiska egenintressen. Hade inte den holländska flottan anfallit och besegrat den svenska flottan vid slaget i Öresund 1658, hade Sverige troligtvis utplånat Danmark som nationalstat och ensamt kontrollerat tullarna ut ur Östersjön. Samma holländska flotta, som gav Sverige sjösegern vid Femern och den för Sverige kanske största framgången, freden i Brömsebro 1645. Eller det franska stödet för att få slut på det skånska kriget 1679 till Sveriges fördel, som snabbt förbyttes mot en fientlig fransk flotta i Östersjön bara fyra år senare, år 1683.

Under 1700-talet ersatte delvis spannmål (i huvudsak råg och en mindre del vete) skeppsbyggnadsmaterial som den primära strategiska varan. De stora kavallerihärarna på kontinenten behövde foder och från kornbodarna i Polen och Ukraina blev floderna Elbe, Oder, Wistula och Düna med utlopp i Östersjön, den huvudsakliga transportvägen och Stormaktsveriges viktigaste inkomstkälla. I mitten av 1600-talet exporterades över 250 000 ton spannmål per år ut från Östersjön, och regionen förstärkte åter sin geografiska betydelse som handelsområde.

Under frihetstiden började östersjöhandeln marginaliseras, även om nära 80 % av de produkter som Svenska Ostindiska Companiet hemförde vidareexporterades till kontinenten. Särskilt den engelska flottan var i fortsatt behov av råvaror från Östersjöområdet, vilket medförde att över 50 % av den totala engelska handeln under Napoleonkrigen gick genom Norden, först huvudsakligen Köpenhamn och efter år 1807 Göteborg.⁴

Men i ett globalt och Europeiskt perspektiv hade varuhandeln genom Östersjöområdet kommit till en brytpunkt. Jord-

bruket revolutionerades i Europa, bl a genom införandet av potatisen. Produktionsområden i Västindien och Nordamerika försåg Europa med nya varor såsom socker och bomull och blev relativt sett viktigare. För Sveriges del inleddes en ny handels- och säkerhetspolitisk epok, vi hade gått från stormakt till att ha blivit en rödstat med inflytande mer proportionerligt till vår befolkningsmängd och vårt välfärd. Varorna vi producerade eller vidareförsmedlade var inte längre strategiska. Istället fick vi en lokal utmaning under perioden 1721–1990-talet då invasionshotet från Ryssland dominerade och tvingade fram en operationalisering av svenska säkerhetstänkande.

För det tredje: De strategiska handelsprodukterna skiftar över tid

Den begynnande industrialiseringen skapade behov av energi och denna blev den nya strategiska produkten. Ett lands välfärd och ekonomiska tillväxt blev tydligt kopplad till tillgången och priset på först kol och sedan olja. Följaktligen är olja idag den största volymmässiga och värdeväxande handelsvaran, det handlas 54 miljoner fat olja om dagen till ett pris av ca SEK 40 miljarder om dagen!

Hur europeisk och global säkerhetspolitik har styrts av tillgången på kolningsstationer och tillgång på olja behöver kanske inte kommenteras med mer än att Tysklands strategi efter invasionen av Ryssland 1941 var att nå oljefälten i Caucasus, och Japanerna hade oljekällorna i Holländska Ostasien, nuvarande Indonesien, som primärmål för sin expansion. Amerikansk säkerhetspolitik under hela efterkrigstiden har präglats av att tillförsäkra tillgången på relativt billig olja.

Många av de strategier, allianser och militära förmågor som finns idag, är fortsatt dimensionerade efter det nationella egenintresset av att säkerställa energibehov, eftersom det återigen i huvudsak är tillgången och priset på energi som, i hög grad, avgör vår nationella välfärdsnivå. Denna tanke manifesterades så sent som i våras av Rysslands president när han lade ut den nya ryska strategin för Arktis som gick ut på att exploatera energi och andra naturresurser så långt möjligt.⁵

Mycket av oljans geografiska placering, många gånger långt från användarna och i länder utmaningar, som användarna av olja fått anpassa sig till. Mycket av det överskott som skapats i demokratiska länder med fungerande institutioner har också överförts till och konsoliderat totalitära och finansiellt illa skötta stater, vilket borde vara både ett moraliskt problem och ett slöseri med globala resurser.

Inom de närmaste 10–15 åren står vi sannolikt inför en ny brytpunkt – i Europa och globalt

Det är mot denna bakgrund, som de senaste årens upptäckter av nya naturgasfyndigheter och utveckling av teknologier bl a för att utvinna s k okonventionell olja och gas genom horisontell borrning och hydraulisk fracken, blir så viktiga. Dagens bekräftade globala oljereserver på 1 700 000 miljoner fat är 60 % större än de som var bekräftade för 25 år sedan. Gasreserverna, som idag är bekräftade, är på 74 trillioner kvaratrafot, eller 64 års konsumtion, och de räknas stadigt upp.⁶

Inte bara skapar det förutsättningar för ett framtidslägre globalt energipris än det vi har idag, utan de nya fyndigheterna och produktionsområdena ligger också till stör-

re del utanför de områden där traditionell eller konventionell olja utvinnas idag.

År 2012 upplevde världen det högsta medelpriiset i historien, USD 112/fat.⁷ Det höga energipriset har haft den positiva effekten, att det har stimulerat energibesparningar och forcerat utvecklingen av alternativa energikällor, ofta mer miljövänliga. Å andra sidan har det skapat ett kostnadsläge, som vi har haft svårt att kompensera för och, som vi delvis betalar för i hög arbetslöshet. För sjöfartens del, som jag representerar, har vi sett en 600 % prisökning för drivmedel, s k tjockolja, de sista 10 åren.

De nya eller obearbetade energifyndigheterna och de nya teknologierna kommer troligtvis inte att påverka energipriset i det korta perspektivet. Trögheter i de globala systemen p g a deras storlek och de tekniska utmaningarna i att få fram erforderlig infrastruktur, gör det inte osannolikt, att den rådande prisnivån och leverantör-konsument relationen kommer att bibehållas över de nästa 5-10 åren. Huvudförklaringarna till att oljepriset under förutsägbar framtid sannolikt inte kommer att sjunka betydligt består i:

- Stark global efterfrågan, särskilt i Kina. Under år 2012 ökade oljekonsumtionen i Kina med 4,5 %. Idag konsumeras ca 90 miljoner fat/dag i världen och IEA räknar med att vi kommer att förbruka ca 100 miljoner fat/dag år 2015.⁸ Flera framtidsforskare spår en 50 % nominell global konsumtionsökning inom 10-15 år. OECD -länderna har för fjärde året i rad haft fallande energikonsumtion, primärt tack vare effektiviseringar, men 54 % av världens befolkning bor i Kina, Indien och Sydostasien.
- Alternativ och ny energi ska inte bara svara mot efterfrågeökning, den ska

också kompensera för den årliga reduktionen av konventionella oljereserver, vilken för närvarande ligger kring ca 4 % per år. Idag producerar USA ca 2 miljoner fat/dag skifferolja i oljeekvivalenter, vilket förväntas öka till 3-4 miljoner fat om fem år, att jämföras med Saudi Arabiens nuvarande produktion på 9-11 miljoner fat olja/dag.⁹

- Mycket olja kommer fortfarande från instabila länder, Irans och Iraks export är fortsatt starkt begränsade, och för ett år sedan producerade Libyen 1,5 miljoner fat om dagen medan idag ligger nivån på ca 90 000 fat om dagen.¹⁰ Det är inte osannolikt att många oljeproducerande länder kommer ha produktionsutmaningar även i framtiden.
  - OPEC har fortfarande förmåga att påverka priset genom att justera produktion, en förmåga som dock avtar över tid. För närvarande är det flera större oljeproducerande länder som erfordrar runt USD 90/fat för att klara sina statsbudgetar. I flera oljeproducerande länder ökar samtidigt den inhemska konsumtionen kraftigt p g a subsidier.
  - Priset för utvinning av ny olja har ökat snabbare än oljepriset och är i många fall inte långt under dagens marknadspris. Ett lägre pris stryper snabbt tillförseln av nya volymer.
- Oaktat prisnivån på olja under de närmaste åren ligger den stora utvecklingen i det korta perspektivet i USAs nya relation till omvärlden. Redan idag är delstaterna Texas och North Dakota tillsammans större oljeproducenter än vad Ryssland är, och USA gick förbi Ryssland som världens största naturgas producent år 2011.¹¹ Under det gångna året har USAs olje- och gasreserver räknats upp från 30 års förbrukning

till 100 års förbrukning. USA kommer att bli netto importberoende av energi någon gång mellan år 2020 och 2025.

Om vi tittar på det något längre perspektivet, bortom tio år fram i tiden, är det inte osannolikt att energipriserna kommer att gå ner på grund av:

- Långt fler länder än USA har fyndigheter av okonventionell gas och olja som med nya teknologier blir tillgängliga. Nya fyndigheter rapportas kontinuerligt. Kina tros ha dubbelt så stora reserver okonventionell olja och gas som USA har. Fracking är relativt enkelt (det är en lastbil med en borr) och billigt, och kan snabbt sättas igång och stängas av. Det kräver många hål, tillgång till vatten, och att miljökonsekvenserna hanteras, men ingen vet ännu vad den fulla potentialen är.

- Prisdifferensen mellan gas och olja är på många platser påtaglig till gasens förfogande, i Europa ungefär 25 % billigare per energiekivalent. Fossil naturgas ger betydligt mindre utsläpp, 99 % färre partiklar, 85 % lägre kväveoxid, 99 % lägre svaveloxid och 25 % lägre CO₂, vilket gör det sannolikt att gas i framtiden kommer att vara den huvudsakliga globala energibäraren. På grund av amerikanska gaspriser och stora globala fyndigheter pågår omfattande forskning kring hur gas kan omvandlas till ett flytande bränsle också för transportindustrin längre ner i kedjan. I OECD-länderna är det idag nästan bara transporter som använder olja. I Stena har vi ett projekt att omvandla gas till metanol för att ersätta tjockolja. USA:s näst största oljekonsument, efter US Navy, är det största järnvägsbolaget BNSF, vilka nu också experimenterar med gasdrift. Allt eftersom teknologin och infrastrukturen

för att ersätta olja med gas blir tillgänglig, borde de idag orelaterade olje- och gaspriserna konvergera över tid.

- Lägre transportkostnader och andra omkostnader när energikällor återfinns närmare brukarna.
- Idag är det stora skillnader i gaspriser. En miljon s k BTU (mmBtu Henry Hub) kostar USD 3 i USA på grund av att det är kopplat till kolpriset, USD 10 i Europa på grund av konverterings- och transportkostnader och USD 18 i Japan och Kina för där är priset jämförs med det globala oljepriset. En stor fråga är vad som skulle hända med världsmarknadspriset om den amerikanska exporten skulle öka. För närvarande har en terminal fått exporttillstånd, men det ligger 19 ytterligare ansökningar på bordet.¹² Detta har redan skapat en amerikansk inrikesdebatt mellan de som förespråkar ett inhemskt pris som i både absoluta och relativa termer är så lågt att det skapar arbetstillfällen genom att ge amerikansk industri en komparativ fördel, respektive oljeindustrin som behöver ett högre energipris för att utveckla fyndigheterna, samt frihandelsförespråkare som principiellt är emot politiskt styrd protektionism. En amerikansk export av någon som helst omfattning skulle skapa global prispress.

Ny energi- och säkerhetspolitisk spelplan

Skifferolja och skifffergas håller på att skapa nya dimensioner på den energipolitiska spelplanen, där tillgången på energi inte på samma sätt kommer att sätta den säkerhetspolitiska dagordningen och att priset på den strategiska varan energi kommer sannolikt, över tid, att vara lägre. Även

om globala strukturella skiften tar lång tid, finns det redan idag tecken på att förändring häller på att ske bland aktörer som är viktiga för Sverige:

År 2010 importerade USA drygt 10 miljoner fat olja/dag, idag är den siffran 8.¹³ För några år sedan var det en vag hypotes att USA skulle kunna bli importberoende av energi, nu är det en realitet. Inom Stenas oljetransportverksamhet ser vi att råoljetransportfartyg av typen Suezmax, primärt byggda för att transportera västafrikansk olja in till Mexikanska bukten, nu istället går mellan Medelhavet och Asien. Vi ser att våra huvudkunder i USA dubblerar kapaciteten på sina exportterminaler för raffinerade produkter.

De drastiska nedskärningar som görs inom det amerikanska försvaret kan kanske ses i ljuset av att behovet av att projicera makt och skydda amerikansk tillgång på importerad energi inte längre är lika självklar. Också Amerikas nuvarande underskott i bytesbalansen och budgetunderskott kommer i ny dager.

För inte så länge sedan var många bekymrade över Europas energiberoende av Ryssland. Idag kan vi konstatera att världens största LNG-exportör, Qatar, som byggde sin infrastruktur för att förse USA med gas, nu istället förser Europa med den gasen. Europa har därmed givits ett alternativ till rysk gas, och Nordstream används idag till mindre än 30 % av sin kapacitet.¹⁴

Billig amerikansk gas pressar ut amerikanskt kol på världsmarknaden, vilket i stor utsträckning köps av Europa. Inte bara har det förändrat prissättningen på den europeiska el-marknaden, och miljöprofilen mellan Europa och USA, men än viktigare är att vi har börjat se en integrering av de amerikanska och europeiska energimarknaderna.

Det verkliga dramat utspelar sig dock inte i Atlanten utan mellan Ryssland, med världens största gasreserver, och Kina, som redan år 2010 blev världens största energikonsument. I det långa loppet är det oacceptabelt för Kina att köpa gas till ett pris som är 5-10 gånger högre än den som finns i USA. Redan nu ser vi hur energiintensiv verksamhet som t ex kemikalieindustrin expanderar i USA på bekostnad av andra länder. Den stora frågan för framtiden är emellertid vad ett eventuellt pris på gas mellan Ryssland och Kina skulle kunna bli. Intill dess att ett sådant pris är satt borde infrastruktur i form av gasledningar mellan länderna byggas, men så sker inte. Det finns en enda pipeline mellan Ryssland och Kina, den har relativt liten kapacitet och går genom Turkmenistan. Ryssland satsar istället på att bygga LNG-terminaler i Sakhalin och Vladivostok. Dessa är mindre men ger möjlighet till global export, och prissättning. Vi vet inte om det kommer att bli köparen eller säljaren som sätter priset i framtiden.

Sammanfattning

Det är positivt att världen står inför ett scenario där vi har flera alternativ till olja. Det kommer att öka förutsättningarna för generell välståndsväxt och ge mänskligheten möjlighet att fokusera på andra utmaningar eller förströelser.

Energi, i form av gas, finns i större omfattning i demokratiska delar av världen och därmed blir inte tillgången på energi på samma sätt som förr en geostrategisk prioritet. Energi som vara kommer att ge uppdrag till färre konflikter i framtiden. Det är inte osannolikt att det blir konkurrens om andra produkter eller resurser, men det kan också hända att det istället förstärker de trender som pekar mot en världsordning

som är allt mera globaliserad och ekonomiskt integrerad, och därmed mer individualiserad och demokratiserad.

I det korta perspektivet kan ett importberoende USA bli mer ovilligt att unilatertalt bärta ansvaret och kostnaden för upp-rätthållandet av internationell ordning baserad på mänskliga rättigheter, demokrati och relativt fri rörlighet. t ex har sjöfarten åtnjutit fri färdsel på alla hav tack var att den principen varit en hörnsten i amerikansk utrikes- och försvarspolitik under nästan ett sekel. Säkra s k "Sea Lanes of Communication" har gynnat alla handelsnationer och varit en förutsättning för den enastående välvärldssökningen som globaliseringen de sista 20 åren har skapat. Det amerikanska egenintresset att själv bärta den bördan borde rimligtvis minska i framtiden. Vem skall då skydda oss från pirater, terrorister och despoter? Ett isolationistiskt USA i en globaliserad värld är kanske inte troligt, men ett mer oengagerat USA är inte positivt för någon.

Makt kan komma att projiceras på nygamla sätt. Istället för att USA skall övertyga bångstyriga nationer med hangarfartygsgrupper, kanske det i framtiden räcker med ett frihandelsavtal. När USA förfostrar över världens billigaste energi i stora mängder, och det i sin tur är nyckeln till välvärld, blir diplomati och handelspolitik ännu viktigare komponenter i dess säkerhetspolitik. För Europas del skulle ett frihandelsavtal, som möjliggjorde LNG-export vara högst intressant. Det skulle både kunna sänka det europeiska energipriset, och det skulle stärka länken över Nordatlanten. Jag har fruktat ett USA som orienterar sig mot Asien. Att istället för en militärallians riktad mot en fiende, bygga ett partnerskap kring att förmera välvärlden i både USA och Europa hade åter givit

västerlandet förutsättningar att sätta den globala agendan.

För många industriellt och handelsmässigt utvecklade länder, som berusats av höga oljeinkomster, kan, å andra sidan, en värld med lägre olje- och energipriser bli brutal. Det är inte givet att Mellanöstern blir politiskt och ekonomiskt mer stabilt när intäkterna från den primära inkomstkällan eventuellt kraftigt reduceras. Samma kan sägas om Ryssland. Ska vi vara rädda för Ryssland eller ska vi istället hjälpa landet att skapa en ekonomi som är mindre sårbar och inte enbart baserad på export av råvaror?

Vid första anblick kan man tro att lägre energipriser inte skulle påverka svensk säkerhetspolitik. Vi är ett litet och glesbefolkat land i en alltmer integrerad värld. Vi kan inte självständigt påverka de globala handelsflödena, energipriserna eller tillgången på energi. Men vår traditionella frihandelspolitik och effektiva statsförvaltning har tjänat oss mycket väl och har möjliggjort att vi kunnat dra nytta av allt mer integrerade och avreglerade handelsflöden. På omslaget av ett nummer av tidningen *Economist*¹⁵ från början av året var det en bild på en rätt ful viking med rubrik "The next supermodel", och ledaren var en enda lovsång till Sverige. Vi har lyckats skapa mycket välvärld i vårt land.

Militärt kommer vi kanske att fortsätta att söka efter en konkret uppgift efter det att det överhängande ryska invasionshotet försvunnit. Vi gör nog klokt i att ändå ha ett militärt självförsvar som en nationell livförsäkring men det är genom förbund med andra likasinnade, demokratiska, fri-handelsinriktade och miljömedvetna länder vi gemensamt kan skapa ett skydd för vårt välvärld genom att fortsätta att vara handelspolitiskt aktiva, multilaterala och innovativa.

Handel har varit ett säkerhetspolitiskt redskap som Sverige och vår omvärld nyttjat genom historien. Låt oss hoppas att Sverige och världen i övrigt, även i framtiden, förstår att frihandel är ett redskap för att skapa både välstånd och fred.

Författaren är VD för Stena Line och ledamot av KKVA.

Notes

1. Maddison, Angus: *The World Economy, a millennial perspective*, OECD, 2010.
2. Andersson, Karl-Andreas: *Fiskar och Fiske i Norden I*, Natur och Kultur, Stockholm 1941.
3. Heckscher, Eli: "Den svenska handelssjöfartens ekonomiska historia sedan Gustaf Vasa", *Sjöhistoriska Samfundet Forum Navale nr 1*, Stockholm 1940.
4. Davey, James: *The Transformation of British Naval Strategy, Seapower and supply in Northern Europe 1808-1812*, Woodbridge 2012.
5. <http://kremlin.ru/news/17539> (2013-12-01).
6. "Statistical Review of World Energy 2013" BP, <http://www.bp.com./en/global/corporate/about-bp/energy-economics> (2013-12-01).
7. Ibid.
8. *World Energy Outlook 2012*, International Energy Agency, <http://www.worldenergyoutlook.org>.
9. Op cit, se fotnot 6.
10. "Libya oil crisis deepens" Reuters, <http://www.reuters.com/article/2013/10/29/us-libya-oil-idUSBRE99S16120131029> (2013-12-01).
11. "US is overtaking Russia as largest oil and gas producer", *The Wall Street Journal*, 2013-10-02, <http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052702303492504579111360245276476> samt "Supply shock from North American Oil . . ." *International Energy Agency*, 2013-05-14, <http://www.iea.org/newsroomandevents/pressreleases/2013/may/name,38080,en.html>.
12. *Summary of LNG export applications*, US Department of Energy, <http://energy.gov/fei/downloads/summary-lng-export-applications>.
13. "Global Oil", PIRA Energy Group, <http://www.pira.com/services/retainer-services/global-oil>.
14. "ICIS: Nordstream capacity utilization has been at only 27% since launch", *Natural Gas Europe*, 2013-03-12, <http://www.naturalgaseurope.com/nord-stream-pipeline-capacity-utilization>.
15. *The Economist*, 2013-02-02.

Militära reflektioner om officersprofessionen

av Dennis Gyllensporre¹

Résumé

The aim of this article is to give impetus for a continued debate on the Swedish profession of arms by providing a military perspective. The discussion is focused on the officer corps and elaborates on four key characteristics; jurisdiction, expertise, ethos, and education. The author concludes that there are two unique and distinct qualities required by officers: commanding troops in combat and understanding the societal context of military activities in peace, crisis management and war.

SEDAN EN TID debatteras den militära professionen.² Det är i flera avseenden positivt, få frågor är mer strategiska och långsiktiga för att kunna upprätthålla en trovärdig försvarsförmåga. Syftet med detta bidrag är komplettera den pågående akademiska diskussionen med ett militärt perspektiv och därmed stimulera till fortsatt meningsutbyte.

En officersprofession behöver utvecklas

Historiskt har debatten i Sverige kring officersprofessionen varit mycket begränsad, trots att det inte saknats akademiska förutsättningar. Professor Bengt Abrahamsson har under en lång tid tillhört de mest ansetta forskarna i världen inom denna disciplin. Under invasionsförsvarets era fanns emellertid få incitament för en professiondiskurs. Det mobiliserade värnpliktsförsvaret vilade på ett fundament som var väl etablerat i samhället. En central förändring var övergången till ett enbefälssystem 1983. Reformen förbereddes politiskt under drygt tio år utan att föranleda någon omfattande diskussion kring officersyrkets

kärna.³ Den debatt som nu börjar ta form ska ses i sammanhanget av att uppdraget för Försvarsmakten förändrats inom några principiella områden.

Alla huvuduppgifter ska kunna lösas i samverkan med andra militära aktörer. Krigsförbandens användbarhet och tillgänglighet ska öka för att kunna lösa uppgifter både nationellt och internationellt. Med införande av ett flerbefälssystem samt anställda och kontrakterade soldater och sjömän, skapas en mer specialiserad och professionell personalkår med högre grad av expertis inom respektive fackområde. Den kvalitativa förbättring av Försvarsmakten som långsiktigt följer av reformen är svår att överblicka. Fullt ut genomförd innebär reformen en personellt och kompetensmässigt ny försvarsmakt. De politiska vägval som gjorts i samband med Försvarsbeslut 2009 medför en samhällsreform som förändrar relationen mellan Försvarsmakten och samhället i övrigt. Försvarsmakten blir ett säkerhetspolitiskt instrument bland andra, snarare än som den sista utvägens maktmedel som förhoppningsvis aldrig behövde komma till användning. Den blir också en av

Sveriges största arbetsgivare med de krav, förväntningar och skyldigheter som detta innebär. I takt med att den svenska säkerhetspolitiken fortsätter att utvecklas finns det skäl att anta rollen och uppdraget för Försvarsmakten och dess personal kommer att vara stadd i förändring. I en sådan dynamisk extern miljö blir det naturligt för Försvarsmakten att i ökad utsträckning söka referens i något bestämdt och trögrörligt för den långsiktiga utvecklingen. I detta sammanhang har professionsidentiteten en allt viktigare roll.

Det är angeläget att Försvarsmakten tar initiativet till att definiera och utveckla den svenska officersprofessionen. En definition är under framväxande. Såväl den militärstrategiska doktrinen som Försvarsmaktens strategiska inriktning tar utgångspunkt i professionsperspektivet.⁴ Överbefälhavare Sverker Göranson tar också regelmässigt avstamp i professionen vid sina anföranden.⁵ I interna medarbetarundersökningar (FM VIND) framträder en bild av att det finns bristande förståelse för hur Försvarsmakten ska lösa sina uppgifter i framtiden. Därför inleds nu en dialog med förbanden kring identitet, roller och relationer som innehåller viktiga komponenter för att utveckla yrkets kärna. En definierad officersprofession skapar förutsättningar för att tydligare beskriva kopplingen mellan yrkets krav och vad som ska uppnås. Den blir också en självklar utgångspunkt för kravställning av utbildning, systembeskrivningar för olika personalkategorier och för den långsiktiga utvecklingen av yrkeskåren.

Utvecklingen i Försvarsmakten är inte unik. Flera militära samarbetspartner har under senare år börjat lägga allt större vikt vid att diskutera och utveckla sin professionssyn. Vad som framförallt uppmärksammats är de alltmer diversifierade uppgifter-

na, samt breddade och skärpta krav på såväl teoretisk som praktisk och etisk kompetens. Bedömningen synes vara att den militära rollen idag är långt mer komplex och krävande än tidigare. Man har därför sett ett behov av en översyn av den militära självuppfattningen, en tydligare rollbeskrivning, en uppdatering av grundläggande normer, värderingar och principer, och förnyade relationer till det omgivande samhället. Allt fler länder väljer idag att ta sig an dessa frågor utifrån ett professionsperspektiv. Några av de länder som valt denna väg är USA, Kanada och Norge.⁶

Utgångspunkter

Aven om denna artikel inte har några teoretiska ambitioner så finns det skäl att inledningsvis redovisa mitt perspektiv från akademiska utgångspunkter. Samuel Huntington definierar officersyrket utgående från tre centrala egenskaper; expertis, ansvar och yrkeslojalitet.⁷ Hans centrala tes är att en effektiv försvarsmakt kräver en professionell autonomi i förhållande till den politiska ledningen (divergens). Huntington menade att krigarkulturen inte skulle tillåtas påverkas av det civila samhällets liberala värderingar. I kontrast har Morris Janowitz formulerat en konvergensteori.⁸ I takt med att konfliktspektrummet vidgas och militär verksamhet integreras med andra politiskt styrdta aktiviteter behöver det politiska inflytet över militär verksamhet öka. Denna instrumentella syn i kombination med ökad byråkrativering av militära organisationer leder enligt Janowitz till att officersyrket successivt anpassas till civila normer och till de förutsättningar och villkor som råder för övriga förvaltningsmyndigheter, officerare blir byråkrater. Denna förändringsprocess ut-

gör en anpassning av officersyrket till ett ny social miljö.⁹

Som komplement till dessa dialektiska perspektiv introducerade Charles Moskos en pluralistiskt ansats som innehåller både konvergens och divergens visavi det civila samhället. Han menade att militära organisationer bör fortsätta att kultivera soldat- och sjömansideal för de stridande förbanden samtidigt som andra delar av organisationen, framförallt de med ansvar för logistik m m, behöver utvecklas med ökat inslag av påverkan från det civila samhället. Moskos konkluderade att det kan finnas skäl att organisera militär verksamhet i två enheter utifrån dessa distinkt skilda perspektiv. Denna artikel tar utgångspunkt i Moskos modell. Yrkets militära kärna måste kvarstå och samexistera med ökat inflytande från det civila samhället.

Personalreformen påverkar alla personalkategorier dock i olika utsträckning. För specialistofficerare och civilanställda är förändringarna relativt begränsade. Även om anställningsform och ansvar i förbandsproduktion omdefinierats för gruppbefäl, soldater och sjömän så är taktiska officerare den yrkesgrupp vars roll genomsyras av den största förändringen. Detta sker i huvudsak i skuggan av andra viktiga reformer inom personalförsörjningssystemet. Taktiska officerare har det yttersta ansvaret för att leda militär verksamhet och utöva arbetsgivarens skyldigheter och befolkningens heder. Deras arbete utgör därmed den naturliga utgångspunkten för att studera och förstå officersprofessionen och det militära systemet. Med dessa motiv avgränsas officersprofessionen i denna artikel till taktiska officerare. Denna avgränsning ska inte förväxlas med vare sig exkluderande eller elitistiska ambitioner. Det finns skäl att behandla profession i ett större sammanhang, innefattande alla personalkategorier.

Detta kräver emellertid en mer omfattande analys.

Trots att det saknas akademisk konsensus om officersyrket ska betraktas som en profession tar denna artikel utgångspunkt i en professionssyn och tillämpar den begreppsapparat som hör därtill.¹⁰ Den kandensiska försvarsmaktens definition sammanfattar väl dessa begrepp.

Professions are characterized [...] by specific attributes: responsibility acknowledges a special duty to society; expertise describes the body of abstract theoretical knowledge they possess; identity reflects the members' unique standing within society; and vocational ethic makes explicit the particular values and obligations that form the foundation of the profession, underpinning and binding it together. In the profession of arms, this vocational ethic is subsumed in the broader construct of the military ethos. Last, professions practise their expertise within specialized domains accepted as legitimate by society and closely regulated by government.¹¹

En profession förutsätter en unik yrkesgrupp och med ett handlingsorienterat yrkeskunnande inom ett avgränsat kompetensområde. Gruppen har, under reglerade former, självständighet att utveckla sin expertis. Dessutom finns en uttalad lojalitet och solidaritet gentemot uppdraget. Samtidigt karakteriseras professioner av att de är beroende av att samhället och dess representanter uppfattar professionens arbete som värdfullt och i linje med samhällets inriktning i övrigt – professionen måste ha legitimitet och vara trovärdig. Denna insikt innehåller i sin tur att det måste finnas en förmåga och systematiskt arbetssätt för kritisk granskning och utveckling där kunskap och praktiska erfarenheter omsätts. Detta tar sig ofta uttryck i någon form av institutionalisering. Professionen måste

ständigt utvecklas och anpassas. Mitt bidrag i denna artikel utgörs av reflektioner på den svenska officersprofessionen inom fyra centrala områden; kompetensområde, expertis, etos samt utbildning.

Kompetensområde med flera aktörer

Kompetensområdet kan indelas i en formell legal del, jurisdiktion, och en, informell, samhällelig del. Jurisdiktion är reglerad i lagar och förordningar samt genom andra beslut av regeringen. Utgående från förvaltningens självständighet åligger det Försvarsmakten, i likhet med andra förvaltningsmyndigheter, att självständigt besluta i ärenden som rör tillämpningen av lag. Försvarsmakten ska upprätthålla och utveckla ett militärt försvar. Grunden för detta ska vara förmågan till väpnad strid mot en kvalificerad motståndare. Regeringen får uppdra åt Försvarsmakten att använda våld och tvång i enlighet med internationell rätt för att hindra kränkningar av rikets territorium i fred eller under krig mellan främmande stater. Detta har reglerats i förordning om Försvarsmaktens ingripanden vid kränkningar. Om ett utländskt fartyg eller luftfartyg använder våld mot mål inom svenskt territorium får Försvarsmakten, i enlighet med den delegation som ges i förordningen, besluta om att tillgripa vapenmakt.¹² I övrigt måste regering eller riksdag fatta beslut om militär insats. Vid krig eller krigsfara ökar jurisdiktionen för det militära försvaret.¹³ I internationella operationer finns utöver internationell lagstiftning vissa överenskomna begränsningar för vilka uppgifter som militära styrkor ska ha.¹⁴

Det finns två områden där gränsdragningen kan vara föremål för särskilda överväganden och utformas olika. Det rör roll-

spelet mellan den högsta militära nivån och den politiska ledningen samt gränsdragningen mellan militär- och polisiär verksamhet. I båda fall finns det en tydlig rågång i Sverige. Den svenska förvaltningsmodellen och utformningen av ledningen av det militära försvaret har två särdrag i jämförelse med många andra samarbetsländer. I Sverige är myndighetschefen för Försvarsmakten, d v s den högsta militära befattningshavaren, tillika överbefälhavare (ÖB). Vidare så har den svenska förvaltningsmodellen länge präglats av en princip om delegerat ansvar där förvaltningsmyndigheterna har en relativt självständig roll under regeringen.

Vår nuvarande organisationsstruktur har en kort historia. När Generalstabens gradvis utvecklades under 1800-talet innebar det ett betydande steg för officersyrkets byråkratisering.¹⁵ Försvarsdepartementet bildades 1920 genom en sammanslagning av Sjöförsvarsdepartementet och Lantförsvarsdepartementet. ÖB-ämbetet inrättades 1939 och först 1994 blev Försvarsmakten förvaltningsmässigt en gemensam myndighet. Omvärldsvärldsläge och utveckling av den svenska förvaltningsorganisationen innebar att ÖB-rolen förändrades under det kalla kriget, från att inledningsvis ha varit fokuserad på operativ verksamhet och säkerhetspolitiska bedömningar till ett större inslag av förvaltning.¹⁶ Medan flera länder organiserar gendarmeri-styrkor, d v s militära styrkor som även har polisiära befogenheter, så har den svenska traditionen varit att separera mandatet för militär och polis.

Medan jurisdiktionen ger officerare tjänstgörande i Försvarsmakten exklusivitet vad avser mandat och roll så präglas den samhälleliga arenan av förekomsten av allt fler aktörer. Fem av dessa beskrivs kortfattat; våra samarbetsländers försvars-

makter; allmänheten företrädd av opinionsbildare, andra myndigheter som antingen ansvarar för civil krishantering eller för delar/funktioner som bidrar till det militära försvaret; samt den privata sektorn med ett ökat utbud av företag som tillhandahåller säkerhetsrelaterade tjänster.

Sveriges säkerhet bygger på solidariet mellan Europeiska Unionens medlemsstater och bland de nordiska länderna. Försvarsmakternas exklusivitet har begränsats då myndighetens huvuduppgifter även ska kunna utföras med andra. Det militära försvaret av Sverige är inte bara en uppgift för Försvarsmakten utan andra försvarsmakter ska, under vissa omständigheter, delta i sådana operationer. I takt med fördjupat internationellt samarbete ökar det ömsesidiga beroendet. Organisering av multinationella förband innebär att personal från andra försvarsmakter kan sättas in för att fullfölja svenska utrikes- och säkerhetspolitiska ambitioner. Detta var fallet när regeringen fattade beslut om att stödja ECOWAS med strategiska flygtransporter till Mali.¹⁷

En relativt ny trend är det ökade intresset för försvarsfrågor. Opinionsbildare i sociala- och etablerade medier levandegör en ständig debatt om Försvarsmaktens verksamhet, i flera avseenden rör det specialiserade och tekniska områden som tidigare knappast varit föremål publiskt intresse. Inte sällan argumenteras utifrån militära utgångspunkter och motiv där slutsatserna avviker från de som Försvarsmakten kommit fram till. Den senare tidens debatt om militära hot och förmågan att försvara landet utgör ett sådant exempel.

Inom förvaltningsområdet finns flera myndigheter inom försvarsområdet vars kompetens tar andra utgångspunkter än militära. Deras mandat och roll visavi Försvarsmakten har i vissa fall ökat.¹⁸ Som

exempel kan nämnas Försvarshögskolans roll inom officersutbildningen och Försvarsmaktens materielverks övertagande av ansvar för logistik. Med Moskos teori kan denna överflyttning av verksamhet förklaras med att andra kompetenser än de militära är avgörande för att verksamheten ska genomföras effektivt och att Försvarsmakten ska fokusera på sin kärnverksamhet.

Säkerhetsföretag får en ökad roll i konfliktområden. Inom vissa områden uppfattas säkerhetsföretag kunna erbjuda fördelaktiga lösningar i förhållande till att av dela militära förband. Även Utrikesdepartementet nyttjar privata säkerhetsföretag i konfliktområden.¹⁹ Exempel på områden där säkerhetsföretag kan övervägas är logistik, bevakning, personskydd, mentorering/utbildning, operatörer till obemannade system samt bordnings- och säkerhetsstyrkor för att skydda sjötrafik.

Militär expertis: strid och förvaltning

Den militära expertisen utgår från stridens villkor, där krig ses som en tvekamp mellan parter där syftet främst är att ”bryta motståndarens vilja och påvinga denne total eller partiell underkastelse, alternativt förinta densamma.”²⁰ Grunden för officersyrket är och förblir att fatta beslut om storskalig legitim våldsutövning och leda krigsförband i stridssituationer. Här skiljer sig den taktiska officerens roll från specialstoffer, som i första hand ska verkställa beslut och stödja chefen i dennes ledarskap. Officerare ska med bristfällig information och under extrema förhållanden kunna fatta beslut och ta ansvar för verksamhet med säkerhetspolitiska och humanitära konsekvenser. Vidare ska krigsförband ledas och motiveras så att uppgifter löses även om det innebär stor fara för egen säkerhet.

Det ställer stora krav på färdighet och erfarenhet att leda förband under osäkra betingelser och god förståelse för insatsregler för våldsutövning. Något som i första hand utvecklas vid genomförande av operationer samt realistiska och krävande övningar i större förbandsformationer. I detta avseende finns inga genvägar. Denna form av våldsutövning, som i sin mest extrema form ska kunna garantera nationens överlevnad, har sin egen logik utgående från krigföringens primitiva väsen.

Konfliktkaraktären kan dock vara mycket varierande både vad avser konfliktintensitet och aktörstyper. Krigföringens paradoxala natur har även konsekvenser för officersprofessionen. Militär verksamhet i andra, mindre hotfulla situationer, kräver andra ideal, t ex i internationell krishantering i låga konfliktnivåer. Dag Hammarskjöld fångade detta väl; ”Peacekeeping is not a job for soldiers, but only soldiers can do it”.²¹ För att genomföra fredsbevarande operationer krävs särskilda förmågor och träning. I Sverige har krigaridealen tidigare tonats ned till förmån för administrativa egenskaper.²² I de kvalificerade operationer som Försvarsmakten numera deltar i stärks emellertid krigarkulturen.²³ En viktig fråga att debattera är hur Försvarsmaktens förband ska positionera sig i spannet krigare-fredssoldat. Eva Stenbergs artikel i *Dagens Nyheter*, som beskrev Särskilda operationsgruppens verksamhet, utgjorde därvidlag ett värdefullt bidrag.²⁴

Krigföringsförmåga konstitueras av fysiska, konceptuella och moral faktorer. Moralfaktorerna utgörs av ledarskap, värdegrund, etik och moral.²⁵ En central roll för officerare är att säkerställa sin försvarsmakts moralfaktorer. Den militära expertisen förutsätter en bredd av egenskaper, kompetenser och färdigheter. Fysisk och

mental uthållighet och styrka, intellektuell förmåga, brett tekniskt kunnande, social förmåga, en etisk och moralisk medvetenhet samt lyhördhet är några sådana exempel. Officerare ska fatta beslut om vapenverkan. Dessutom måste de även kunna värdera när våld inte är lämpligt eller måste begränsas.

Officersyrket kräver även skicklighet och effektivitet bortom direkta utövandet eller ledandet av den väpnade striden. Försvarsmakten är en förvaltningsmyndighet, vilket innebär särskilda krav avseende produktionseffektivitet och ekonomistyrning, med hushållning av tilldelade anslagsmedel. Att leda militära operationer och ansvara för förbandets årsredovisning är båda viktiga delar av verksamheten. Distansen från den väpnade stridens villkor blir dramatisk när man beaktar de krav som ställs på officerare som ska verka som militärsakkunniga i Regeringskansliet eller som handläggare vid Rådssekreteriatet i Europeiska Unionen, där kompromiss och samförstånd är bärande principer.

Officerare måste således behärska två parallella men väsensskilda logiker; en militär konfliktlogik och en civilt präglad samverkanslogik.²⁶ Detta ställer stora krav på förmåga att kunna socialiseras in i olika miljöer. Den moderna krigföringen såväl som det vardagliga arbetet kräver att officerare har en god kunskap om de olika kontexter inom vilken Försvarsmakten verkar, som förvaltningsmyndighet, som kravställare och partner visavi andra försvarsmyndigheter, i mellanstatliga samarbeten med andra försvarsmakter, i operationer inom ramen för s k *comprehensive approach* eller som den militära delen av totalförsvaret vid höjd beredskap. Det är officerare som ska sätta den militära verksamheten i ett större sammanhang kopplat till de politiska mål och legala ramverk

som omger verksamheten. Officerare ska ha sådan bildning att de kan företräda yrket och sakkunskapen i andra miljöer.

Expertis är specialiserad, differentierad och distribuerad i Försvarsmakten i flera yrken som indelas i flera kunskapsområden. Eftersom professionens viktigaste övergripande leverans är operativ effekt så är den sammansatta kompetensen inom militära operationer central. Kunskapsområdena kan indelas i grundläggande, stödjande och specialkunskaper. Grundläggande militära kunskaper och kompetensen är organiserad kring en kärna av färdigheter med direkt anknytning till användandet av militära maktmedel. Alltmer krävs även sakkunskap om gemensamma, kombinerade och stridskraftsgemensamma operationer. Den huvudsakliga kärnkompetensen var tidigare direkt relaterad till endera mark-, sjö- och luftmiljön, vilket har bidragit till differentierade identiteter. Kompetens i stridskraftsgemensam verksamhet kommer allt mer att efterfrågas och kommer följdaktligen påverka utvändet av lagarbete och ledarskap samt utvecklingen av stridskraftsspecifika kulturer.

Stödjande och specialiserade kunskaper ska möjliggöra att de grundläggande kunskapsområdena kan tillämpas effektivt. Det är väsentligt att kunskapsområdena tillförs, utvecklas och integreras med varandra i en kollektiv helhet för att man ska uppnå ett framgångsrikt resultat. Stödjande kunskaper omfattar allt nödvändigt för att stödja Försvarsmaktens primära funktion att fungera effektivt över hela spektrumet av säkerhet, inkluderande väpnad strid. Denna kunskap är normalt organiserad i system för stöd, såsom kommunikation, logistik, personaladministration och kompetensutveckling med dess utbildningsverksamhet. Fördelningen av sakkunskap mellan grundläggande och stödjande kunskap

kännetecknar den kollektiva karaktären av den militära professionen. Endast genom den kollektiva, professionella tillämpningen av all kompetens som står till organisationens förfogande kan operativ effektivitet och uppdraget framgångsrikt lösas. Oavsett rang, roll eller yrkesspecialitet, bidrar alla till den kollektiva helheten.

Etos: mod, vilja, omtanke, laganda

Etos är vad som skulle kunna kallas professionens själ, det som ligger till grund för en gemensam identitet och innehåller värderingar normer som påverkar allt från hur man agerar i stridssituationer till hur man tar sig an administrativa uppgifter i det vardagliga arbetet. Försvarsmaktens värdegrund slår vakt om alla människors lika värde, rättvisa och jämlighet och främjar de demokratiska principerna samt de mänskliga rättigheterna precis som vårt svenska samhälle i övrigt. Alla ska respekteras och behandlas likvärdigt. Värdegrundens utgör en nödvändig men ej tillräcklig del av det etos som utgör drivkraft och vägledning för handling. I striden finns rädsla med som ett naturligt inslag, men den måste i militära sammanhang omsättas till rimlig respekt för faror och risker samt omsorg om egen personal. Oavsett förhållanden, så kommer disciplin, uppförring, mod, lojalitet och självförtroende vara avgörande för utgången. Officerare måste vara lag spelare som värnar om ett gott samarbete såväl internt som med externa samarbetspartner. De ska ta initiativ och ansvara för att förutsättningar finns för uppgiftens lösnande. I alla situationer förutsätts att man hushåller med resurser och drar lärdom av konsekvenser och resultat. Det ställs krav på beslutsamhet och säkerhetsmedvetande. Etos, på det sätt som det beskrivits ovan,

förenar inte bara officerare, utan i stor utsträckning all personal i Försvarsmakten.

Officersutbildning

Trots att officersprofession inte debatterats i någon större utsträckning finns en diskussion om officersutbildningens avvägning mellan praktiska erfarenheter och teoretisk utbildning som har flerhundraåriga anor. I egenskap av högste befälhavare och operativ chef föredrog Gustav II Adolf att läsa om andras misstag framför att upprepa dem. Det var hans argument för att de blivande officerarna skulle studera krigsvetenskaplig litteratur. På 1600-talet skapades en formalisering skolutbildning för officerare inom flottan, artilleriet och fortifikationen och en gemensam skola för armén och flottan grundades redan 1756. Ett viktigt steg mot en professionell officersutbildning togs när Krigsskolan på Karlbergs slott inrättades 1792. Under 1800-talet etablerades den högre officersutbildningen vid Krigshögskolan och andra skolor. I slutet av 1900-talet återförenades all grundläggande officersutbildning vid Karlberg. Parallelt med utbyggnaden av värnpliktsförsvaret började man också utbilda reservofficerare vid Karlberg, för att förse förbanden med tillräckligt många officerare vid mobilisering. Senare tillkom också värnpliktiga officerarna som en tredje kategori. På 1980-talet öppnades officersyrket för kvinnor.²⁷

Hela denna process innebar att krigsförbandens officerskår bara till en mindre del kom att bestå av fast anställda officerare, medan huvuddelen av befattningshavarna på plutons- och kompanibefälsnivå i fredstid utövade ett civilt yrke. Med de krav som ställs på en modern försvarsmakt med hög tillgänglighet krävs en annan sammansättning av officerskåren. I dag tjänst-

gör en större andel officerare kontinuerligt i Försvarsmakten.²⁸

Professionell utveckling är en kumulativ process där officerare förvarar de nödvändiga yrkesmässiga kvalifikationerna, identitet och förståelse över tiden. Den grundläggande kunskaper som förenar officerskåren måste bemästras genom hela karriären. Kadetter och yngre officerare socialiseras in i yrket när de påbörjar processen med att internalisera dess etos och expertis. Den tidiga utvecklingen är regelbaserad. De grundläggande kunskaper som krävs för att utöva väpnad strid förmedlas till dem som ansvarar för denna funktion, efterhand på allt högre nivåer av förmåga och förståelse. Utvecklingen av dem som har stödjande och specialkunskaper sker på ett liknande sätt.

Grunden för progression är officerens drivkraft att utvecklas och öka sin professionalism och ett utbildningssystem som stödjer detta. Officerare behöver uppmuntras att tänka kritiskt, att vara innovativa och att noga väga handlingsvägar. Det är ambitioner som stämmer väl överens med kraven på akademisk utbildning.²⁹ Dilemman, både intellektuella och moraliska, är normen i de komplexa operativa och socio-kulturell miljöer där Försvarsmakten agerar i dag och i framtiden. De högsta normerna för yrket kan endast upprättahållas om professionens utvecklingssystem förbereder officerarna för denna verklighet under hela sin karriär.³⁰

Försvarsmakten och Försvarshögskolan har ett gemensamt ansvar att institutionalisera officersprofessionen och se till att kunskap och erfarenheter hanteras systematiskt så att de leder till utveckling. För att tydliggöra detta fokus har Försvarsmakten koncentrerat sina forskningsbeställningar till Försvarshögskolan till professionsområdet. Publicering av forskningsresultat bi-

drar till kvalitetssäkring och transparens.³¹ Den akademiska utgångspunkten bör vara officersrollen vid genomförande av operationer och utveckling av militära förmågor. I utbildningens progression bör detta vara det huvudämne inom vilket avancerade studier bedrivs. Det är därför logiskt att dessa studier utgår från ett samhällsvetenskapligt perspektiv.

Sammanfattning

En central fråga för att utveckla officersprofessionen är att klarrätta dess unicitet. I denna artikel har jag anfört två exklusiva färdigheter som bör vara styrande för officersprofessionen: att fatta beslut om och leda vapeninsatser; samt att förstå och företräda Försvarsmaktens verksamhet i ett större samhälleligt sammanhang. Färdigheterna är nödvändiga, men var och en för sig ej tillräckliga. Alla officerare måste bemästra dem båda. Varje befattning ställer unika krav på hur dessa färdigheter ska utformas. Det finns därmed inte skäl att göra någon principiell skillnad mellan officerare som tjänstgör kontinuerligt respektive tidvis.

Försvarsmakten fortsätter att socialiseras in i samhällets normer och administrativa praxis. Det är både nödvändigt och positivt. Krigföringsförmåga kräver emellertid att verksamheten tar sin utgångspunkt i den väpnade stridens villkor. Om något så har den strategiska timeouten lärt oss en värdefull läxa; att inte tappa detta fokus. Försvarsreformen har startat en nödvändig re-militarisering av Försvarsmaktens verksamhet med krigsförbanden i fokus. Som Moskos anför bör detta samexistera med ökat inslag av påverkan från det civila samhället i delar av organisationen som inte har strid som huvuduppgift. För att den militära logikens realpolitiska natur ska

finna balans med samhällets liberala värderingar måste en öppen och kontinuerlig debatt om officersprofessionen kultiveras.

Kraven avseende praktisk erfarenhet från operationer eller kvalificerade övningar ökar för att officerare ska bemästra en allt mer komplex och diversifierad konfliktmiljö. Allt fler aktörer finns nu på samma arena som Försvarsmakten oavsett om det rör operationer eller förvaltning. Gränsen mellan vad som är militärt eller civilt är inte alltid tydlig, eller ens relevant. Officerare måste vara effektiva och respekterade oavsett om de företräder Försvarsmakten eller verkar i någon annan organisationen. I detta ingår att fungera som kravställare eller rådgivare i en mängd frågor som har militära konsekvenser. Officersutbildningen bör därför vila på en solid samhällsvetenskap grund. Den akademiska ambitionen bör höjas så att officerare erhåller examen på master-nivå, vilket är praxis i många andra akademiska yrken.

Officersidentiteten stärks genom att man levandegör och känner stolthet över Sveriges militära historia och traditioner samt visar akning och uppskattning för Försvarsmaktens veteraner.

En omgivning stadd i förändring, med ökad osäkerhet och komplexitet, kan orsaka sjögång för Försvarsmakten. Den bemästras inte enbart genom att man försöker förutse omgivningens förändringar i form av strömmar och ändringar i vindens riktning och styrka. Det krävs gott sjömanskap som vilar på väl beprövat erfarenhet, i synnerhet för officerare vid rodret. Försvarsmaktens verksamhet måste förankras i en utvecklad och allmänt accepterad professionsidentitet.

Författaren är generalmajor och ledamot av KKrVA.

Noter

1. Delar av artikeln baseras på ett projektarbete som genomfördes i Högkvarteret under 2013 där, utöver författaren, följande personer deltog; Ulf Schröder, Håkan Larsson, Anders Cläreus, Ronny Modigs och Johan Hansson. Författaren vill rikta ett tack till deras värdefulla bidrag och samtidigt understyka att eventuella ofullkomligheter är författarens egena.
2. Ydén, Karl och Hasselbladh, Hans: "En kår på rätt kurs? En ESO-rapport om försvarsrets framtida kompetensförsörjning", Fritzes: Stockholm, 2010; Ydén, Karl: "Modern militär professionalism" KKVAHT, 2. häftet 2010; Brehmer, Berndt: "Från yrke till professesjon- Vad akademisering av officersutbildningen syftar till", Försvarshögskolan, Stockholm 2011; Edström, Håkan: "Bok om akademiseringen borde inte ha getts ut" KKVAHT 3. häftet, 2012; Bové, Peter: "Svensk krigarkultur- En samexisterande subkultur inom Försvarsmakten", KKVAHT, 3. häftet, 2013; Edström, Håkan och Petersson, Magnus: "Akademisering på avvägar? Utbildning och forskning i krigsvetenskap vid Försvarshögskolan" KKVAHT, 2. häftet, 2013; Axberg, Stefan och Brehmer, Berndt: "Kommentarer till "Akademisering på avvägar?"" KKVAHT, 4. häftet, 2013.
3. Principer för en enhetlig befälsordning redovisades i regeringens proposition 1972:44. Riksdagen fattade beslut om införande av ett enbefälsystem 1978.
4. *Militärstrategisk doktrin med doktrinär grunder (MSD 12)*, Högkvarteret, HKV 09 833:60820, 2011-07-01; *Försvarsmaktens Strategiska Inriktning 2013*, Högkvarteret, HKV 23 100:59776, 2013-06-28.
5. Se t ex ÖB anförande i Sälen 2014, "Den yttersta garanten", tillgänglig på Försvarsmaktens hemsida: <http://blogg.forsvarsmakten.se/kommentar/2014/01/14/den-yttersta-garanten-ob-anforande-vid-folk-och-forsvar-2014/>
6. Se t ex Edström, Håkan; Lunde, Nils Terje och Haaland Matlary, Janne (red): *Krigerkultur i en fredsnasjon – Norsk militær profesjon i endring*, Abstrakt forlag AS, 2009; Nagl, John A och Burton, Brian M: *Keeping the Edge: Revitalizing America's Military Officer Corps*, Center for a New American Security, 2010; *Duty with honour*: The profession of arms in Canada, Canadian Forces, Canadian Defence Academy– Canadian Forces Leadership Institute Kingston 2003; *The profession of arms – An Army White Paper*, US Army Training and Doctrine Command, Norfolk 2010.
7. Huntington, Samuel P: *The Soldier and the State: the Theory and Practice of Civil Military Relations*, Belknap Press, Harvard 1957.
8. Janowitz, Morris: *The Professional Soldier*, Free Press, New York 1960.
9. Segal, David R och Schwartz, Janet S: "Professional Autonomy of the Military in the United States and the Soviet Union", *Air University Review*, 1981.
10. Se t ex Downes, Cathy J: "To be or not to be a profession: The military case", *Defense Analysis* 1.3, 1985, s 147-171.
11. Op cit, *Duty with honour*, se not 6, s 7.
12. Förordning (1982:756) om Försvarsmaktens ingripanden vid kränkningar av Sveriges territorium under fred, neutralitet, m m.
13. Se t ex förordning (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap.
14. Se t ex *The Guidelines on the Use of Foreign Military and Civil Defence Assets in Disaster Relief*, även kända som Oslo Guidelines.
15. Abrahamsson, Bengt: "Militär professionalisering och det nya försvarsparadigmet" i *Modern militär professionalism – försvaret och Sverige i världen* utgiven av Sveriges Reservofficersförbund, Stockholm 2007.
16. Se Artéus, Gunnar och Zetterberg, Kent (red): *Högsta ledningen: förhållandet mellan regeringen och överbefälhavaren under det kalla kriget* i Krigsvetenskapsakademiens serie Försvaret och det kalla kriget (FOKK), Försvarshögskolan, Stockholm 2010.
17. Mot bakgrund av oroligheterna i Mali beslutade regeringen den 31 januari 2013 att bistå Ecowas, Economic Community of West African States, medlemsländer med transportflygförmåga i form av flygtimmar med det strategiska transportflygplanet C17 Globemaster, som Sverige disponerar inom ramen för samarbetet Strategic Airlift Capability, SAC, se regeringens hemsida: <http://www.regeringen.se/sb/d/17181/a/208469>.

18. Det finns även exempel på det motsatta. Beslutet att avveckla Fortverket innebar att viss verksamhet återförs till Försvarsmakten.
19. ”UD anlitar ex-militär i Afghanistan”, *Svenska Dagbladet* 2010-03-10, http://www.svd.se/nyheter/inrikes/ud-anlitar-ex-militar-i-afghanistan_4372617.
20. *Militärstrategisk doktrin med doktrinära grunder (MSD 12)*, Högkvarteret, HKV 09 833:60820, 2011-07-01, s 22.
21. Britt, Thomas W och Adler, Amy B (red): *The psychology of the peacekeeper: Lessons from the field*, Greenwood Publishing Group, 2003, s 79.
22. Järkeborn, Stefan: *Officersprofessionen och den nya befälssordningen. Argumenten kring ett befälssystem under ett kvarts sekel*, C-Uppsats FHS 675/6:1 Försvarshögskolan, 2006. I uppsatsen refereras till Björkman, Torsten: ”Den svenska officersutbildningens omvandling och Försvarsmaktens nya gamla struktur.” i Helkama-Rågård, Anna och Wedin, Lars (red): *Svenska intressen, Strategisk årsbok 2000*, Försvarshögskolan, Stockholm 2000.
23. Bovét, Peter: ”Svensk krigarkultur – En samexisterande subkultur inom Försvarsmakten”, *KKrVAHT*, 3. häftet, 2013.
24. Stenberg, Eva: ”Sveriges hemliga krig”, *Dagens Nyheter* 2014-01-25, <http://www.dn.se/nyheter/sveriges-hemliga-krig/>
25. Op cit, *Militärstrategisk doktrin*, se not 20.
26. Ydén, Karl och Hasselbladh, Hans: *En kår på rätt kurs? En ESO-rapport om försvarsframtida komptensförsörjning*, Fritzes, Stockholm 2010.
27. Detta avsnitt baseras på Ericson Wolke, Lars: *Berättelsen om oss själva eller: Den svenska militära professionens historiska utveckling*, Försvarshögskolan, PM, 2013.
28. Ibid.
29. 1. Kap. §8-9 i Högskolelag (1992:1434).
30. För officersprofessionen är tillämpningen är högskolelagen i officersförordningen (2007:1268) och förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan av särskild betydelse då de anger ramarna för officersutbildningen.
31. Publicering i välrenommerade internationella förlag bidrar till att uppfylla högskolelagens krav på forskningsbaserad utbildning.

Försvarsmaktens perspektivstudie – några tankar

av Helge Löfstedt

Résumé

In this article some comments are given on a study of a possible future defence structure and organization, which was presented by the Swedish Armed Forces Headquarters in October 2013. A first observation is that Swedish defence forces have to cover large areas and long distances. This creates a need for more careful trade-offs between distributed cover forces and highly mobile forces. Also, a more deliberate use of High-Low-Mix of systems and units is suggested than what has been suggested in the study. Another observation is that air components with their high mobility will be even more important than what is claimed. The ability to operate joint Air-Land as well as Air-Sea should be emphasized. Also, the reluctance against air efforts carried out far outside our own territory, which Swedish politicians have earlier demonstrated, should be taken into account.

I BÖRJAN AV oktober 2013 redovisades Försvarsmaktens perspektivstudie 2013 som innehåller en beskrivning av utvecklingen fram emot 2020-talet och därefter mot år 2030. I studien beskrivs trender som bör påverka Försvarsmaktens utveckling: framtida konflikters karaktär, den tekniska utveckling som bedöms väsentlig samt hur operationsmiljön för de svenska stridskrafterna kan komma att förändras och utvecklas. Ett centralt inslag i perspektivstudien är det avsnitt som behandlar utvecklingen av vissa stridskrafter och förband. Det är också detta avsnitt som har föranlett de reflexioner som här redovisas.

En styrka i studien är att man vill lyfta fram *system av system* som princip och detta i ett operativt helhetsperspektiv. I för många sammanhang har man annars nöjt sig med betraktelser av enskilda system och slentrianmässigt uttalat att man måste vinna dueller. Sådana uttalanden fjärmar sig då från moderna militärteoretiska tankar

om vikten av manöverkrig i en kamp om operativ handlingsfrihet för att uppnå politiska mål. System av system med manövertänkande må vara komplext och svårtillgängligt tankegods, men är enligt min mening avgörande för att kunna utforma resurseffektiva försvarsstrukturer i den moderna säkerhetspolitiska miljö vi lever i.

I de första avsnitten beskrivs svårigheterna att lösa de uppgifter som de kraftiga minskningarna i den militära organisationen medför. Med denna bakgrund lämnas ett underlag för diskussioner som syftar till att finna kombination av förband och system som på ett lämpligt sätt kan användas i kommande planering. Det intressantaste avsnittet i perspektivstudien är redovisningen av tre operativa koncept som vardera innehåller olika kombinationer av militära resurser. I bifogad tabell sammanställts de viktigaste karakteristika för dessa tre koncept.

Koncept	Markstridskrafter	Marina stridskrafter	Flyg- o Lv- stridskrafter	Operativ karakteristik
Proaktiv	Ej mekförb, ökning jägare- o specialförband, robotartilleri, Hemvärn: viss förstärkning	Dagens förmågebredd, men färre	Dagens förmågebredd, men färre. Nytt luftvärvn med lång räckvidd	Skall tidigt slå mot kritiska sårbarheter hos motståndaren på stort operativt djup med konventionella fjärrstridsmedel. Fordrar tidiga politiska beslut. Markstrid: starkare i ett område, i övrigt fördröjning med låg ambition. Relativt hög förmåga mot systematiska kränkningar
Aktiv	Färre markstridskrafter En mekaniserad brigad med hög operativ rörlighet. Hemvärn: dagens dimension men koncentration till prioriterade områden	Dagens förmågebredd, men färre,	Dagens förmågebredd, men färre. Nytt luftvärvn med lång räckvidd	Begränsade luftförsvars- och sjömålsoperationer, men i lägre omfattning än konceptet Proaktiv. Markstridsförmåga i en riktning för kombination av anfalls- och fördräjningsstrid. Fordrar tidiga politiska beslut. Lägre förmåga än Proaktiv mot territoriella kränkningar.
Reaktiv	Några mekaniserade bataljoner med understödsenheter. Ej brigadstruktur, annan ledning. Förstärkt hemvärn med bl a skyttebataljon	Minskad förmågebredd och färre, inga ubåtar,	Minskad förmågebredd och färre. Nytt luftvärvn med lång räckvidd	Defensiva luftförsvarsoperationer. Viss förmåga till sjömålsanfall. Nytt markstridskoncept för fördräjningsstrid med aktiva inslag i en riktning. Även viss förmåga i andra riktningar. Lägst förmåga m a p sjöfartsskydd och territoriella kränkningar.

Tabell: Tre framtida koncept och operativa idéer till försvarsorganisation.

En förutsättning som kanske är självklar i nuläget men ändå bör tydligt framhållas är att *förmåga i närområdet* får vara styrande för Försvarsmaktens dimensionering och avvägning.

De tre koncepten benämns *Proaktiv*, *Aktiv* respektive *Reaktiv*. Den operativa idén med konceptet *Proaktiv* är att vid ett militärt intrång på svenska territorium ti-

digt genom offensiva åtgärder försvara eller fördöja en inkräktares agerande.

En första kommentar är att studien använder begreppet väpnat angrepp medan jag föredrar begreppen militärt intrång liksom inkräktare i stället för begreppet angripare. Syftet med ett intrång är att ta en pant, utpressa eller att skrämma offret till en politisk eftergift. Motivet för mitt val av

begrepp är att de bättre återspeglar den internationella miljö som nu är aktuell och på ett avgörande sätt skiljer sig från vad som var gällande under kalla kriget.

Konceptet *Aktiv* har en delad ambition mellan att kunna agera med fjärrstridmedel och att med markstridskrafter kunna genomföra aktiv strid avseende anfall och fördröjningsstrid som försvårar för en inkräktare att nå ett tidigt avgörande.

Den operativa idén med konceptet *Proaktiv* är att kunna störa inkräktarens agerande och så länge som möjligt genom framförallt fördröjningsstrid förhindra kontroll av vitala objekt och områden.

Avgränsningar och gemensamt

Gemensamt för de tre koncepten är att de utformats för att kunna inrymmas i en prolongerad försvarsekonomi och då med den reella fortsatta minskning som försakas av prisökningar utöver allmän inflation samt en viss rationaliseringss процент. (Den senare förtjänar en egen analys som dock inte redovisas här) Detta innebär bl a att volymen förband och system måste minskas, vilket anges som förutsättning. Väsentligt är då att även grundorganisationen d v s antalet regementen, marina baser och flygflottiljer måste minskas. Jag har dock svårt att se att inte även kombinationer som medför behov av utgifter på en något högre nivå kan både diskuteras och argumenteras för.

I alla tre koncept finns ett antal gemensamma förmågor kopplade till viktigare ny materiel: Förmåga i cybermiljö, obemannade farkoster, flygande radarspaningsenheter, snabbdatalänkar för ökad samverkan mellan olika förband och system samt JAS 39 E. Vidare ingår nytt luftvärn med längre räckvidd än dagens i alla tre koncept. Motivet för detta är dock tunt. Här

kan gärna läggas till att man i omvärlen länge sett fördelar med att kombinera stridsflyg och kvalificerat luftvärn. Sådant luftvärn anses många gånger utgöra en styrkemultiplikator som frigör stridsflyget från statiska försvarsuppgifter till uppgifter där dess höga operativa rörlighet kan komma till sin rätt. I Sverige har man mest sett sådant luftvärn som ekonomisk rival till stridsflyget. Vidare saknas kvalificerat luftvärn på de svenska ytstridsfartygen, vilket också utgör en svaghet i ett internationellt perspektiv.

De tre koncepten anges inte vara avsedda eller utformade för att utgöra möjliga alternativ för ett framtida försvarsmaktskoncept. De skall ses som underlag för diskussion av försvarsmaktens utformning med hänsyn till vilken förmåga som efterfrågas. I denna diskussion kan då rimligen behandlas kombinationer av förmågor och system som förekommer i olika koncept. Man måste dock vara medveten om att man lätt hamnar i högre utgiftsnivåer än den prolongerade.

Förmåga till internationella insatser görs här inte till föremål för några överväganden. Denna förmåga ”bestäms vid varje given tidpunkt av vilka förmågor som är operativt tillgängliga”.

Gotland och den militära svagheten där nämns inte. Detta är förvånande med tanke på att man i många analyser ser en förstärkning dit som ett av de mest angelägna tillskotten i ett kommande försvarsbeslut.

Försvarets ambitionsnivå

Förmåga till väpnad strid anges som utgångspunkt när man diskuterar försvarets inriktning och mål. Här vill jag lyfta fram ett förtysligande som styresmannen i Kungliga Krigsvetenskapsakademien, Frank Rosenius, lade fram under hösten.

Ambitionsnivån för försvaret måste i nuvarande ekonomiska förutsättningar rimligen begränsas till att kunna störa en inkräktare som snabbt vill få kontroll över viktiga svenska områden. Väsentligt är då att försvaret har sådan styrka och uthållighet att handlingsfrihet att *ta emot hjälp* kan bevaras. Jag vill lägga till att en inkräktare eller aktör i övrigt, genom begränsad resursinsats eller militär demonstration, inte heller får ges möjlighet till framgångar som internationellt upplevs som förnedrande. Vidare är det angeläget att kapaciteter för offensiv strid ingår. Detta även om uppgiften att slå eller nedkämpa en operativt signifikant styrka rimligen inte kan utgöra en primär ambition.

Vidare, inspirerat av Frank Rosenius; den militära utvecklingen i omgivningen är redan inne i ett paradigmskifte mot ökat inslag av lättörliga och till väsentlig del fjärrstydda vapensystem som kan verka på stora avstånd. Det ger möjlighet att utveckla mycket rörliga förband med stor slagkraft. Försvarets motdrag måste då bli att ha tillgång till förband med *rörlighet* som motsvarar inkräktarens. Min tolkning blir att Försvarsmakten skall ha förmåga att snabbt ta upp strid för att störa inkräktaren samt förmåga att därefter snabbt ge understöd och förstärkning till en nivå som blir operativt verkningsfull.

Ovanstående leder tanken till flygstridskrafterna. Dessa har förmåga att tidigt kunna samlas till olika del av landet och där stödja de egna fåtaliga sjö- och markstridsstyrkorna. I perspektivstudien lyfts däremot fram förmåga att verka på stort operativt djup, kanske på andra sidan Östersjön. Detta leder till att det är angeläget att diskutera *Konceptens politiska hanterbarhet*.

I studien skriver Försvarsmakten att i alla tre koncepten fordras tidiga politiska beslut. Man tänker då på att vid stegrad kon-

fliktnivå fordras tidigt val av riktning till vilken de fåtaliga resurserna skall koncentreras. Här bör man tillföra att i konceptet *Proaktiv* är avsikten att bekämpa inkräktarens baser och då helst tidigt under förberedelser och uppladdning inför ett intrång. Här finns det anledning till invändningen att sådan tidig bekämpning vid några tillfällen har diskuterats under det kalla kriget, men stött på mycket kraftigt politiskt motstånd. Det anses som alltför offensivt för att passa i ett försvar med i grunden defensiv inriktning. Rimligen kan motsvarande anföras mot konceptet *Proaktiv*. Hela konceptet riskerar därmed att direkt avföras från diskussionen. Förmåga att snabbt verka i alla delar av det egna landet bör vara det tyngsta argumentet för de operativt högrörliga flygstridskrafterna snarare än förmågan att verka på stort operativt djup.

Även konceptet *Aktiv* har problem med avseende på politisk hanterbarhet. Även om den mekaniserade brigad, som ingår i konceptet, kan förutsättas ha hög operativ rörlighet blir den reella följen att markförsvaret en mycket ojämн fördelning över landet och starkare i den riktning där brigaden samlas (förutsätter ett tidigt politiskt kraftsamlingsbeslut). Därmed kan det politiska löftet att hela landet skall försvaras upplevas som icke uppfyllt. Om brigaden i stället delas i flera riktningar går det inte att uppfylla konceptets intentioner att tidigt, genom aktiv strid, försvåra en inkräktare från att nå tidiga framgångar.

Rent operativt innebär också en utpräglad tidig kraftsamling av sjö- och markstridskrafter till en enda riktning att en intelligent inkräktare med god underrättelse-tjänst väljer att göra sin framstöt mot en svagt försvarad riktning. Här kommer man in på ett dilemma som nämns i den strategiska litteraturen. I många situationer kan det nämligen vara nödvändigt att kombine-

ra aktiva (offensiva) aktioner med aktioner som syftar till att bevara och vidmakthålla den egna handlingsfriheten. Sådana aktioner kan med fördel genomföras med ett defensivt inslag, men innebär också att antalet tillgängliga enheter får stor betydelse.

Till bilden hör också att förmåga att störa kan åstadkommas av förband och system med prestandanivåer som är lägre än vad som fordras för mera aktiva uppgifter. Väsentligt är då att finna en utformning av förband och system som har tillräcklig förmåga att verka men samtidigt är förenade med måttliga utgifter och kan inrymmas till ett visst antal. Detta för att erhålla förmåga att närvara och snabbt kan ta upp inledande försvar över större delar av landet.

High Low Mix

Att det svenska försvaret kan skapa en trovärdig tröskel förutsätter väl genomförda *avvägningar mellan kvalitet och antal*. Det blir då svårt att dela synen på den prioritering av kvalitet före kvantitet som perspektivstudien avslutas med. Denna prioritering leder tanken fel enligt min åsikt. Här behövs mera av tanken *system av system*. Eller för att bli något mera konstruktiv – man bör aktualisera ett begrepp som funnits av och till i den internationella försvarsdebatten nämligen High Low Mix. Förband och system i Low-registret är då med sin lägre kostnad och större antal viktiga för att skapa och bevara den egna handlingsfriheten. De bidrar därmed till att skapa möjligheter för High-enheternas mera aktiva aktioner. När jag betraktar försvarsorganisationerna i omvärlden framträder High Low Mix som en mera använd princip än ensidig prioritering av kvalitet. Detta även om systemvisa prestandahöjningar varit vanliga efter kalla krigets slut.

Både koncepten *Proaktiv* och *Reaktiv* inrymmer markstridskrafter som kan karakteriseras som High Low Mix. Konceptet *Aktiv* i mindre utsträckning.

Även för sjö- och flygstridskrafter bör man beakta att High Low-principen skulle ge operativa fördelar. Det är angeläget att våra flygstridskrafter får nya stridsflygplan, JAS version E, med högre förmåga jämfört med dagens (JAS version C/D). Men vi bör ta intryck av andra länder där stridsflygplan med inte fullt så höga prestanda används för spaning samt för attack mot sjö- och markmål. Det innebär att även JAS C/D är av väsentligt värde för att delta i de tidiga samordnade sjömålsanfall som man lyfter fram i några av de tre koncepten. Det är vidare minst lika angeläget att motsvarande samordnade anfall kan genomföras mot *markmål*. Något som förbigås i perspektivstudien, vilket är en stor brist. Sammantaget blir det då angeläget att behålla ett antal av dessa JAS C/D och att det samlade antalet stridsflygplan bibehålls eller till och med ökas även när den nya versionen kommer i tjänst. Grundmotivet är då den höga operativa rörlighet jämfört med sjö- och markstridskrafter som tidigare nämnts.

När det gäller markstridskrafter finns det några förslag och nyheter som bör uppmarksammas.

De gäller ökning av förmågan att tidigt möta en inkräktare som söker sig till militärt svaga områden. Nyheterna är ökning av lätta förband (jägar- och specialförband) med inriktning mot informationsinsamling och målangivning med ett starkt inslag av modern IT-teknologi. Vidare utveckling av hemvänet. Dessa nyheter finns i koncepten *Proaktiv* respektive *Reaktiv* och kan gärna kombineras. Förmåga till samverkan mellan dessa och flygstridskrafterna bör dock framhållas tydligare.

På samma sätt vore det mycket angeläget att finna lösningar när det gäller sjöstridskrafter som kan ge flera enheter, särskilt avseende ytstridskrafterna. Det nuvarande mycket ringa antalet leder till tydliga brister i sjöoperativ förmåga. Något som bör rättas till. Här efterlyser jag ett nytt tänkande. Ett uppslag är ett accepterande av principen High Low Mix i större utsträckning. Ett andra är hur kustbevakningens resurser kan utnyttjas. Vidare fordras att ytstridskrafterna utrustas med kvalificerat luftvärn. Detta för att skapa internationell likvärdighet och trovärdighet.

Författaren är överingenjör och ledamot av KKVA.

Kina vill expandera till havs

av *Ingolf Kiesow*

Résumé

The announcement by China of an Air Defense Identification Zone (ADIZ) in the East China Sea carries more strategic significance than those of other countries. It includes provisions for refusing the right of entry and it covers territories claimed by Japan and the Republic of Korea. China tries to control straits between Japanese islands, where USA and Japan already in peace-time have demonstrated preparedness to block the exit to the Western Pacific by the Chinese navy in case of war. The ADIZ, moreover, seems to be a sign of China's intention to push back the USA from effectively controlling the waters of the Western Pacific in conjunction with Japan. It has scared the ASEAN countries since it is said to be followed up by other zones and therefore may be the beginning of a series of efforts to take control over disputed territories in the South China Sea claimed by ASEAN member states. China's ADIZ is contested by Japan, the Republic of Korea and the USA, whose air forces patrol the area without prior information as required by China. The pilots of the fighters on both sides do not have any information about the rules of engagement of the other side and this creates a potentially dangerous situation.

KINAS INRÄTTANDE AV en luftövervakningszon, Air Defense Identification Zone (ADIZ), i Östkinésiska havet måste sättas in i ett större sammanhang för att förstås. Den inrättades precis före USA:s vice president Joe Biden skulle besöka Tokyo, Beijing och Seoul på en resa den 2-8 december 2013.

USA byter säkerhets- och utrikespolitiskt fokus

President Obama har deklarerat att fokus för USA:s säkerhets- och utrikespolitik ska flyttas till Asien. Vice försvarsminister Carter har förtysligat att detta innebär omflyttning av militära enheter från Mellanöstern och Europa till Asien, med 60 % av flottans styrkor i Västra Stilla havet, liksom betydande nyanskaffningar, bl a av ett nytt hangarfartyg, trots de sparkrav

som det amerikanska försvaret har ålagts av kongressen.

På det handelspolitiska området satsar Obama på ett nytt frihandelsområde med de viktigaste länderna i Asien med namnet Trans-Pacific Partnership (TPP). Kina vill i stället att de asiatiska länderna skall sätta på de förhandlingar om ett nytt WTO-avtal som har pågått i många år.

Biden hade i detta ömtåliga läge till uppdrag att försöka få förståelse för amerikansk politik i Asien på en och samma gång på det militära planet och på det handelspolitiska.

Kinesernas val av tidpunkt för att införa ADIZ kunde därmed uppfattas som en utmaning av den amerikanska säkerhets- och handelspolitik i Asien som rymmer under arbetssninet ”pivoting to Asia”. Som störande element fick zonen stor effekt och hotade att överskugga USA:s avsikter med Bidens besök, trots att ADIZ är en i huvud-

sak tekniska fråga med på ytan begränsat strategiskt värde.

Ett militärstrategiskt perspektiv

Ett så begränsat intresse har ändå inte ADIZ. Den handlar visserligen formellt ”bara” om hur flygtrafiken i vissa avseenden skall reglers över ett område som omfattar ett avsnitt, som är omtvistat mellan Japan och Kina (samt ett avsnitt omtvistat mellan Kina och Sydkorea). I förlängningen handlar det dock även om Japans möjligheter att hjälpa USA att ha militär kontroll över de farvatten som kinesiska örlogsfartyg måste passera för att komma ut i Stilla havet, och därmed Kinas möjligheter att på sikt kunna bli en maritim världsmakt. USA har militära flygbaser på Okinawa och den japanska huvudön Honshu samt på Guam i Stilla havet. Det japanska luftförsvaret är samordnat med det amerikanska. Omfattningen av Japans ADIZ respektive Kinas nya ADIZ framgår av nedanstående bild:

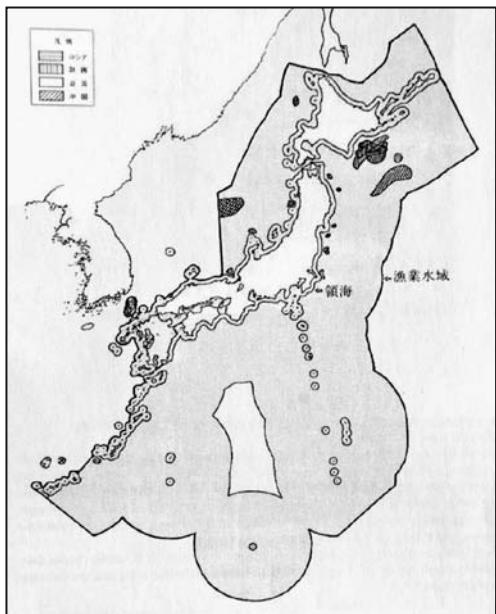
Det brukar sägas att vapenutvecklingen har gjort kontroll från luften mera avgörande för ett lands förmåga att neka tillträde till ett havsområde genom samordning med marina styrkor. Japan fick redan 1969 en egen ADIZ, som omfattar alla områden till havs, som ligger inom 200 sjömil från huvudöarna och som även omfattar den så

kallade ”första ökedjan” hela vägen från Taiwan upp till de ryska Kurilerna i norr. Den kinesiska ADIZ skulle neutralisera delar av den japanska ADIZ och – om den respekteras – i fredstid ge Kina kontroll från luften av den södra delen av ”den första ökedjan”. Av särskild strategisk vikt är sundet mellan den japanska ön Miyako söder om Okinawa och huvudön. Att passera genom det sundet är den naturliga vägen för Kinas örlogsfartyg att gå ut till Stilla havet. Miyako ligger strax utanför Kinas nya ADIZ. Eftersom bestämmelserna i Kinas ADIZ också ger rätt att kontrollera flygtrafiken innebär den en viktig strategisk framflyttning av Kinas anspråk på militär kontroll av grannskapet.

ADIZ utgör också en symbolisk detalj i territorialtvisten om Daiyu/Senkakuöarna, som omfattas av Kinas nya zon. Denna ögrupp har sedan USA slöt ett fredsavtal av Japan ansetts som en del av dess territorium. Sedan 1990-talet har Kina gjort anspråk på dem med åberopande av ”historiska skäl.” (Kina förlorade dem efter förlusten i det japansk-kinesiska kriget 1894/95). De kallas Daiyu på kinesiska och Senkaku på japanska. Även Taiwan har gjort anspråk på dem.

Kina förnekar också Japans rätt till andra öar långt utanför den egentliga japanska ökedjan. FN:s skiljedomstol i Haag har i ett utlåtande ansett att Japan som en del av sin uteslutande ekonomiska zon har rätt till dessa öar.¹ Rekommendationen avser även kringliggande mycket stora havsområden med sannolika naturresurser såsom metangas i utvinningsbar form. Det är lätt att se att när så stora havsområden hävdas av Japan – med stöd av USA – i ett ganska oklart rättsläge och när militära dispositioner görs i anslutning till de utliggande öarna, kan det lätt uppstå konfrontationer.

Nedan framgår utsträckningen av Japans uteslutande ekonomiska zon (EEZ):

Japan placerade fartygsbekämpningsmissiler på den tidigare nämnda Miyakoön under en samövning med den amerikanska flottan den 1-18 november 2013. Den statliga kinesiska tidningen *Global Times*, som brukar anses vara språkrör för regimen, kommenterade saken i upprörda ordalag och sade att med dessa missiler skulle Japan och USA kunna spärra möjligheterna för den kinesiska flottan att ta sig ut i Stilla havet i händelse av konflikt. Det är tydligt att Kina anser att Daiyu/Senkakuöarna och övriga japanska ör krings Miyako-passagen har en prioriterad militärstrategisk position.

Också flera länder kring Sydkinesiska havet har territorialtvister med Kina om ör i havet. Vietnam och Filippinerna har varit i väpnad konfrontation med Kina med många döda i dessa tvister. I samband med kungörandet av bestämmelserna om den nya ADIZ förklarade en talesman för

det kinesiska försvarsministeriet att Kina avser att införa motsvarande zoner i andra områden utanför Kinas kuster. Åtgärden verkar alltså uppenbarligen i kinesiskt tänkande ha ett samband med dess territorialtvister med grannländerna.

Vad som nu kan iakttas runt Östkinesiska havet och Sydkinesiska havet uppfattas av USA:s, Sydkoreas och Japans militära strateger som delar av en kinesisk långsiktig strategi. Kina satsar på nya hangarfartyg, missiler större trupptransportflygplan och bombflygplan, och andra avancerade vapen (inte minst drönare med stealth-egenskaper) med längre räckvidd, och större eldkraft, träffsäkerhet och överlevnadsförmåga. Dessa vapen kan Kina använda till självförsvar, men också till att underbygga sina territoriella krav gentemot grannländerna. Amerikanska militära strateger kallar den kinesiska strategin för "Anti-Access/Area Denial eller A2/AD. I genäld skall USA och dess allierade utveckla en "AirSea Battle-förmåga" för att bemöta Kinas A2/AD. Det är svårt att ännu få någon klarhet i vad dessa planer innebär, men det rör sig i alla fall helt klart om planer för verlig krigföring och inte om övningar. Det faktum att de på amerikansk sida presenteras för medierna får tas som en signal till motsidan om allvaret i beslutsamheten att fortsätta att kvarstå med militär närvaro i regionen.

Akronymen "AirSea Battle" har en slående likhet med "AirLand Battle", som var en benämning på den amerikanska arméns doktrin under slutet av det kalla kriget. Den var avsedd som motdrag till Warszawa-paktens doktrin om "Combined Arms Warfare". Båda avsåg att genom integrerad kontroll av enheter ur de olika vapenslagen utnyttja de då nyligen tillgäng-

liga teknologiska möjligheterna för ”*konventionell*” krigföring för att därmed ”*höja kärnvapentröskeln*”, d v s kunna föra ett konventionellt krig utan att behöva tillgripa kärnvapen. Kärnvapendimensionen har blivit mera närvarande i de strategiska diskussionerna kring västra Stilla havet.

Ryssland

Det framgår inte hur USA och dess allierade tror att Ryssland kommer att agera vid en eventuell konflikt mellan Kina och USA och dess allierade. Ryssland har avstått från att ge någon officiell kommentar till Kinas nya ADIZ och har ett slags militärt alliansförhållande till Kina. Det är den så kallade ”*Shanghai Cooperation Organisation*”, som även omfattar länderna i Centralasien och endast syftar till bekämpning av terrorism och allmänt samråd om angelägenheter om gränserna i regionen. Neutralitet är alltså en option för Ryssland i händelse av en väpnad konflikt mellan Kina och USA samt Japan. Den är sannolik, men inte självklar.

För Ryssland är Vladivostok (som ligger innanför/väster om de japanska öarna) den längst norrut liggande hamn som är isfri året runt och kan användas av de ryska ytstridsfartygen. Under det kalla kriget måste de sovjetiska fartygen passera genom sund, som kunde kontrolleras av amerikanska och japanska styrkor i samverkan. Detta var ett problem för Sovjetunionen. Gränsen för Rysslands ADIZ, som aldrig har deklarerats officiellt, går bl a genom sund mellan japanska och ryska ör. Mot den bakgrunden är det uppenbart att en eventuell väpnad konflikt mellan USA och dess allierade samt Kina på den andra sidan i varje fall indirekt skulle komma att beröra ryska områden i havet.

Ett folkrättsligt perspektiv

Här bör påpekas att det enligt en missuppfattning som är vanlig i medierna skulle finnas ett folkrättsligt samband mellan en ADIZ och suveränitet över det aktuella området på marken eller havet. USA har aldrig hävdat att det skulle finnas ett sådant samband, inte heller något av de övriga länder som har en ADIZ. Det är eniktig nyanskillsnad. Fanns ett sådant samband skulle det enligt folkrätten innebära en anledning till krig att inrätta en ADIZ, som berör ett annat lands territorium. En Senior Legal Officer vid den internationella luftfartsorganisationen ICAO i Montreal undersökte rättsläget efter attacken på World Trade Center i New York för att försöka hitta folkrättsligt stöd för upprättande av ADIZ, men kunde inte finna något. Viktigast för detta sammanhang är att han inte heller kunde finna något stöd för invändningar mot upprättande av en ny ADIZ. Inget land har heller framfört några protester baserade på folkrätten mot något av de andra omkring tjugo länder som har infört sådana zoner. Den kinesiska åtgärden är alltså inte rättsvidrig.

Den amerikanska militära närvaron i Stilla havet begränsar Kinas marina rörelsefrihet på ett sätt som uppfattas som onaturligt och obefogat. Den har sin bakgrund i den amerikanska ockupationen av Japan och Korea samt ännu längre tillbaka i USA:s deklaration vid början av Koreakriget om att sunden mellan Kina och Taiwan samt Kina och Japan skall anses vara internationellt vatten. Det var när USA slutade behandla Japan som ockuperat land, som den då gällande ADIZ överlämnades till Japans regering att administrera. Denna ADIZ har aldrig erkänts av Sovjetunionen eller Kina, och både Ryssland och Kina vägrar att efterleva den. I stället går japanskt stridsflyg

upp så fort som ryskt flyg kommer in i zonen i norr eller kinesiskt jaktflyg gör det i söder – det senare skedde 80 gånger bara under 2012.

Kina försöker nu ersätta delar av den japanska zonen med en kinesisk zon och dessutom en zon, som enligt de kungjorda bestämmelserna innehåller krav på ett större mått av övervakning och kontroll än vad Japan hittills har utövat i detta område.

Ett taktiskt militärt perspektiv

För tillfället gäller att i Japans ADIZ:

- efterlevs reglerna på samma sätt som hittills av civila flygplan utom möjigen kinesiska och ryska, men;
- de efterlevs inte av ryskt eller kinesiskt militärflyg.

I Kinas nya ADIZ gäller att:

- USA rekommenderar sina civila flygbolag att efterleva de kinesiska reglerna, men
- japanska och sydkoreanska civila flygbolag ansåg sig till en början behöva efterleva sina regeringars påbud om att inte ge någon information om sina flygningar genom zonen till kinesiska myndigheter, men övergick så småningom till att lämna förhandsanmälningar till de kinesiska myndigheterna;
- amerikanskt, sydkoreanskt, taiwanesiskt och japanskt stridsflyg vägrar att ge några som helst uppgifter till kinesiska myndigheter och flyger dagligen genom zonen. Kina hävdar att dess jaktflyg går upp varje gång, men varken japanska, sydkoreanska, taiwanesiska eller amerikanska myndigheter uppger att man har sett något spår av sådan aktivitet. Skulle det ske och flygplanen

kommer i kontakt med varandra kan det uppstå okontrollerbara situationer.

Ingen hangarfartygsgrupp vistas för närvärande i den omedelbara i närheten av zonen, men en amerikansk jagare var under inledningen av zonens upprättande nära att kollidera i Taiwan-sundet med ett fartyg, som eskorterade Kinas enda hangarfartyg, vilket opererade i området.

En faktor medför särskilt stor osäkerhet, nämligen att de inblandade ländernas stridspiloter för närvärande inte vet vilka *"rules of engagement"* som gäller för motparten, när de möts i luften, d v s vilka instruktioner de har om att skjuta skarpt och när detta skall ske.

Läget kan också ses ur det perspektivet att Kina successivt sedan våren 2012 har trappat upp sina anspråk och sina hotelser, men att det nu inte längre går att eskalera provokationerna i frågan om luftrummet ovanför Senkaku-öarna utan att skjuta skarpt. Det kan knappast Japan eller USA heller göra utan att "tappa ansiktet".

Sydkorea

En särskild fråga är att enligt koreansk uppfattning upprättandet av en kinesisk ADIZ inkräktar också på Sydkoreas territorialvatten kring en ö i Östkinesiska havet. Kinas åtgärd har i någon mån fört Japan och Sydkorea närmare varandra enligt principen att *"min oväns fiende är min vän"*. Biden kom under sina besök i Tokyo och Seoul överens med sina motparter – premiärminister Abe respektive president Park – om att bedriva ett nära samarbete i ADIZ-frågan. Han betonade samtidigt att USA:s omfokusering till Asien är allvarligt menad och inte kommer att låta sig påverkas. Han utlovade också stöd till Japan för fortsatt besittning av Daiyu/

Senkaku-öana. Biden väjdade slutligen om bättre och närmare samarbete mellan USA, Sydkorea och Japan och fick instämmande kommentarer från båda länderna. Detta är viktigt för det med USA gemensamma missilförsvaret, som formellt sett huvudsakligen riktar sig mot Nordkorea. Det skulle dock även kunna användas mot inkommende kinesiska missiler och är föremål för snabb utbyggnad i både Japan och Sydkorea. Det är också ett led i USA:s *"Home Defense"* så till vida som att missiler, som skjuts upp från Kina för att träffa mål i USA skall skjutas ned av det gemensamma BMD-försvaret.

Bidens uppmaning till bättre samarbete mellan Sydkorea och Japan fick snart resultat. Sydkorea inrättade en egen ADIZ kring den omdiskuterade ön som hävdas av Sydkorea. För att visa allvaret med dessa avsikter höll Sydkorea och Japan i början av december 2013 en gemensam flyg-och marin manöver i farvatten kring ön och i luftrummet ovanför den. Kinas upprättande av en ADIZ har därmed fått den oavskiltliga verkan att den sammanför Sydkoreas och Japans försvarsmakter i ett tidigare icke existerande samarbete med uppbackning från USA.

Ett regionalt perspektiv

Kinas utspel med ADIZ har väckt indignation hos grannländerna, inte bara Japan och Sydkorea, som berörs direkt, också från Taiwan, Australien och Filippinerna har det framförts protester. Övriga länder i regionen intog till en början en mera försiktig attityd av hänsyn till sina relationer med Kina, även sådana som själva har territorialtvister med Kina.

I samband med ett toppmöte i Tokyo med de sydostasiatiska ländernas organisation ASEAN fick dock Japan samtliga tio

medlemmar med sig på ett uttalande om vikten av att bevara fri sjöfart och luftfart och fredliga lösningar av tvister om territorier till havs. Kina nämndes inte vid namn, men att uppmaningen var riktad till Kina framgick tydligt av uttalanden i anslutning till kommunikén. USA och Japan gav i samband med mötet utrustning för sjöbevakning i form av patrullfartyg till Filippinerna och Vietnam. Båda dessa länder har haft väpnade incidenter med Kina i sina tvister om havsterritorier. Uttalandet anses som en stor prestigeförlust för Kina.

ADIZ en symbol för Kinas ambition

Kinas myndigheter har uppträtt med förvånansvärt dålig samordning ifråga om ADIZ. I det avseendet har man sannolikt numera lyckats åstadkomma en förändring, men det spekuleras utomlands fortfarande en del om oenighet inom Kinas ledning mellan militära och civila ledare. Det verkar inte sannolikt att den i så fall gäller de kortsiktiga målen. Ifråga om de långsiktiga målen kan det finnas mera skiljaktiga avsikter, men att regimen är inställd på att flytta fram sina positioner i västra Stilla havet verkar tydligt, liksom att ADIZ skall uppfattas som en signal om denna avsikt.

Kina inrättade för övrigt en motsvarande zon för utländska fiskefartyg i januari 2014, vilket tyder på att ADIZ ingår i en större plan och medför liknande risker fört marin konfrontation. Bestämmelserna utfärdades av provinsregeringen i Hainan och avser hela Sydkinesiska havet, inklusive fiskevatten som hävdas av Taiwan, Filippinerna och Vietnam. Utländska fiskefartyg måste få tillstånd från Hainan innan de går in i området vid äventyr av beslag av fartyg och utrustning samt böter på högst omkring en halv miljon kronor (500 000

Yuan). Taiwan, Filippinerna, Vietnam och USA har redan protesterat.

Opinionen i Kina tycks vara helt på sin regerings sida, åtminstone om man får ta de spontana kommentarerna på data-nätet som källa. På nätet har det synts ett överväldigande stöd och frekventa utbrott av nationalism. Åtgärden verkar populär hos kineserna.

Kinas alltmera självsäkra uppträдан-
de anses utomlands i växande grad som
aggressivt. Några veckor efter upprättan-
det av ADIZ publicerade den halvofficella
och vanligen nationalistiska tidningen
Global Times en osedvanligt självrannsa-
kande artikel, där man redovisade inställ-
ningen till Kina i fjorton länder. En majori-
tet av de 14 400 tillfrågade personerna an-
såg Kina var ”arrogant, krigslystet” eller
”självsäkt”. Den attityden var starkare ju
närmare Kina man kom.

En förändring av japanernas attityd kan
också noteras. Alltsedan millennieskiftet
har inställningen till Kina blivit alltmera
negativ. Även om skillnaden hittills inte va-
rit särskilt stor är den nu mera negativ till
Kina i Japan än i länder som Tyskland och
Frankrike. Efter upprättandet av ADIZ har
premiärminister Abe besökt det kontrover-
siella shinto-templet Yasakuni, där de fall-
na soldaterna i andra världskriget anses
ligga symboliskt begravda. Det är en na-
tionalistisk handling, som anses ytterligt pro-
vocerande i Kina. Normalt skulle den kriti-
seras hårt även hos stora delar av den egna
befolkningen, men reaktionen i Japan har
denna gång varit måttlig. Visserligen ut-
trycker koalitionspartern, det pacifistiska
och buddhistiska Komeito-partiet försiktigt
ogillande, men det hotar inte med att
utträda ur regeringen. Det japanska parla-
mentet har också enhälligt antagit en de-
klaration som fördömer ADIZ.

Japan kungjorde en månad efter upprät-
tandet av Kinas ADIZ att försvarsbudge-
ten för 2014 kommer att vara 2,2 % stör-
re än året förut och att den innehåller en
ny försvarsstrategi med inriktning på bätt-
re förmåga att försvara avlägset belägna
öar. Hotet från Kina nämns uttryckligen.
Samtidigt upphäver man ett sedan 1960-
talet gällande självpåtaget förbud mot va-
penexport, bl a för att kunna leverera mi-
litär materiel till länder vid Sydostasiatiska
havet.

Upprättandet av zonen har förstärkt
den historiskt betingade animositeten mel-
lan kineser och japaner, och Kinas anseen-
de i Asien har fått lida. Förhållandet till
USA har blivit mera ansträngt. ADIZ fort-
sätter att vara en olöst och svår fråga. Den
symboliseras Kinas missnöje med den fort-
satta amerikanska militära närvaron i väs-
tra Stilla havet och en inledning till Kinas
ambitioner att få USA att dra sig tillbaka.
Japan känner sig hotat av denna utveck-
ling.

För USA handlar det nu om att ge avkall
på en princip, som uppstod efter Japans
anfall på Pearl Harbor 1941, nämligen att
ingen makt i Stilla havet skall få växa sig
så stark att en uppreppning kan ske. I stort
sett har detta resulterat i strävan att ha mi-
litär kontroll över västra Stilla havet och
ända in på Kinas långsträckta kuster. Det
lär bli en svår uppgift att avväga intresset
av fungerande relationer med Kina och den
principen.

Europas roll

Europa kommer knappast att helt undgå
att beröras av utvecklingen i västra Stilla
havet. Visserligen har uttalanden om sam-
arbete och goda relationer varit vanliga i
samband med flera högnivåbesök från
Europa under hösten 2013. Å andra sidan

har europeiska medier under det senaste året kritiserat Kina för dess affärsmetoder, vanan att kombinera dem med politisk inblandning och korruption i länder som Angola, Sudan och Burma. Eftersom det mest varit europeiska medier som ägnat sig åt den kritiken har reaktionen i kinesiska medier riktat sig mot Europa. EU beskylls för neokolonialism och försök att tvinga på de fattiga utvecklingsländerna sitt demokratiska system, trots att det inte passar för dessa samhällen. Turkiet och Thailand har också varit föremål för liknande artiklar med kritik mot västerländska mediers destruktiva roll och felaktiga stöd för missanpassade demokratiska modeller.

Också i fallet Ukraina blev detta märkbart. De demonstrationer för anslutning till EU som ägde rum i Kiev i november 2013 skedde samtidigt med att grannländerna kritiserade Kina för införandet av ADIZ. Kina inbjöd då Ukrainas president till Beijing för att diskutera sitt lands finansiella situation, vars bräcklighet varit ett argumenten för en anslutning till EU. Under besöket ingicks ett avtal om kärnvapensäkerhet. Det avtalet innebär ett åtagande att hjälpa Ukraina, om det blir angripet eller hotat med kärnvapen. Det är en egendomlig handling, som trots sin orimlighet kan ses som en antydan om att Ukraina skulle känna sig hotat om det inte ansluter sig till EU. Kina gav dessutom Ukraina en kre-

dit på 3,65 miljarder dollar, och det ingicks flera andra avtal om kinesiska investeringar i Ukraina till ett sammanlagt värde av 8 miljarder dollar. EU beskylldes också i fallet Ukraina för att försöka tvinga på landet ett politiskt system som inte passar det.

När förhållandet mellan Ryssland och Ukraina började försämras på allvar i februari 2014 upphörde emellertid kritiken av EU nästan helt. Konflikten skildras nu i kinesiska media som en kraftmätning mellan makter i Europa, där Kina inte är en aktör. Visserligen avfärdas principer om demokrati och självbestämmanderätt som irrelevanta i en ledare i ”Global Times”, som anses som språkrör för partiledningen, men Rysslands anspråk får inte heller något stöd. Kina, som kämpar med en avsaktande ekonomisk utveckling och inhemska finansiella problem ser allvarligt på störningar i världshandeln, särskilt handeln med EU, och väljer optionen att ställa sig utanför en begynnande konflikt. Å andra sidan fortsätter de verbala angrep på USA och Japan. Det antyder möjligheten att Kina kan komma välja optionen att försöka flytta fram sina positioner i västra Stilla havet, om USA skulle engageras i en konflikt i Europa.

Författaren är ambassadör och ledamot av KKVA.

Noter

1. Med undantag för en av dem, som domstolen inte ansett sig kunna behandla, eftersom Kina bestrider dess behörighet.
2. 15 miljarder dollar för framtida gasleveranser på kredit.

Strategy: A Short Guide

by Martin van Creveld

Resumé

Var vi än tittar ser vi termen strategi användas till det ena eller det andra som skyldockor till en klänning. Men vad är strategi? Hur skiljer sig strategi i krig från strategi i fred? Vilka är elementen som den består av och hur passar de ihop? I vilken omfattning förändras den och i vilken omfattning förblir den densamma? När vi använder oss av strategi, vad ska vi göra och vad ska vi undvika? Baserad på en kombination av abstrakt resonemang, exempel och citat ger den föreliggande artikeln korta svar till dessa frågor.

WHEREVER WE LOOK, we see the term strategy being attached to any – and everything like sequins to a dress. But what *is* strategy? How does strategy in war differ from strategy in peace? What are the elements of which it consists, and how do those elements fit together? To what extent does it change, and to what extent does it always remain the same? When employing strategy in war, what to do and what to avoid? Relying on a combination of abstract reasoning, examples and quotes, the present article provides brief answers to these questions

The term strategy originated in ancient Greece, where it meant the art of the commander (*strategos*). From *strategia* comes stratagem, a term that requires no need for translation. *Strategia* continued in use as long as the Byzantine Empire lasted. One of its derivatives, *Strategikon*, even served as the title of a famous book on the subject said to be written by the late sixth-century Emperor Maurice. In Western Europe it was almost forgotten. Revived late in the 18th century, it stood for the conduct of war at the level between policy and tactics. That is how it was used by two outstanding military writers, Henri Jomini (1779–1869) and Carl von Clausewitz (1779–

1831). As the latter put it, tactics is the art of winning battles; strategy is the art of using battles in order to win the war.

Starting around 1900 both the military and civilians made more and more frequent use of the word. Terms such as "grand strategy," "campaign strategy," "naval strategy," and "air strategy" (to say nothing of "conventional strategy" and "nuclear strategy") appeared and were used to spice up innumerable texts. Later still terms such as "economic strategy," "industrial strategy," and "scientific strategy" were added. Today, things have reached the point where the adjective "strategic" can be applied to any well considered, structured, plan for reaching an objective; starting with investing in the stock exchange and ending with seducing a member of the opposite sex.

Here we shall use the term in a completely different sense: namely, the art of waging a contest in which each party is straining to achieve his objective while at the same time using whatever means he can to prevent the other from doing the same. Strategy, in other words, deals with the *interaction* between two (or more) sides, each of whom does his best to defeat the other and achieve victory for himself.

Thus defined, strategy applies not just to war but also to deterrence and politics—of which, as Clausewitz famously wrote, war is a continuation. It also applies to cyber-war, diplomacy, propaganda and economics, briefly to any contest in which each side tries to achieve his goal while actively trying to prevent the other from doing the same. This fact explains the numerous attempts to adapt the works of some of the most famous strategists, such as Sun Tzu's *Art of War*, to the needs of politicians and corporations.

Strategy also dominates many kinds of games, starting with football and ending with chess. At bottom, just one thing distinguishes military strategy from the rest: namely, the fact that war alone permits the use of any and every means, including also lethal violence aimed at physically destroying the opponent. The similarities between military strategy and strategy as it is applied in other fields are both numerous and important. This brief treatise will focus mainly on the former; the rest will be mentioned, if at all, only for the purpose of comparison.

The outline of the treatise is as follows. Section I explains the nature of strategy, its main qualities, and how it relates to other factors in war. Section II focuses on theory and practice; here the central question is, how does one become a strategist? Section III examines the most important principles of strategy, whereas section IV looks at the way it works in practice. Section V contains our conclusions; finally, there is an appendix containing some additional bibliography for those who are interested.

The treatise is based on the best available literature. Starting with the writings of Clausewitz and Sun Tzu, it includes the *Strategamata*, written around 100 AD by the Roman author Sextus Iunius Frontius;

the works of Antoine-Henri Jomini and Basil Liddell Hart, widely regarded as the most important military author of the first halves of the nineteenth and twentieth centuries, respectively; HDv 300, "Command of Troops," (1936), a volume that reflects the outstanding quality of the German Wehrmacht which issued it and used it; the writings of the French general André Beaufre; as well as those of the Americans Thomas Schelling, William Lind, and Edward Luttwak. As my model I used the US Marine Corps' FM1FM1 (1987) which is famous for its terse, simple, clear and jargon-less language.

The treatise is meant for amateur strategists, defense officials, and members of all services and all ranks. Among the last-named, it is intended, first and foremost to those who face the enemy and risk their lives. To them, too, it is dedicated.

The Nature of Strategy. The Way it Relates to Other Factors in War

To repeat, strategy is the art of engaging in a contest against an opponent who is both permitted and able to hit back while using means similar to one's own. In the absence of such an opponent there can be no question of strategy. To clarify matters, follow three examples of activities in which strategy, as understood in the present treatise, is *not* relevant.

First, imagine a cross-country race involving runners who compete with each other. Runner A may use his understanding of his own strengths and weaknesses, as well as those of runner B, to prepare a detailed plan for winning. For example, by exploiting the fact that his competitor is better at going downhill than uphill; or else that his "finish" is weak. What runner

A cannot do, or at any rate is not supposed to do, is to interfere with runner B by pushing him off course. Should he be caught doing so nevertheless, he will be disqualified.

A second example: imagine an engineering firm tasked with building a bridge over a stream. Such an operation demands advance planning. The plan will start by noting the specifications of the future bridge—the weight it should carry, its capacity, and so on. It will also recognize the characteristics of the river—width, depth, the velocity of the flow, the load-bearing ability of the banks and the bottom, and much more. These data will be used to prepare the various stages of construction; starting by producing and assembling the parts and ending by testing the completed structure for stability and strength. The plan will also recognize the abilities and needs of the workers who do the job, the necessary machines and tools, etc. In all this, the objective is to save time and money by coordinating all the various elements and maximizing efficiency.

Some plans may be better than others. However, they do not involve strategy. The latter is needed only in case the stream, instead of allowing itself to be bridged, should wake up, become a thinking, active being, and start doing what it can to block the project either before construction has started or during the process itself. It may do so by suddenly widening its channel, or narrowing it, or moving it to another place; or by replacing the water with burning fuel; or by accelerating the flow so as to carry away the bridge's parts; or by throwing heavy rocks at the workers. As it does so, building the bridge will turn into a different, and much more difficult, operation.

A third example is constructing and operating a large car-manufacturing plant. Obviously, doing so represents an extreme-

ly complex engineering feat that requires plenty of thought, planning, supervision, and adjustment. Moreover, in this case the process does not end when the factory starts operating; continued supervision will be needed both to adjust production to changing circumstances and to forestall problems or deal with them as they arise. Still, as long as no persons or organizations are trying to deliberately stop production—as long, in other words, as long as there is no sabotage—the rules of strategy remain irrelevant and inapplicable.

It follows that strategy rests on a profound paradox. Obviously the best strategy is to finish off the opponent in a single blow, allowing him no time to respond and leaving him unable to restore his strength. However, a belligerent strong enough to achieve this scarcely needs strategy of any kind. That is why a nuclear war, should it break out, will hardly involve strategy as we understand it. To speak with Clausewitz, the essence of strategy is a contest; however, a contest that is over almost before it starts can hardly be called a contest at all.

Assuming the opponent is active and intelligent, and perhaps even more so in case he is not intelligent, forecasting the moves and countermoves is next to impossible. That was what the great Prussian commander Helmut von Moltke meant when he said that no military plan can reach beyond the first clash with the enemy. On another occasion he told his staff officers, who were in charge of planning campaigns, that while the enemy always had three courses open to him normally he chose the fourth. Accordingly, he added, strategy was little more than "a system of expedients." The most a commander can do is to keep his objective in mind while at the same time trying to foresee each challenge the opponent may pose and deal with it; even so,

since much depends on chance, the outcome remains uncertain. Any attempt to present strategy as if it were solely the result of systematic planning and execution rather than constant improvisation is deceptive and should be rejected.

Another important point is that preparing for war, a one-sided activity, is not a part of strategy. To paraphrase Clausewitz, war is to the preparations for it what fencing is to the art of manufacturing swords. The fencer does not have to know the temperature at which the steel is forged; the swordsmith does not need the fencer's strong arm and supple wrist. To use an example from the history of Israel, mounting the attack that, in June 1967, destroyed the Arab air forces on the ground demanded more runways than were available at the time. Without them, the number of fighter-bombers that the Israelis could launch simultaneously was too small. But that does not mean that clearing and marking the terrain, pouring the concrete, painting the necessary markings, and providing the necessary gear was part of strategy.

Briefly, preparing for war is one thing, waging it an entirely different one. Confusing the two things is an error that may well have catastrophic consequences. A good example comes from the early weeks of World War I. Relying on their highly-developed railway system, the Germans had staked everything on smooth, rapid mobilization. Having devoted all their efforts to that problem, it was only natural that they should come to see the conduct of war itself as an exercise in managing railways. A strict timetable was drawn up—so and so many days for each stage in the offensive against Belgium and France, then so and so many days to turn the army around so as to make it face the Russians in the east.

When the timetable could not be kept, defeat stared the Germans in the face.

Military writers between about 1700 and 1900 often wondered whether the conduct of strategy was a science or an art. Owing largely to the attempt to computerize as much of it as possible, late in the twentieth century the question has re-emerged and become even more important. Most eighteenth century commentators favored the first view. The culmination of this trend was the works of Dietrich von Buelow (1757–1807) whose volume on the subject looks exactly like a geometry textbook, complete with drawings, definitions, and proofs. By contrast, nineteenth century writers, influenced by the Romantic Movement, tended to look at strategy as an art. As such it could not be captured by exact rules, let alone mathematical ones.

Probably the truth is somewhere in between. The opening sentence of the above-mentioned HDv 300 runs as follows: "war is a free creative activity based on scientific principles." At the lowest level where war is conducted, weapons obey the law of physics and are therefore subject to mathematical calculation. An assault rifle fires so and so many rounds to such and such a distance, but will stop firing once its magazine is exhausted. A fighter-bomber has such and such a range, can reach such and such a speed, can carry so much ordnance and no more, deliver it with such and such accuracy, etc. Nor does the fact that performance is to some extent dependent on circumstances that prevent the percentage of hits, the chances of the target being destroyed, and so on, from being calculated fairly accurately.

However, such calculations only go so far. Combining the action of several assault rifles or fighter-bombers may lead to results that are either greater or smaller than the

capabilities of each one separately. When it comes to combining dissimilar weapons, such as assault rifles with mortars or fighter-bombers with tanks, exact calculation is impossible. The question is not just who fires at whom and whether the fire is accurate and destroys the target but how important that target is; furthermore, while some targets are more important than others, much of their importance is in the eyes of the beholder. Accordingly, if things have been properly planned and executed, then the outcome of two plus two may be five; if not, then it may be three.

All this means that issues such as organization, training and doctrine, as well as command and control, are critical. Moreover, even at the lowest level, represented by those who operate the above-mentioned weapons, an important role is played by psychological, social, and cultural factors. The larger the war and the more complex it is, the more numerous the number of factors that must be taken into account. At best, most of those factors can only be subjected to a rough estimate.

The fundamental principles of strategy are immutable. They depend neither on culture, nor on place, nor on time. Beyond a certain minimum, the size of the forces involved – a company or a corps – is irrelevant. So are the weapons used and the environment in which the war takes place, i.e. land, sea, air, outer space, or cyberspace. The reason may be found in the nature of strategy as defined above; namely, the art of engaging a thinking, active opponent who is free and able to hit us just as we try to hit him. The fact that Sun Tzu's work, though written some 2,500 years ago, remains the best ever written on the subject also proves that the principles of strategy are eternal.

As well as being immutable, the principles of strategy are simple and few in number. Each and every one of them has been known and understood for millennia. Take the Biblical story of David and Goliath which is supposed to have unfolded around 1,100 BC. Had David taken up his opponent's challenge, donned the suit of armor that Saul offered him, and engaged in hand-to-hand combat he would have been easily defeated. Taking only his sling and pebbles instead he relied on his superior range and mobility; thus demonstrating an excellent understanding of strategy. Similar examples, starting with the decision of Themistocles to fight the Persians at sea rather than on land and ending with General Schwarzkopf's avoiding a frontal clash with the Iraqis in Kuwait by mounting the "Hail Mary" maneuver, may be cited in their tens of thousands.

Though the principles of strategy are simple, applying them is very difficult. The main reasons for this are as follows. First there is friction, which results from the need to coordinate the activities of numerous participants each of whom has his own agenda. Second comes the vast number of changing circumstances which, never quite repeating themselves, force the strategist to always study and adapt himself to them. Third, is the impact of unpredictable factors such as the weather; fourth, the so-called "fog of war," i.e. the uncertainty that almost always surrounds the opponents' motives and moves as well as our own. The larger the war, and the more complex the environment in which it is fought, the harder the problems. To quote Napoleon, the conduct of strategy, and especially coping with the uncertainty that surrounds it, requires intellectual abilities equal to those of the greatest mathematicians.

Last but not least, war is the domain of deprivation, physical effort, pressure, danger, fear, pain, death, and bereavement. The last-mentioned is often the worst of all. Take the example of General Benjamin Peled, CinC of the Israeli Air Force during the October 1973 War. Imagine what took place in his mind when he was told, in the midst of a briefing, that his pilot-son had been shot down and was missing.

All these factors have been part of war from the beginning, and all will continue to be part of it until the world ends. Whoever depreciates their importance does not know what he or she is talking about and had better go play some kind of games in Disneyland! All of this turns the sober, systematic, and effective conduct of war into an almost superhuman task.

The Theory and Practice of Strategy

Like other fields such as economics and psychology, strategy has two faces. One is descriptive. It seeks to isolate the facts, understand them, and analyze and criticize what took place in past wars. The other is prescriptive; it tries to discover rules, both positive and negative, that will govern future action. Standing on its own, the former is pretty academic and has little to offer practitioners. Standing on its own, the latter lacks a firm foundation and risks losing touch with reality. For optimum results to be obtained the two must be combined. The best commander is like Plato's philosopher-king. He should have a perfect mastery over both theory and practice; integrating them in such a way as to make them reinforce each other.

Strategy may be learnt, up to a point, from books and movies whose subject is military history. After all, what is mili-

tary history if not a vast collection of commanders' intentions, plans, moves, countermoves, stratagems, and the ensuing victories and defeats? The ancient historian Plutarch explains that Alexander's favorite author was Homer and that he took the *Iliad* with him wherever he went. In Napoleon's words, "peruse again and again the campaigns of Alexander, Hannibal, Caesar, Gustavus Adolphus, (French commander) Turenne, (Austrian commander) Eugene and Frederick the Great (of Prussia). Model yourself upon them. This is the only means of becoming a great captain. Your own genius will be enlightened and improved by this study, and you will learn to reject all maxims foreign to the principles of these great commanders."

The most famous commander who was also a great military historian was Julius Caesar. His works, especially the *Bello Gallico*, are a model of brevity and clarity. They integrate and reflect the manifold faces of war, starting with the commander's plans and ending with the experiences of the simple soldier. Another example is Moltke who saw things much the way Napoleon did. Starting around 1800, the period when the first staff colleges opened their doors, many future commanders spent time as instructors; almost all the well-known German generals of both World Wars did so. Another famous case is that of George Patton. Studying military history and visiting battlefields, he used to claim that he re-incarnated famous historical commanders. Supposedly this helped him understand the situation and make the right decisions; as he told his diary, "I have been here before."

Another method, which in some ways is superior to the first, to become a master strategist is by playing wargames. As the ancient Jewish historian Josephus wrote

when trying to explain the secret of Roman military success, "their exercises are bloodless wars, and their wars – bloody exercises." Other armies too have made much use of wargames, starting with the medieval tournament and passing through the famous German *Kriegspiel* all the way to the most advanced computers and simulators. Compared with other forms of training, the greatest advantage of wargames, exercises, maneuvers, simulations, or whatever they are called is their two-sided character. Another is that many of them are capable of being repeated as often as necessary, either employing the same rules and scenarios or changing them.

Wargames are as old as war itself. Their number is vast and they differ very much both in the equipment they require and in the rules that govern them. Some, such as those which are played on a sand-table with the aid of miniatures or with tokens on a board, are relatively cheap and simple. Others are extremely complex, involve hundreds of different rules, or are based millions upon millions of computer-lines. The necessary equipment (simulators) may cost tens of millions of dollars and more. Yet another type of game consists of two-sided maneuvers held with real forces on the ground, at sea, in the air, or in cyberspace. Some wargames resemble real-life war rather closely, others less so. As a rule the greater the similarity the more useful they are for training and study, which is why they are extensively used by armed forces around the world.

It is, however, important to note that no wargame can accurately represent every aspect of war; the reason being that such a game would be equivalent to war itself. Thus, the use of wargames for training and educating strategists involves two dangers. First, as Plato says, any military exercise

that does not involve a certain amount of danger will end up by degenerating into mere foolishness. Second, a real possibility exists that players, instead of using the game to study war, will focus on how to win it in its own terms. Accordingly, wargames can serve training and education only provided designers and participants know exactly how the game in question relates to the real thing. Otherwise they may do more harm than good.

Between them, studying military history and playing wargames are the only methods for mastering the art of strategy as defined in the present document. Here it is important to note that "experience" and "pragmatism" have their limits. To quote Frederick the Great, who, attempting to instruct his generals himself, wrote much military theory: had experience alone been sufficient, then the greatest strategist of all ought to have been the mule that Prince Eugen rode on campaign. At every level on which war is waged, both practice and theory are needed. However, as the strategist rises in rank the number of variables he has to deal with will grow. No single individual will ever be able to go through all possible situations. Accordingly, other things being equal the more senior he is the more important theory is as a starting point for thought and a guide for action.

On the other hand, no theory however good, will in itself suffice to save us from the enemy's sharp sword. Machiavelli's book on *The Art of War*, which made its author famous and is still worth reading, did not turn its author into a great strategist. The same is true of Clausewitz and many others. Woe to the army whose commanders are primarily theoreticians! Strategy is a practical pursuit above all. Like other pursuits, starting with driving and ending with carpentry, it can only be

mastered on the basis of practice and more practice still.

Thus the best teacher of strategy, as well as any other kind of military activity, is war itself. To quote a famous science-fiction book:¹ "There is no teacher but the enemy. No one but the enemy is going to tell you what the enemy is going to do. No one but the enemy will teach you how to destroy and conquer. Only the enemy shows you where you are weak. Only the enemy shows you where he is strong." This kind of study is fast and very effective. But it is also as deadly as destructive, and as costly as war itself. Fools learn from their own experience; wise men learn from the experience of others. A commander who turns his troops into guinea pigs can expect to be deposed, if indeed they do not kill him first.

Some Basic Principles

The Nature of Victory

Strategy is measured by its results. Its supreme, indeed only, goal is to attain victory and avoid defeat. To speak with the ancient Chinese strategist Wu Tzu: "when the dead lie stiff on the battlefield, and you weep for them – you have not attained virtue!".

What distinguishes war from every sort of game, and also from politics and economic life, is the fact that the use of every means, including the most brutal and the most deadly, is permitted. Accordingly, and as long as one side is not sufficiently strong to simply crush the other, its conduct is the most difficult enterprise on earth. It is no accident that tourists in London will meet the statue of Admiral Horatio Nelson standing on its column, and those who visit the Capitol in Washington DC—the one of General Ulysses S. Grant.

Victory means breaking the opponent's will, i.e. creating a situation where he will put down his arms, escape and/or surrender, and comply with our wishes. In theory the best strategy will achieve all this solely by using psychological methods to impress the enemy with the hopelessness of his position, without any need for a physical clash. Turning that ideal into reality is the dream of every strategist.

In practice, the ideal is rarely realized. When it is, as happened for example when the Germans invaded Denmark in 1940 and the Warsaw Pact Czechoslovakia in 1968, the absence of opposition means that strategy is hardly involved. In the vast majority of cases, breaking the opponent's will require killing a considerable number of his troops, destroying his equipment, cutting his communications, taking over his resources, and/or conquering his country. Recently attempts have also been made to paralyze him by means of cyberwar directed against his system of command, control, communication, computers and intelligence.

Nevertheless, the link between the two factors, the psychological and the physical, is not simple. Certainly there is nothing automatic about it. Often the way the two will interact is unpredictable; the fact that an army fights well on one day does not necessarily mean it will do the same on others. Some armies are strong-spirited, others less so. For example, during World War II the Germans, like the French, were defeated; but not in six weeks!

On the one hand, there are many cases when the defeated party suffered most of his losses while he was on the run, i.e. *after* his will to fight had been broken. Good examples are the shameful disintegration of the Prussian Army following the Battle of Jena in 1806 and also that of the Egyptian

Army in the Sinai during the 1967 Arab-Israeli War. On the other, as the World War I French Commander Field Marshal Ferdinand Foch put it, a victorious commander is one who, refusing to accept defeat, goes on fighting until the tables are turned. As the ancient military wisdom runs: if you are getting wet, probably the opponent also does.

Intelligence and the Two Faces of Surprise

We have defined strategy as the art of engaging a thinking, active opponent with the goal of achieving victory and avoiding defeat. Accordingly, its starting point has to be the opponent's moves, capabilities, plans, and nature. A strategy that ignores the opponent can only lead to defeat. Conversely, the importance of understanding the opponent in his own terms cannot be exaggerated. Medieval rulers used to devote as much as one quarter of their total budget to intelligence and espionage. In 2009, according to the best available estimate, the US intelligence budget – including military intelligence and the CIA, but excluding other agencies concerned with internal security – stood at approximately \$ 55 billion.

Neither divine omens, nor crystal balls, nor cards, nor historical analogies can tell us how strong the opponent is, where he is, and, above all, what his future plans are and what his next move is going to be. Such information can only come from the opponent himself; to ensure reliability, it should come from as many sources as possible. Once the information is in it must be organized, carefully put together like pieces in a puzzle, and assessed so that its significance can be understood. Doing so is anything but simple. The command-

er and his intelligence officer are like scientists planning an experiment. They must do what they can to obtain the facts, study them, and draw the right conclusions from them; having done so, they must close the gaps by relying on their intuition and imagination.

In practice, since both sides gather information about one another, the picture is much more complex still. No fewer than three elements are involved. To wit: gathering information about the opponent, including information concerning the information he may have about you; imposing the kind of security that will prevent him from doing the same; and spreading disinformation. The last-mentioned is also known as deception. A good case in point comes from World War II when British intelligence succeeded in identifying and capturing every single German agent in Britain and turned many of them against their original employers.

Each side seeks to form a correct picture of the other while simultaneously presenting him with a false one of himself. The outcome is a dynamic process made up of moves, countermoves, and counter-counter moves; thinking so and so, I must make him think that I think that he thinks that I think that he thinks... For example, in January 1940 an accident caused the German plans for invading the Low Countries and France to fall into Belgian hands. The Belgians suspected deceit – the accident might have been staged. They also tried to deceive the Germans by spreading the rumor that most of the documents had been burnt so that no damage had been done to them (i.e. the Germans). The Allies debated the question for weeks, creating a situation where nobody had the slightest idea what the cache really meant and what to do about it. The Germans on their part decided to take a

risk. Rather than canceling their plan they stuck to it and took steps to convince their opponents that what had taken place was a failed attempt at deception. The trick worked, the Allies fell into the trap, and the rest is history.

In theory, a contest of this kind may lead to the creation of an endless series of mirror-images. In practice, whereas strong chess- and go players can look as many as ten or so moves ahead, there are few if any documented cases when commanders were able to anticipate more than two or three. As a rule, even pre-empting the opponent by one move is a considerable achievement. Probably the reason for this is the extraordinary complexity of war. There are simply too many possibilities. There is also the danger that playing with mirrors, instead of leading to a clear line of thought on which a plan may be based, will result in inability to distinguish between truth and falsehood, confusion, and impotence.

However simple or complex it may be, the goal of the exercise is to use deception in order to obtain surprise. Of all the means that lead to victory, surprise is probably the most important. The decision to open a war (as in the case of the Japanese attack on Pearl Harbor), the place, the timing, the scope, the objectives, and the means employed may all come as a surprise. Perfect surprise will use all these different tools, hitting the opponent like a thunderbolt from a blue sky. It seeks to create a situation where the surprised party will only be able to react by using part of his force, if any. While the impact of surprise differs enormously from one case to the next, it can give the side that uses it a tremendous advantage. Quite often it decides battles, campaigns, and even wars.

In theory good intelligence, meaning such as follows the enemy's intentions

and capabilities and penetrates his mind, should be able to prevent surprise. In practice, experience tends to show that doing so is extremely difficult, often impossible. A good case in point is the Lebanese Terrorist Organization Hezbollah; as its leader, Hassan Nasrallah, said not long after the 2006 war, "had we known how Israel would react (to some of its soldiers being captured and others killed) we would never have opened hostilities." Fear of surprise often leads to a whole series of measures designed to survive it and reduce its impact; starting with dispersion, camouflage and fortification and passing through the creation of redundancy and deployment in depth all the way to watchfulness and exercises aimed at training people to cope with the unexpected. Each of these measures is important and necessary, but only a fool will believe they are fail-proof.

Finally, intelligence on its own is useless or almost so. It only becomes valuable if and when acted upon. Assuming the other problems have been solved, more or less, it is therefore necessary to integrate the personnel responsible for intelligence with that in charge of operations—to allow the latter to look over the shoulders of the former, as it were. In the past many armies, notably the German and Israeli ones, did this by subordinating the intelligence department to the operations department. However, so much has the scope and complexity of military intelligence expanded since 1945 that this solution has become rare. In today's military the two normally form separate departments coming under the chief of staff. Whether that solution is valid, the future will tell.

Objectives, Capabilities, and Planning

Since the enemy's will can rarely be broken by psychological methods alone, every strategic plan must start by identifying the immediate objective. That objective may be to inflict death and destruction; or to envelop and encircle the opponent's forces; or to occupy territory; or to capture key points; or to paralyze his command and control system; and the like. Since no two opponents are identical, and owing also to the endless multiplicity of political, military, technological, economic, and social circumstances, there can be no single methodology for selecting an objective. The important questions, here arranged in no particular order, are, first, what is the nature of the opponent; second, what circumstances are like; third, what one is trying to achieve; and fourth, how one intends to do so.

Objectives should be, and normally are, selected on the basis of two fundamental considerations. The first is the contribution they can make towards victory. The second is the prospect of achieving them. The latter is governed not merely by the capabilities of one side but also, and often mainly, by the other's resistance. The gap between the two things may be immense. In theory, a modern tank can move cover at forty miles an hour and cover 300 miles before refueling. In practice, cases when an armored force covered more than 30 miles a day for a few days on end are extremely rare. Even the Americans, advancing on Baghdad in 2003, needed three weeks to reach it – whereas in theory they could have done so in one day without having to refuel. The average rate of progress was around 15 miles a day, just five (!) percent of the theoretical maximum.

Most of the gap was due to Iraqi resistance, however light. The rest may be put down to the Americans' prudence and friction of every kind. In other campaigns, such as the Allied one in France in the summer of 1944, the gap between theoretical capability and practical performance was much larger still.

An ideal objective is of first rate importance, within our capabilities, and lightly defended. The trick is to find the spot in the opponent's array that is both vulnerable and vitally important so that attacking, destroying or capturing it will lead to a general collapse. It is against that spot that what the Germans call *Schwerpunkt*, center of gravity, should be directed. A good example, which Napoleon in his *Military Maxims* also mentions, is the line between two formations. In October 1973 the Israel Defense Force's discovery of the seam between the Egyptian 2nd and 3rd Armies enabled it to cross the Suez Canal and brought about the turning point in the war. However, the opponent is not stupid. Normally he will do whatever he can to defend what he sees as the most important points. Hence, rarely is a decision obtained by such methods.

The objective having been selected, one must examine whether the available means, as well as the opponent's anticipated resistance, puts it within reach. Should the answer be positive, one must examine whether it really contributes towards the attainment of victory. An ideal plan is one in which the two things, the desirable and the possible, coincide absolutely. In practice, owing to the limitations of intelligence and the inability to consider all circumstances, such coincidence is very hard to achieve. Of all the errors strategists commit this is probably the most common one. For example, when the Germans invad-

ed the Soviet Union in 1941 they believed the Red Army had 200 divisions, whereas in fact there were 360. Consequently the Wehrmacht did not succeed in crushing the opponent, did not capture either Moscow or Leningrad, and failed to break the opponent's will.

The opposite error is to select the objective on the basis of our ability to achieve it without regard to the contribution doing so may make towards victory. An excellent example is the Japanese attack on Pearl Harbor. Both planning and execution were near-perfect (though an intelligence failure meant that the American carriers, representing the main force of the Pacific Fleet, were not in port at the time it was attacked). However, the Japanese High Command hardly even asked whether the blow would break the American will to fight; it simply assumed that the US was a decadent state whose population was not prepared to mobilize, fight, and sacrifice. Had the Japanese asked themselves this question, then very likely they would never have started the war.

Once the objective has been selected detailed planning can start. It includes allocating forces and resources, dividing the mission between them, building a system of command and control, and briefing. All these are essential for success. Often they are extremely complicated to carry out; to use another World War II example, how does one deploy three and a half million men with all their equipment along the border between Germany and the USSR, keep them supplied, ensure that each unit knows its mission, all without alerting the opponent to what is going on? Nevertheless, and except for the plans for deceiving the opponent as discussed in the previous section, doing all this is not part of strategy proper.

Short Wars, Long Wars, Offensive and Defensive

War is a violent contest whose supreme goal is to break the enemy's will. Hence the best strategy is always to be very strong, both quantitatively and qualitatively. The two things are inversely related. Normally increasing quantity will cause a decline in quality, and vice versa. The World War I British mathematician Frederick Lanchester argued that, to balance a quantitative advantage of 2:1, a qualitative one of 4:1 is needed. In case the quantitative advantage is 3:1 the qualitative gap should be 9:1, and so on. Reality, however, is much more complicated. Finding the correct balance between the two things is extraordinarily hard. Probably it can be achieved, if at all, only by trial and error. Yet since preparing for war is not part of strategy proper we shall not discuss the problem here.

Assuming threats and a show of force are not enough, several methods for breaking the enemy's will present themselves; a short war and a long war, offense and defense. As a rule, the fastest way to victory is to combine a short war with the offense. Normally that is the choice of the strong. Napoleon, for example, used to say that what distinguished him from other generals was the fact that, unlike them, he always focused all his efforts at the opponent's jugular, forcing him to defend it and thus creating an opportunity to attack him and crush him. That was what he did in the 1806 campaign against Prussia and also in the 1809 one against Austria. In 1812 he tried the same strategy in Russia, but on that occasion things did not work out for him.

Another important advantage the attacker enjoys is the initiative. It permits him to dictate the time and place of the campaign,

determine the amount of resources he wants to commit, and get in the first blow. The defender cannot do the same and must be content by reacting. For example, before 1960 or so fighter pilots used to identify one another by sight alone. This enabled the attacker to use sun and clouds in his favor, whereas the defender, unable to do so, found himself in an inferior position. As a result, countless pilots were shot down before they ever saw the enemy.

Conversely, cases when the attacker went for a long war and attrition are fairly rare. One prominent example was the Battle of Verdun in 1916. On that occasion the Germans, commanded by General Erich von Falkenhayn, hoped to use their artillery to bleed the French Army until it literally had no troops left. Another example is the so-called "War of Attrition" Egypt waged against Israel in 1969-70. Incidentally, in both cases the outcome was failure. The defenders' will remained unbroken. They did not retreat, they did not run, and they did not surrender. The attackers ended by suspending the offensive without having achieved their objective. In Vietnam, the American attempt to exert attrition on the opponent—in other words, kill Viet Cong and North Vietnamese troops faster than they could be fed into the battle—also ended in failure.

The situation of the weak party is more problematic. Since defending normally requires fewer troops than attacking, his first thought may be to adopt a defensive posture and surrender the initiative. Not only can the defender make better use of cover, but his lines of communication remain steady. Nor does he not have to detach troops to occupy and garrison conquered territory.

On the other hand, the defender runs the risk that, having lost the initiative, his forc-

es will be gradually worn down. Should the process last too long, it can only end in disaster. He may therefore be compelled to gird his loins, go on the offensive, and try to crush the opponent before the latter can bring his numerical superiority to bear. An excellent example is the 1967 Israeli offensive against Egypt, Jordan, and Syria. Yet this strategy entails a risky gamble. Neither the Pakistani attempt to defeat India in 1965, nor the Iraqi one to defeat Iran in 1981, succeeded.

Combined Arms and Orchestration

Practically all armed forces, and modern ones more than most, are anything but homogeneous. They are large organizations made up of many different units, which, in turn, are differently organized, equipped, and trained. Some operate on land, others at sea, others in the air, and others still in outer space or in cyberspace. Some rely primarily on firepower, others on mobility. Some are meant for the offense, others for the defense. Some are suitable for fighting in open terrain, others specialize in mountain warfare or underwater or whatever.

Combined arms means integrating various units and weapons in such a way that each one will bring its own strengths to bear while at the same time having its weaknesses covered by the rest. By doing so, a whole is created that is greater than the sum of its part and capable of coping with various threats as required.

One way to use combined arms is to put the opponent on the horns of a dilemma to which there is no solution. For example, for centuries on end European commanders used cavalry to force the opposing infantry to form dense formations known as squares, the reason being that it is only when fighting in such formations that in-

fantrymen can face the faster, more powerful horsemen. Once the squares had been formed they could be targeted by artillery, forcing them to disperse; thus damning the opponent if he did and if he did not. Similarly, in World War I the gunners on both sides often fired a mixture of high explosive and gas. The former would force the opponent to take shelter; the latter, being heavier than air, compelled him to abandon it.

Another example is the German armored division as used in the Soviet Union and also in the Western Desert in 1941–43. The division's main components were tanks, anti-tank artillery, artillery, and infantry. The tanks' speed and armor made them effective against artillery and infantry, but they were vulnerable to anti-tank fire and required infantry to protect them. Infantry was effective against anti-tank artillery, which could not fire at each soldier separately, but it could not cope with tanks or with artillery and had to be protected by anti-tank artillery and tanks. Anti-tank artillery was effective against tanks but its short range and the ammunition on which it relied meant that it had to be protected by tanks (against artillery) and artillery (against infantry). Artillery was effective against infantry and anti-tank artillery, but lacking armor it was vulnerable to tanks and had to be protected by anti-tank artillery. The principle is simple and not unlike the children's game known as rock, scissors and paper. Practice is much more complex. It requires training, coordination, and excellent command and control.

The simplest way to explain orchestration is to use an analogy with chess. Every mediocre player understands what is meant: namely, using the various pieces in such a way that each of them will serve several purposes at once. The white pe-

on on line 6 or 7 covers its king but also threatens to be queened. A bishop, correctly positioned, can dominate certain squares, threaten both the opponent's knight and his rook, and block a possible attack on its king. The larger the number of purposes served by each piece separately and by all combined, the better the play. As the game develops the purpose of each piece keeps changing, but the principle remains.

Imagine an army on the attack. Unit A forms a reserve, but is also ready to defend against an opponent coming from another direction. Unit B carries out a diversionary attack but is also in charge of protecting the army's communication. Units C and D provide mutual cover, but they also threaten the opponent. The number of possibilities is infinite. This was precisely the field in which Napoleon was the unsurpassed master. He deployed his corps, normally eight in number, like the waving arms of an octopus, engaging the enemy, forcing him to stay still, and closing upon him.

Speed and its Enemies

As a rule, speed is one of the main principles of strategy. The side whose army moves faster and beats the opponent to the pass through which he must move; or the one whose faster aircraft and ships enable him to offer battle or refuse it at will; or the one whose system of command and control works faster in gathering intelligence, making a decision, carrying it out, and receiving feedback; that side will enjoy an immense advantage. Speed may also be vital in achieving surprise. As Napoleon, writing to his cavalry commander Marshal Joachim Murat in the midst of the 1806 campaign against Prussia, put it; *activité, activité, vitesse, je me recommande à vous*. In the words of the Confederate General

Bedford Forrest, "the secret of victory is to get there fustest with the mostest"; assuming, of course, that "there" has been correctly identified in the first place.

As so often, talking of the principle is easy, applying it very hard. Three factors tend to work against speed. First, friction, already mentioned, which obstructs each move just as water obstructs a man trying to walk in it; other things equal, the larger the force the worse the problem. Second, the need for secrecy, which complicates things and slows them down; third, uncertainty, which may cause decisions to be postponed or not made at all.

Each of those factors may be overcome. The commander, applying his willpower, can ignore friction and use his authority to push the machine by force. However, doing so is like driving a car without oil; the more gas one gives, the sooner it will break down. One may reduce the size of the force, but doing so means taking a risk. Secrecy may be abandoned wholly or in part, but doing so may well lead to surprise being lost. Finally, while it is possible to reduce uncertainty by gathering more and more information the outcome may be paralysis. An error in any of these matters may easily lead to disaster.

Strategy in Action

To repeat, the principles of strategy are simple. They are valid under all circumstances, at all times, and in all places. Nevertheless, owing to ever-changing circumstances and also because the enemy does not sit still, applying them is very hard. Weapons and tactics developed for open warfare are unsuitable for that which is fought in cities; facing terrorists and guerrillas, the methods used in regular warfare are useless or almost so.

Since strategy is a two-sided activity in which the moves of each side reflect those of the other, the way it works is best described by means of pairs of opposites. The number of pairs is almost infinite. Many of them are linked and overlapping; hence any attempt to discuss them all will merely lead to endless repetitions. The ones listed below are merely the tip of the iceberg. They are meant not to exhaust the subject but simply to illustrate it.

Maintenance of Aim versus Flexibility

The importance of "maintenance of aim" hardly needs explaining. In strategy, as in any other human activity, the determination to overcome obstacles, take losses if necessary, and proceed towards one's goal is indispensable for success. However, it is possible to go too far in this respect; there do exist situations and moments when a new course must be set.

Since it is a question of looking into the future, and since hope dies last, as the proverb says, identifying those situations and moments is very hard. Yet doing so is essential, or else maintenance of aim may turn into hitting one's head against a brick wall. The Italians on the river Isonzo in 1915–17 provide a good example of this. They attacked the Austrians no fewer than eleven times, losing every single battle and taking hundreds of thousands of casualties. Worse still, these attacks opened the way to the October 1917 Austrian counteroffensive at Caporetto which almost knocked Italy out of the war.

The willingness to change, AKA flexibility, is needed both on the offense and on the defense. The attacker must be prepared to change his objectives and his methods; the defender must be able to follow suit.

Also, flexibility is a prerequisite for taking up any opportunity that may arise.

The willingness to change objectives and methods apart, the most important way to maintain flexibility is by having reserves at hand. Such reserves may consist of material resources, or of unengaged forces, or both. Reserves allow the attacker to change the objective of the attack, its place, and its power; conversely, the defender is able to reinforce weak spots or to counterattack. In both cases, everything depends on correct timing. Historically, most commanders used to keep one tenth to one third of their forces in reserve. Less is dangerous; more is wasteful.

Lacking a reserve, a commander will find it much harder to influence the campaign. He may be able to do so, if at all, only by taking a risk and moving forces from one sector of the front to another. When Winston Churchill, in the midst of the 1940 German invasion of France, asked the French High Command where its reserves were and was told that there were none, he immediately knew that everything was lost.

The supreme form of flexibility, and also the most useful one, is to voluntarily carry out a move without waiting for the opponent to force one to. Particularly famous in this respect was the Mongol false retreat which they used to lure the opponent forward, surround him, and annihilate him. Another example was the 1917 German retreat to the Hindenburg Line. Not only did it force the Allies to invest time and resources in constructing a new infrastructure and pushing their forces forward, but it also saved the Germans seventeen divisions to use as they pleased.

Yet flexibility, like its opposite maintenance of aim, must have its limits. Too much flexibility may mean losing the initi-

ative to the opponent. It may also lead to confusion and demoralization. Either way, the outcome can be defeat.

Husbanding and Sacrificing Force

Supposing a single blow will not end the war, one of the strategist's main tasks is to husband his forces. Doing so is especially important in a war of attrition where the last available division, kept in reserve, may well decide the issue. Another method is to stay on the defense, which normally requires fewer forces than the offense does. That is what the Germans on the Western Front did from 1916 to the spring of 1918. As a result, they invested considerably less in killing each enemy soldier than the Allies did.

As so often, the principle is harder to explain than to implement. A force that is being husbanded can be used, if at all, within strict limits; this may be carried to the point of pure passivity. A perfect example is the French Air Force in 1940. Kept in reserve – the French High Command believed the war would be a long one and that the last man and the last aircraft would decide the issue – it hardly interfered with the German invasion. As a result, when the campaign ended the number of combat-ready French aircraft was higher than at the beginning!

Rarely, if ever, have wars been won by pure defense. Even the famous Roman commander Fabius Cunctator ("the delayer") ended by losing his job to Scipio Africanus, a younger and more active man, who took the offensive against Hannibal and defeated him. Even the Red Army, which attempting to husband its forces in 1942 gave up tens of thousands of square miles of territory, ended up by halting at Stalingrad, fighting, and taking horrendous losses before counterattacking.

Moreover, sacrificing forces may be absolutely necessary. A commander on the defensive may sacrifice some of his troops so as to gain time and save the rest. For example, by ordering a surrounded fortress to hold out at any cost; or by having a bridge blown even though he well knows that some of his troops are still on the other side. To save his ship a captain, knowing full well that part of the crew will be lost, may order the watertight doors closed.

Sacrificing force may also be part of an offensive, when it serves to mislead the opponent, tempt him into making the wrong moves, and lead him into a trap. What all these cases have in common is that human lives are deliberately sacrificed. A commander who cannot make himself sacrifice some of his forces when necessary, or who is prohibited from doing so by his superiors and the society he is fighting for, will not be able to fight and win a war.

Concentration versus Dispersion

To quote Clausewitz, the first rule of strategy is to be as strong as possible, first in general and then at the decisive point. The second, which follows from the first, is to concentrate one's forces against the right enemy, at the right place, at the right time. A force that does not participate in accomplishing the principal task of breaking the enemy's will is a force wasted. If it has to be kept supplied and guarded it may even do harm.

Like everything else, concentrating force is easily comprehended but hard to carry out. First, doing so means leaving other fronts (assuming there is more than one) or the rest of the front exposed. Doing so may be risky indeed; even the Israelis, when attacking the Egyptian Air Force in June 1967, only used about 95 percent of their

available combat aircraft. Second, concentrating force may very well mean having to do without a reserve with all the attendant risks.

In practice things are much more complicated still. A concentrated force is easier to discover than a dispersed one. Its intentions are also easier to gauge. From there it is a relatively easy to foil its movement—either by opposing it with an equal force, or by a geographic movement that will turn its move into a blow in the air, or by threatening it from another direction. To succeed in its mission a concentrated force will have to disperse, forcing the opponent to do the same. Having dispersed, however, it may be unable to accomplish its objective and risks being beaten in detail.

Direct versus Indirect Approach

The shortest way from A to B is always a straight line, and it is strewn with the corpses of the idiots who took it. Normally taking the direct approach will cause the opponent to block it. The outcome, a frontal clash, is likely to be bloody and indecisive. Hence one should avoid the direct approach, make indirect and unexpected moves, and start by attacking the places where the enemy is weak in order to cut off his arms and legs, so to speak. The shortest line becomes the longest, and the other way round; the indirect approach becomes direct, and vice versa.

Coming out of World War I, during which both sides repeatedly paid a very high price for their attempts at direct attack, the British pundit Liddell Hart developed this idea into a doctrine and a theory. At its heart was the claim that the indirect approach was the most important tool of strategy and that it was (almost) the only way to win victory in war. A very good ex-

ample is Napoleon's crossing of the Alps in the winter of 1800, which led him straight into the Austrian rear. Other examples are not lacking.

Breakthrough versus Envelopment

As a rule, the fastest road to victory is to break through the opponent's center, causing his force to disintegrate into fragments that can be overcome separately, if indeed they have to be overcome at all. While many victories have been won in this way, this method suffers from two disadvantages. First, assuming the opponent is on guard, achieving a breakthrough is necessarily hard and is likely to meet with strong resistance. Second, advancing into the opponent's territory inevitably means exposing oneself and putting one's neck into a noose. The Israeli crossing of the Suez Canal back in October 1973 provides an excellent example of such a situation.

The other possibility is envelopment that may lead to complete encirclement. Both envelopment (outflanking) and encirclement create a situation whereby one side attacks the other from an unexpected direction and forces him to redeploy. Doing so is a time-consuming operation at best. Furthermore, to quote the Israeli commander General Ariel Sharon, nothing so terrifies soldiers as do enemy troops suddenly appearing in their rear. To top it all, encirclement will cause the opponent's communications to be cut.

As always, the advantages are balanced by disadvantages. First, whoever outflanks will automatically find himself outflanked. Second, in most cases envelopment requires numerical superiority, or else the ring will be too thin and easily broken. For example, at Falaise (in northwestern France) in 1944,

the Allies, fearing a German breakthrough, did not close the ring around them.

Advance versus Retreat

With very few exceptions – one of them being the 1999 Kosovo War – victory depends on physically advancing into the enemy's territory and capturing key objectives; military bases, geographical and topographical points, communications knots, natural resources, industrial plant, cities, and various symbolic objectives. Occupying them may augment the resources of one side, decrease those of the other, and help bring about the moment when the opponent's will is broken.

Yet advancing into hostile territory does not come free. The invader's communications are extended and he must detach forces so as to garrison his conquests. Advancing on Moscow at the head of 300,000 men – his main force –Napoleon reached it with just 100,000 left. At that point his initial numerical superiority had already been lost. Another problem is the occupied population. The more time passes, the more likely it is to turn against the invader. An advance may be compared to a stream of water issuing from an overturned pitcher. At first the flow is strong and fast; but the further it goes the weaker it becomes until it stops altogether.

The situation of the retreating side is just the opposite. While losing some of his resources, the more he retreats the shorter his communications and the closer he gets to the centers of his power. His very weakness may increase his strength. Unless victory is achieved—unless, that is, the side on the retreat breaks down and gives up—a culminating point may well be reached, causing the two sides' roles to be reversed. That is just what happened when the French

halted the Germans at the Marne in 1914, and also in 1941 when the Soviets brought the same Germans, advancing on Moscow, to a halt.

In all this, the decisive factor is time. The attacker only has limited time to achieve his objectives. Failing to do so, he will be tied down and may very well end up by being defeated. For the defender, the situation is just the opposite: as long as he is not defeated, he wins.

Strength versus Weakness

To speak with Sun Tzu, a good strategist uses rocks to break eggs, and eggs – to camouflage or neutralize rocks. He concentrates strength against weakness and uses weakness at one spot to concentrate strength at another. He puts being against non-being; fullness against emptiness, and emptiness against fullness; the unexpected against the expected, the expected against the unexpected. Like fireflies, they should constantly switch places; all this, without the strategist either losing sight of his objective or allowing things to escape his control.

When it comes to the conduct of strategy, each side's weaknesses, i.e. the things he cannot or does not want to do, are at least as important as his strengths. One side must set a trap and the other – march into it. An excellent example is the Battle of Cannae in 216 BC. On the one hand were the Romans, accustomed to advancing straight forward so as to bring their superior discipline and fighting power to bear. On the other was the Carthaginian commander Hannibal. He used this Roman propensity to lead them by the nose, so to speak, inducing them to advance into his retreating array, enveloping them, and killing 70,000 of them in a single day. The

outcome was the worst defeat suffered by Rome in an entire millennium. What made it possible was the fact that the strengths of one side fitted exactly – perversely, one might say – into the weaknesses of the other, and the other way round.

Such a fit is extremely rare. It can be brought along only by deception, which in turn must be based on a thorough understanding of the opponent. Indeed, it could be argued that no attempt at deception can succeed unless the other party is prepared to deceive himself. As the early twentieth-century Chief of Staff, Field Marshal Alfred von Schlieffen, once put it, for a really great victory to be won the opposing parties must cooperate, each in his own way.

”The Golden Mean” versus Asymmetry and Risk-Taking

Speed versus its enemies, i.e. friction, secrecy, and uncertainty; maintenance of aim and flexibility; preserving force and sacrificing it; concentration and dispersion; direct and indirect approach; advance and retreat; strength versus weakness; these are just a few of the numerous pairs of opposites that characterize strategy. Each method can only be used at the expense of the other; in other words, there is always a cost. As a struggle unfolds, its character will be governed by the way both sides navigate between the opposites.

The Greek philosopher Aristotle believed that people and groups going through life should find the golden mean between them. Neither too much nor too little, was his motto. His approach makes a lot of sense, all the more so because we are unable to forecast the future; hence we have to take a balanced approach while preparing for every contingency.

However, when it comes to strategy his advice is plainly wrong. To repeat, a good strategist uses rocks to break eggs, and eggs—to camouflage or neutralize rocks. He concentrates strength against weakness and uses weakness at one spot to concentrate strength at another; being against non-being; and so on. Following the golden mean implies surrendering all these in favor of a frontal clash, face to face, without any attempt to deceive the opponent, or circumvent him, or maneuver him into an untenable position. Applying this approach against a mediocre opponent, the result is apt to be equally mediocre. Applying it against one who is more than mediocre, the outcome is very likely to be defeat.

Thus the correct conduct of strategy requires not just the ability to foresee, and cope with, all possible threats, but also, and perhaps mainly, creating asymmetric situations and risk-taking. On occasion the risk may be very great indeed. A commander who, having taken such a risk, fails in his endeavor is almost certain to be deposed. Under some regimes he may even be executed. However, unless the odds are greatly stacked in his favor to begin with, risk-taking alone can lead to good results.

How Asymmetry Turns into Symmetry

A frontal clash between two opposing, more or less equal, forces will normally lead to mutual attrition. That is why good strategy is normally asymmetric. However, this question also has another face rarely, if ever, discussed in the literature.

Of necessity, any successful strategy must be based on intelligence; studying the opponent, getting to know him, and adapting one's methods to fit his *modus operandi*, even his nature. Since the effort is mu-

tual, the more time passes the more both sides will change, adapt themselves to fighting the specific opponent at hand, and become alike. One cannot play football on one side of the court and basketball on the other; trying to do so will necessarily result in a hybrid. Here it is worth reminding the reader that both games, though they only permit very little violence, resemble war in that they are subject to the rules of strategy as explained in his treatise.

Any asymmetric contest, unless it ends within a reasonable time, will become symmetric. To deal with a regular army one needs another regular army; to fight guerrillas one need forces that themselves will operate in the guerrilla mode. As the process unfolds, the weak may very well become strong and the strong, weak. A football team that is only allowed to play a much weaker opponent will end up by losing its edge; the same is true of a military. A mere look at the American campaign in Afghanistan, which was easy at first but has since deteriorated into bloody stalemate, will confirm this analysis and the need to avoid such a situation at almost any cost. Other examples are not lacking.

Following Rules and Breaking Them

Strategy is the art of conducting a contest in which each side does what he can to study the other, deceive him, prevent him from achieving his aim, and hit him as hard as he can. Supposing the opponent is no fool, repeating the same move, even the most successful one, is the highway to disaster; notwithstanding the fact that, on occasion, such repetition may itself take the opponent by surprise. Accordingly, the first prerequisite for the successful conduct of strategy consists of a thorough understanding

of the opponent. To this must be added endless creativity not inferior to that of a great artist such as Michelangelo or Picasso.

The above rules, if they deserve to be called that, are far from absolute. They cannot be reduced to algorithms and cannot be fed into a computer. They are based on sound common sense; applying them is largely a question of intuition and imagination. The more complex the environment in which a war takes place and strategy is applied, the harder it is to gain good results. The real purpose of the rules is not to tell commanders how to cope with each situation as it may arise, but to save them the need to think out everything from the beginning and re-invent the wheel. Instead of calling them rules, we might perhaps speak of parameters.

Yet even that is not the end of the matter. When it comes to strategy, perhaps more than in any other field of human endeavor, acting within the existing, well-known parameters is likely to be a recipe, not for success but for failure. What is really needed is breaking the rules and putting others in their place; in other words, turning the impossible into the possible and using it like a sledgehammer to hit the astonished opponent's head.

An excellent case in point is the Arab decision to start the October 1973 War in spite of their opponent's command of the air, something neither the Israel Defense Force nor many other armed forces around the world had ever considered possible. As General Douglas McArthur once put it, it is for breaking the rules that great commanders are remembered. Only one word can express the necessary quality: genius.

Some Concluding Comments

Strategy is the capstone of the art of war, the supreme contest that governs, or ought to govern, all other factors. Its importance cannot be exaggerated. Only the correct conduct of strategy, based on deep thought and thorough preparation, can guarantee the survival of rulers, states, nations and civilizations. In case it fails, then *vae victis!* That is why it has been examined and re-examined countless times by some of the best minds of the last twenty-five centuries.

Strategy as presented in this treatise is the art of engaging an active, thinking opponent who is doing his utmost to achieve his own aims while at the same time doing whatever he can to prevent the other from attaining his. That is why we have ignored internal politics as well as the special problems of combined warfare. We have done so in spite of the fact that those factors are often very important and may well present the strategist with additional difficulties. For example, President Roosevelt's motive in insisting that the Allies invade North Africa on 8 November 1942 had everything to do with the upcoming elections to Congress. The Allies' decision to invade Sicily in July 1943 was not unconnected with their fear that Stalin might conclude a separate peace.

As noted, predicting strategic moves and counter-moves is extremely difficult, often next to impossible. Yet this coin also has a reverse face. Uncertainty concerning the future is not only an important characteristic of strategy; it is also a prerequisite for the latter's existence. Without uncertainty, neither strategy nor war itself would be needed.

Finally, this treatise has presented strategy as if it were mainly an intellectual contest broadly similar to chess or go. That

is why the term "opponent" was used in preference to the more emotional "enemy." It goes without saying that the intellect plays a vital role in strategy; the last thing anybody needs is a commander who neither grasps the relevant principles nor knows how to make the necessary calculations. Nevertheless, it is important to remember, know, understand – no term is strong enough – that war, before it is anything else, is the domain of deprivation, physical effort, pressure, danger, fear, pain, death, and bereavement.

It is amidst all these factors that the strategist operates. Doing so requires much more than a first-class intellect; he must be an Atlas capable of carrying a world on his shoulders. He has to be a model of mental stability, iron nerve, courage, determination, toughness, and ruthlessness; he may even need more than a touch of cruelty. Those qualities alone will enable him to survive among the horrors, some of them occasioned by the enemy and others by his own orders, and to do, not once but as often as necessary, what can be done and has to be done. This is what William Shakespeare was aiming at when he wrote:

In peace there's nothing so becomes a man
 As modest stillness and humility;
 but when the blast of war blows in our ears,
 then imitate the action of the tiger.
 Stiffen the sinews, summon up the blood,
 Disguise fair nature with hard-favored rage.
 Then lend the eye a terrible aspect;
 Let it pry through the portage of the head
 Like the brass cannon; let the brow overwhelm
 as fearfully as doth a galled rock
 overhang and jutty his confounded base,
 swilled with the wild and wasteful ocean.
 Now set the teeth and stretch the nostril wide;
 hold hard the breath, and bend up every spirit
 to his full height!

The author is an Israeli professor, military historian and theorist.

Additional Readings

Beaufre, André, *Introduction to Strategy*, New York, NY, Praeger, 1966.

One of the few volumes that define strategy the way this handbook does.

Clausewitz, Carl von, *On War*, Princeton, NJ, Princeton University Press, 1976.

The best available guide to what war is, what it serves for, and how it is and should be fought.

Frontinus, Sextus J., *Stratagems*, London, Heinemann, 1925.

A collection of stratagems, simple but effective.

Generalstab des Heeres, *On the German Art of War: Truppenführung (Art of War)*, Bruce Condell and David T. Zabecol. eds., Boulder, Co, Lynne Rienner, 2001 [1936]

Probably the most profound piece of military doctrine ever written.

Jomini, Antoine H., *The Art of War*, Radford, VA, Wilder Books, 2008 [1838].

The first systematic attempt to explain the conduct of strategy, with special emphasis on mobility and the geometrical element.

Liddell Hart, Basil, *Strategy*, London, Cassell, 1954.

Focuses on the indirect approach as the key to victory

Lind, William S., *Maneuver War Handbook*, Boulder, CO, Westview, 1985.

Very well written, much the best introduction to the subject.

Luttwak, Edward N., *Strategy: The Logic of War and Peace*, Cambridge, MA, Belknap, 1987.

The location is an error. The first chapter, dealing with strategy in the same sense as the present treatise does, was written in heaven.

Schelling, Thomas C., *Arms and Influence*, New Haven, CT, Yale University Press, 1966.

A profound, extremely well written, work on the way strategy is applied to nuclear deterrence.

Sun Tzu, *The Art of War*, S. B. Griffith, ed., Oxford, Oxford University Press, 1961.

The best book ever on war in general and strategy in particular.

U.S Marine Corps, FMFM1, *Warfighting*, Washington D.C, Department of the Navy, 1987.

A model of clear, concise writing.

Not

1. Card, O. S.: Ender's Game, New York, NY, Toronto, 1994 ed., pp. 262-63.

Political Succession in 21:st Century Russia

by Pentti Sadeniemi

Resumé

Ett stort problem för Rysslands politiska framtid – på sätt och vis kanske det allra största – är att det inte finns några hållbara regler som skulle kontrollera den politiska successionen i Kreml. En stark ledare behöver inga så länge han orkar och lever. Systemet skulle behöva dem så snart klockan är slagen för regimskifte. Makten som ligger gripbar på gator och torg kan bli något mycket farligt. Rysslands demokrati är mestadels fiktiv, och utvecklingen går i fel riktning. En pseudodemokrati löser inte successionsfrågan. Vill man förfalska valresultatet, måste man redan på förhand veta i vems favör man ska göra det. Vladimir Putin vann 2012 presidentämbetet för sex år framåt. Han har ingen rival för ledarskapet, och ifall ingen katastrof uppstår som kan läggas honom till last kommer han igen att vinna valet 2018. Att Putin alltid efterföljs av Putin är emellertid inget tecken på stabil demokrati eller stabilitet över huvud taget. En dag kommer hans tid vid makten att ta slut. Som autokratisk ledare behöver Putin ideologisk legitimering. Den håller på att byggas upp åt honom av mycket konservativa element med stormaktsdrömmar. Men en sådan legitimitet är personlig och har ingen institutionell koppling. Den kan inte ärvas, desto mindre som ingen efterträdare tillåts existera.

THE RUSSIAN PRESIDENTIAL election in the spring of 2012 formally decided the question of Russia's highest leadership for the following six years. Not many people thought the election quite honest, but then hardly anyone had expected it to be. In any event, Vladimir Putin enjoyed stronger support than did any potential alternative. Very probably he was supported by a genuine majority of those Russians entitled to vote. To that extent his victory could be regarded as legitimate.

A different and at least equally important question remained, however, unresolved. More than that: any chances for solving it seemed to have weakened with the beginning of Putin's third presidential term. How will political succession be organized in Russia when death, illness, a palace coup or rebellion in the streets will one day vacate the seat of highest power?

When a successor will need to be found, and then once more a successor to the successor? Will there be institutional rules to make the decision a self-evident one? If so, what will those rules be like?

Reliable answers there were none. Formal ones were easy to enumerate, since they could be read from the Russian constitution. The president's term is six years, at the end of which a new election will be held. The winner will be the candidate who receives over fifty percent of the vote in the first round or defeats his or her remaining opponent in the second. In a functioning democracy the problem of succession does not exist.

In Russia, however, it does exist and historically often has. The immediate question of succession in contemporary Russia was intimately connected with the question of democracy's workability there, and

from the spring of 2012 onward a negative assessment was becoming increasingly unavoidable. Formally, the rules were clear. Reality looked different.

Looking further, over several decades, the question was one of assessing some specific features of Russian political culture. Should we believe that the experiment with a constitutional form of government had already met the same fate as earlier attempts at westernization under the emperors Peter the Great, Alexander I and Alexander II – that a certain amount of copying is done, but always so that reforms are not carried to a conclusion and that the powers that be will not come under serious threat?

It was difficult to draw any other conclusion from Putin's early actions in his new term. Looking west, he was certainly not searching for models. Rather, he seemed to be looking for grounds to portray the whole of the Western world as deserving only of rejection and hostility. The authority and workability of Russia's own formally democratic institutions did not seem to interest him in the least. Rather, he seemed to be labouring to guarantee the security of his personal power and the immobility of the country's political and social arrangements.

Putin had held highest power in Russia through two four-year presidential terms in 2000-2008, then another four-year period as the (theoretically subordinate) prime minister 2008-2012. It was reasonable to guess that he intended to continue in office as president over two full six-year terms until 2024 – unless of course death or serious illness or a coup should intervene. After that he would again face a constitutional obstacle, but hardly a more difficult one than he had already met in 2008.

The framework for a lifetime presidency seemed, more or less, to be in place.

With a hard steering hand Putin's power might, should he think it useful, preserve its formal democratic trappings, but the reality would certainly be different. Not one of his electoral victories up to 2012 had been democratically blameless. There were no visible grounds for believing that his conduct would in the future be fundamentally different; certainly not in the direction of democratic purity.

A falsified democracy can be varyingly useful as a legitimating device for a dictated succession and as camouflage for authoritarian power. It cannot serve, by itself, as the method for deciding on a successor. If an election is to be stolen, the real succession must already be a *fait accompli* – how else would you know in whose favour the falsification should be made?

What sort of rules, if any, would guide the succession after Putin? Who would be the people to make the arrangements and do the deciding? Those were the questions seeking answers after the spring of 2012 and finding none.

Threatened continuity

Constitutional democracy has its well-known answer to the problem of succession. All other political societies have had to wrestle with it, and have done so since long before the birth of the representational form of government. The solutions attempted have been of various kinds. At least the best of them have all laid emphasis on predictability.

It is not difficult to understand why. Power left loose on streets and market squares is a very dangerous thing. Power left loose in the corridors of a government palace is hardly more reassuring.

Power will always find a taker, and power left loose may easily find more than one. Therefore it is always safest to bind power to institutions of one sort or another, and the stronger and more widely accepted they are, the better.

The enormous value of publicly regulated succession for the health of political societies is often forgotten in democratic countries, although warning examples from outside their own circle have never been lacking. During the lengthening years of Putin's tenure it seemed to be largely forgotten in Russia, too, even though the country's own history is replete with disconcerting reminders.

In Putin's Russia, elections were held with regularity and there was no serious alternative to the highest leader. Blemishes in the methods used did not seem to matter all that much. If Putin was his own successor first as president, then as prime minister and then again as president, continuity at least seemed to be assured. And continuity was something that Russians knew to appreciate after all the upheavals of the last two decades of the twentieth century.

But continuity without the support of political institutions is always open to question. With the Soviet Union gone, democratic institutions were built in Russia following Western examples, but very soon they ceased to look like the originals. Power flowed more and more brazenly past them, through different channels.

Both houses of the Russian parliament were degraded into feeble serfs of executive power. Of the independence of the courts of law there was little sign despite repeated assurances to the contrary. To the extent that security organs were answerable to anyone at all, it was only to the highest level of executive authority. Much the

same could be said of the ever-expanding state bureaucracy in general.

What will happen to continuity when the time has come to transfer power to a successor and eventually to a successor to him? (A transfer to "her" in Russia's present reality being a rather remote alternative). Helpless institutions will remain silent, unless someone is found to breathe unexpected life into them. A leader retaining sufficient power might choose his own successor, but what if he does not care to do it or no longer has time? Bequeathing the necessary amount of authority and credibility along with power is in any case a difficult thing to do.

Without political liberty and honest elections there is no democratic legitimacy. Without generally understood institutional rules of succession there is no legitimacy at all. Unless a leader ascending to supreme power brings his own in his baggage, he must be in a hurry to acquire as much of it as he can. If he does not succeed, either power will soon begin to seep away from him or he will need to resort to increasingly naked coercion. Even then he will be dependent on such loyalty as he can find within the coercive apparatus itself, be it genuine or simply bought.

If there are more than one pair of hands reaching for supreme power, a very dangerous situation is created. With impotent institutions and no relevant tradition, power must eventually end up in the possession of the strongest contender. Before that point is reached, blood may flow and a lot of other kinds of damage may be done.

The three principles

If Russian history is read at its most general and generalizing level, there have been, all told, three basic principles for the

legitimation and transfer of power. All three have come in different varieties and all of them were at times violated.

The earliest and overwhelmingly the longest-lasting was of course hereditary power within princely families. In one form or another it was preserved from the Kievan period in the early Middle Ages to the Russian Revolution in 1917. It was followed by the power of the self-perpetuating Communist elite, with succession always treated as an internal party affair. This arrangement was in force from 1917 to the collapse of the Soviet state in 1991.

After that, Russia formally became a democratic republic, but with a strongly manipulated – or, as half-official descriptions had it, "guided" or "sovereign" democracy. Elections were regularly held, but leaders were careful to make sure of acceptable results.

No discernible rules existed for these behind-the-scenes games. That is not surprising, since none had ever been seriously considered. Boris Yeltsin found highest power as part of a profound upheaval. As the most powerful politician of the biggest Russian republic of the Soviet Union, he defeated a reactionary coup attempt, allowed the multinational state to fall apart and chased the Soviet president and party leader, Mikhail Gorbachev, out of the Kremlin.

Weakened and seriously ill, Yeltsin named Putin as his heir-apparent. Considering his own immediate need he chose wisely; considering the long-term interests of the Russian state the choice was as dangerous as it was strange. The keys of an emergent state, groping toward something like democracy, were trusted in the hands of a former mid-level officer of the Soviet political police, a man who had never taken credible distance from the ethos and ideol-

ogy of the KGB. When Yeltsin in July 1999 made his aspiring aide chief of the FSB, the KGB's domestic successor service, Putin declared that he was returning "home". There is no evidence that he ever left.

The new strongman thanked his benefactor by shielding him from investigations and a possible trial. After that, the only succession has been from Putin to Putin. It is possible that Yeltsin would actually have preferred to leave Russians with a genuinely democratic system of government. If so, that alternative fell victim to the unalterable facts of Yeltsin's health, of his fears for himself and of the dead weight of the country's political culture.

Hereditary power

Of the historical methods of political succession, inheritance of princely power from father to son (or sometimes daughter) was the safest and most stable, but only when a generally accepted order of primogeniture had been established.

In Russia this important development only really took place during Tsar Paul's reign 1796–1801. This emperor, an unfortunate ruler in many other respects, was the first to decree that the throne should always be inherited by the eldest son of the deceased ruler. Peter the Great had still reserved for himself the right to choose his successor from among all his sons.¹

It may seem strange that fully credible rules of succession had, in the preceding centuries, never been agreed upon. The altogether not very solid Kievan state suffered repeatedly from long and cruel civil wars as the sons and other relatives of deceased rulers resorted to arms in their power quarrels. The claims to the throne of a prince's brothers could sometimes be considered of equal weight with those of his

sons, with the result that an obvious preference could not always exist even in theory.

According to one estimate, the history of the Kievan state contained, in the 170 years following the death of its greatest ruler Iaroslav the Wise, fully 80 years of civil strife.² One could be forgiven for thinking that a lesser sequence of catastrophes would have taught to Kievan princes the advantages of ordered succession.

Not that the Kievan state was historically alone with its difficulties. Bitter wars of succession and fratricides among brothers-rivals to the throne have been a common enough occurrence in various parts of the world through the centuries. Even within princely families, the rules have surprisingly often and for long periods been left undefined, or at any rate unobserved, with correspondingly disastrous results.

From the history of European antiquity we can pick the story of how Caracalla, son of the Roman emperor Septimus Severus, in the year 211 murdered his brother Geta in the arms of their common mother. In the Turkey of the Ottomans for long periods the death of a sultan was almost regularly followed by either a wave of assassinations or an inter-province civil war between the deceased ruler's offspring.³

In the early 17th century, the "Time of Troubles" or *Smutnoye Vremya* that still haunts the memory of historically conscious Russians, was prolonged by the absence of a commonly accepted successor to Boris Godunov – a man who was himself a usurping outsider on the throne of the Tsars and, to add insult to injury, the rumoured (though never proven) murderer of the lawful heir Dmitri.⁴

The Romanov dynasty ascended to the Muscovite throne at the end of the *Smutnoye Vremya* period in 1613 and only lost it in

the revolutionary year of 1917, when the last of the Tsars, Nicholas II, abdicated. Not that succession would always have been plain sailing even for the Romanovs. Catherine the Great was a German princess and a Romanov only through marriage. In some cases succession was decided not so much by family members as by the officers of the most illustrious regiments of the Russian army. Catherine herself, like later her grandson Alexander I, had contemporary guards officers to thank for her accession to the throne.

Even this variant of succession of course had historical precedents elsewhere – we need only to recall the role of the praetorians in imperial Rome or the janissaries in Ottoman Turkey.

The durability of the Romanov dynasty over more than three centuries must for all that be considered an extraordinary achievement in the Russian context.

The future emperor Alexander I seems still to have been at least indirectly complicit in the conspiracy to murder his father Tsar Paul. By the 19th century, succession had become entirely orderly: Alexander I was succeeded (the unsuccessful Decembrist uprising notwithstanding) by his brother, the later Tsar Nicholas I. After Nicholas died the crown went peacefully in regular succession from father to son, that is to Alexander II, Alexander III, and Nicholas II, respectively.

The fact that Alexander II died in an assassination has of course no bearing on the lawfulness of the succession itself. As the 19th century progressed, the legitimacy of Russia's autocratic system itself came under increasing criticism and outright threat. For those willing to concede the principle of tsarist power, however, there was no longer any difficulty identifying the lawful heir to the throne.

Party power

After the destruction of imperial autocracy in Russia in 1917, democracy was initially tried. In conditions of general chaos and continuing war the attempt was probably doomed from the start.

In any case, democracy was put to death by the October Revolution. The uncontested leader of the victorious Bolsheviks, Vladimir Lenin, simply dissolved the freshly elected Constituent Assembly in St. Petersburg (at the time Petrograd). What emerged was "dictatorship of the proletariat", a system of rule by one single all-powerful party machine.

Of political *succession* Lenin had no coherent idea, which under the circumstances is easily understandable. Russia was at war, and the sudden success of the coup d'état had caught the Bolsheviks almost as unprepared as the country in general. In their first years the new rulers had their hands full with consolidating their power and repelling their numerous enemies without and within.

The party of course did have its organizational structure and, in its early years, something resembling internal democracy. Lenin himself only became preoccupied with the question of succession when his health had collapsed and hopes of recovery began to fade. As he saw it, there were two men in the party leadership who were superior to the rest, Iosif Stalin and Lev Trotsky, but he was not fully convinced of the suitability of either. He tried to leave his power evenly divided between them, but the attempt came too late to have a chance of success.⁵ Power ended up in Stalin's hands alone, although the prolonged and complicated struggle toward a personal dictatorship took him several more years.

As the case tends to be in an ideological movement, doctrinal, tactical and power quarrels within the Bolshevik party went hand in hand. Lenin was himself a veteran of this type of political warfare. He had split the Russian Social Democratic Party in two – into a "Menshevik" (minority) faction and his own "Bolshevik" (majority) one – on the basis of an organizational and tactical difference. Even his treatise on Marxist theory, "Materialism and Empiriocriticism", was written as an ideological blow at some party comrades who had become dangerous to his own position.⁶ In the later Soviet Union, all students were nevertheless required to pretend that the book was an outstanding philosophical achievement.

Stalin's own journey toward absolute power led, after Lenin's death, along similar paths. Personal power contests among the highest party leadership were at the same time doctrinal quarrels about the correct interpretation of Marxism and the correct tactics in emerging situations. Stalin defeated his main rivals as representing alternatively "left" or "right" deviations from the proper party line. He introduced his own doctrine of "socialism in one country" against Lev Trotsky's "permanent revolution". Trotsky's was probably the more orthodox Marxist interpretation, but that did not prove decisive. Stalin's doctrine was better suited to the situation the country was actually in.

What was ostensibly fought about were majorities in the politburo and central committee of the Bolshevik (later Communist) party. To that extent, the power contests were "democratic" within the party framework. In actual fact Stalin was very effectively using his patronage as General Secretary to man key positions of the machinery with people from his own entou-

rage. By the late nineteen-twenties he had become strong enough to use openly coercive methods to silence and sideline his rivals. While the struggle lasted, however, Stalin was still content only to humiliate his defeated enemies in the top echelons of the party. The time for terror and murder only came in the thirties, when his final victory had been assured.

Stalin, as we know, died as the unquestioned dictator of the Soviet state. At his death in 1953 the Communist party enjoyed an absolute monopoly of ideological and political power and an apparatus reaching into every remote corner of the gigantic country, but there was no readily available, previously thought-out method to decide on the succession. There were the extravagant personality cults of both Lenin and Stalin – entirely perverse, really, in doctrinal terms – but no cult in the making for an officially anointed heir. There was the politburo (at that time called the presidium) and the central committee, there were the party conferences with all their pompous trappings, but they were rarely called in session and had, in any case, served Stalin's and only Stalin's needs for the last twenty-odd years.

Real power after Stalin was on the loose in the corridors of the Kremlin. It was clear of course that one or more from among the dictator's closest associates would inherit it, but there was no predicting the identity of the winner or winners.

The sorting-out of the inheritance took some time, until Nikita Khrushchev emerged as clearly the strongest. Only Laurenti Beria, the former head of Stalin's political police, was killed by his comrades. The others thought him too dangerous and had him arrested in the middle of a politburo meeting. His trial was conducted in the best Stalinist tradition as a farce of

mostly invented charges and falsified evidence, but murdering at the top of the party's leadership stopped with his execution.⁷ From then on the instinct of self-preservation and the memory of constant fear during the years of Stalin's terror worked, if nothing else did, to persuade the leaders to spare the lives of their defeated rivals.

In 1957 there was an attempt to topple Khrushchev by means of an internal conspiracy within the politburo. For once internal party democracy can be said to have worked, after a fashion: Khrushchev refused to stand down without a decision by the central committee. When a plenum was called and it duly voted on the matter, he won. The conspirators Lazar Kaganovich, Georgi Malenkov, Vyacheslav Molotov and Dmitri Shepilov, the so-called "anti-party group", were expelled from Moscow into relatively low-level positions, but nothing worse than that was done to them.

Khrushchev's own turn to fall finally came in 1964. That time the matter was already decided in the politburo. When the central committee met, Leonid Brezhnev with his allies was firmly in control and Khrushchev's fate was sealed. He spent the rest of his life as a pensioner under virtual house arrest.

During and after Brezhnev's long reign, party power in the Soviet Union slowly began to ossify and power struggles became rarer and less fierce. The country entered what was later called the *Vremya Zastoiia*, the time of stagnation.

The role of the central committee was in this period quite secondary. Brezhnev, like his two immediate successors Yuri Andropov and Konstantin Chernenko, stayed in office to the end of his life. Succession was in practical terms an internal matter for the politburo and no longer required serious battles or purges.

Andropov was in principle a strong leader and could have developed into a real (albeit very conservative) reformer, had illness and death not intervened. Chernenko's nomination to succeed him no longer reflected much of anything but the ruling gerontocracy's fear and horror of impending generational change. His pathetically inactive and fruitless time in office lasted all of thirteen months.

To restore something like vitality and hope to the Communist party a younger man was needed, younger by a whole generation. The choice fell on Mikhail Gorbachev, who had already climbed the ladder to great influence as Andropov's protégé. His nomination to the highest party post in November 1985 was an undramatic decision in the politburo, however dramatic the sequence then proved to be. When Gorbachev's career was finally terminated in 1991 and he was driven from office, the whole story of the Soviet Union and its ruling party was also at an end.

Transition

Gorbachev left behind him no principle of political succession. He had deliberately broken the prevailing Communist order. He had started more or less systematically to move in the direction of democratic governance, but he lacked either the will, the time or the ability to go all the way. When the Soviet Union collapsed the country was in a curious limbo between contrasting systemic alternatives.⁸

The formal position of power could not be transferred to anyone after Gorbachev, since when he was ousted his office, or rather both of them, ceased to exist. The combined highest leader of the country and the party was replaced by no one. Boris Yeltsin, the strongman of the biggest constituent

state, retained the highest power only in Russia. The other states went their separate ways.

One principle had remained in force throughout the whole 70-year history of the Soviet Union: the core Leninist idea of "the leading role of the party" as the avant-garde and lone decider on the country's direction. There may at times have been room to discuss how broadly the party's internal democracy should be applied and who had the last word on the choice of the highest office-holders, but all those questions were self-evidently and indisputably internal to the party and the party alone.

In the period of Stalin's absolute power those questions even disappeared from view. After his death the highest leadership was forced to improvise, but the principle of the party's monopoly was itself never doubted. After Brezhnev the right to decide questions of succession was more or less permanently housed in the politburo. In the last years of the Soviet Union there was no longer even much of a queue to fill the highest office. The aging elite hardly wanted anything any more beyond staying secure in immobility. Tyranny was still in place, but the tyrants no longer had much real confidence in themselves.

It was precisely the Leninist dogma of absolute party power that Gorbachev knowingly destroyed. With it his own position of power became questionable, something that he himself was curiously slow to acknowledge. Even after Stalin, the Communist leadership had based its power largely on the fear that its coercive apparatus maintained, and Gorbachev was equally deliberate in removing the fear. With it, an important precondition for the cohesion of the vast multinational state was also undermined.

A number of the old system's reactionary strongmen tried to topple Gorbachev with a clumsy coup d'état in 1991, but they were hopelessly late and clueless. The attempt turned into farce, but its aftermath sufficed to tear both the party and the country apart.

The hero of those tense days and the real vanquisher of the coup was not Gorbachev. It was Boris Yeltsin. The latter wasted no time in proving both to Gorbachev and to the whole confused giant of a country that the rules of the power game in Moscow had been totally overhauled.

Thus the defeat of the coup did not lead to Gorbachev's continuing from where his departure and house arrest had interrupted his work. Formally he was still the president of the Soviet Union, and formally the Soviet Union still existed, but in reality both the office and the state were paralyzed. By Christmas 1991 Gorbachev no longer had any choice but to recognize what had happened and accept the implications. He resigned. The Soviet Union broke into its constituent parts. As the president of Russia Yeltsin remained to rule over its overwhelmingly biggest and most important successor state.

Yeltsin never became a real dictator either. When the Soviet Union collapsed, Russia already had something resembling democracy, at any rate more of it than the Soviet state had ever had time to acquire. Yeltsin had as valid a mandate from Russian voters as could reasonably be asked for under the circumstances. With the Russian parliament matters stood a good deal worse. It had been assembled through a hybrid procedure during the Soviet period and was not conspicuously representative.

This discrepancy was a source of repeated tensions during Yeltsin's early years in power. In 1993 it resulted in an armed con-

frontation between the two branches of government. Yeltsin stepped openly outside the constitution then in force and dissolved the parliament. The deputies answered by dismissing the president and choosing a successor. The stalemate was broken only when army commanders agreed to support Yeltsin. They arranged for the parliament's building, the so-called "White House" in central Moscow, to be bombarded and set on fire. The rebels surrendered. Yeltsin promised fresh elections and a referendum on a new constitution.

That law was written on Yeltsin's orders and under his direction, and nothing approaching a full public discussion about it was held. Under the circumstances, it was nevertheless by no means a worthless document. It turned Russia into a very strongly presidential republic, but a republic all the same – at least in so far as the letter and spirit of the law were honoured. Even the December parliamentary elections in 1993 were considered honest. A proof of that was the composition of the new parliament, which was a bitter disappointment to president Yeltsin. For the next few years it continued to make life very difficult for the master of the Kremlin.

If Russia ever had a realistic chance to develop into a genuinely functioning democratic state, the best moment to start the work would have been the period immediately following the ratification of the new constitution. Not that Yeltsin himself was always scrupulous in staying true to his own creation. More than once he came out with presidential directives in open contradiction to the law. As chief of the executive branch he repeatedly sidestepped his own responsibility by humiliating and changing his prime ministers. In the next presidential elections he shamelessly misused the resources of his office for electoral gain.

In Chechnya he waged a needlessly bloody war against citizens of his own state, and so on and on.

Still, he was not an altogether arbitrary ruler. In Moscow the institutions of constitutional government and administration had been put in place. Given sufficient political will, the conditions existed for them to function as intended by their framers. It was not to be. Some very persistent qualities of Russia's political culture rather easily got the better of institutions borrowed from abroad.

Yeltsin's own choice in favour of democracy had been half-hearted, rather more theoretical than operational. Putin was not much concerned even with the theory. A thin camouflage was sufficient to satisfy his political and tactical needs. The Russian public accepted his methods with only few and feeble voices raised in protest. Really significant public pressure for democratic reforms never materialized, at least not before the restless winter and spring days of 2011–12.

"Sovereign" democracy

When Putin's power in 2012 reached its third (or really its fourth) electoral term, a number of problems began to manifest themselves. The question of succession was not yet among them, although passing references to it had here and there been made. In the beginning at least Putin was healthy and energetic and, at sixty, not yet too old. In any case, he had before him the full six-year term promised by the constitution.

The problems were created by the deepening contradiction between the outer forms of Russia's system of governance and the political realities of Putin's rule. The outer forms were those of constitutional democracy. Real development had

for many years already led away from any such thing, and after the 2012 elections it was proving more and more awkward even to preserve the façade. The need was growing within the Kremlin to prop up the reality of authoritarian power with public propaganda in its favour and to develop an ideology for its rationalization and explanation. An anti-democratic mentality sat less and less comfortably together with democratic-looking stage decorations.

A second strengthening need was to tighten police power to counter the possible growth and unity of the opposition. During 2011–12 it seemed at least that resistance to the Kremlin might become a serious force. The relatively large demonstrations in Moscow and other cities clearly rattled the Kremlin. The authorities initiated a whole series of legally questionable repressive measures. With his background in the political police, KGB, Putin, even in the past, had never bothered overmuch with the niceties of things like freedom of expression and citizens' rights.

Already as acting president before the 2000 elections Putin had said in an interview that a person in deliberate defiance of the authorities had no right to expect that legal protections would be applied in his or her case. He was referring to Andrei Babitsky, a Russian correspondent for Radio Liberty, who had earned the Kremlin's wrath by reporting on the Chechen war from the guerrillas' side.

Coming from a person with academic legal training Putin's claim was of course strange. Coming from the president of a great state it was, from a Western point of view, scandalous. Putin does not seem to have noticed anything untoward in what he said, and indeed it did not remain the only remark of its kind from his mouth. Twelve years later, when his definite choice

in favour of authoritarian power was becoming fully obvious with the start of his new term, whatever had remained of constitutional constraints and safeguards in Russia started to fade.

However clear the change may have been in principle, it remained difficult to acknowledge it openly. Even in Russia a political leader cannot easily go to a retail store of political systems and pick his own favourite from its shelves.

One obstacle was the greatly increased moral authority of the democratic system in the rest of Europe after the end of the Cold War. With the collapse of the Socialist camp, no alternative to democracy was really considered any more as coming into question. The Soviet Union itself joined this consensus by signing the Paris document of the CSCE in 1990. Russia in turn joined the democracy-promoting Council of Europe in 1996.

A great power, of course, will not be bound by obligations of that sort if it is determined not to. Still, there is always a certain price to pay in diminished credibility and prestige.

The idea that political power fundamentally belongs to the people is very broadly accepted and anchored in most constitutions in Europe and across the world. In its modern representative form it has its roots in the American and French revolutions. Imperial Russia belonged, before the revolution of 1917, to the reactionary exceptions; the autocracy of the emperors was still considered to come directly from the Deity. Even the last of the Tsars, Nicholas II, seems to have literally believed in this doctrine.⁹

Lenin and his Bolsheviks were certainly no democrats, but they did consider themselves as governing on the people's behalf for the people's benefit. In this rath-

er roundabout way they acknowledged the basic premise. Later Iosif Stalin shrouded his dictatorship with his constitution of 1936, a document that was formally democratic. Even after him the leaders of the Soviet Union were careful to preserve the formal trappings of constitutional people's power. Still later, both Gorbachev and Yeltsin alternately encouraged or put the brakes on a movement in democracy's direction. Certainly, neither of them would have thought of denying the validity of the fundamental idea.

If one dare not openly overthrow the democratic principle, how does one go about keeping power away from citizens' hands? The methods that come into question are finally not very many in number. All of them are in need of some kind of ideological explanation and institutional support. Purely personal power, however broadly accepted and charismatic, cannot last beyond the span of one human life.

For the Soviet Union, the central institution had been the Communist party, to which the fundamental power of the people was held to flow via a sort of metaphysical Marxist-Leninist osmosis. In China this same principle stayed surprisingly workable well into the twenty-first century, although the country's economy had long since ceased to have much of anything Marxist about it.

For Russia it was too late to attempt to follow the Chinese model. The tradition of Communist party dominance was broken when the Soviet party dissolved. Russia's own graying Communists no longer had the means or even really the will to try to step in as a successor. If institutions to serve as carriers of non-democratic continuity were desired for Russia, the only possibility would have been to try to cre-

ate them – and, incidentally, credibility for them – from scratch.

Putin was therefore in an awkward situation when he was launching his third presidential term. There was no getting rid of the outward trappings of democracy, particularly as there was nothing, at least in the short term, with which to replace them. The president had just received his mandate in a popular election which, however manipulated, still served to legitimate him both at home and abroad. Nevertheless he clearly desired, and thought he needed, much broader powers and greater immunity than a genuinely constitutional system can possibly allow. Thus he needed to argue that the demands of the Western-oriented opposition for cleaner democracy and stronger legality were really part and parcel of an attempt by foreigners to interfere in Russia's affairs and undermine its sovereignty. Genuine Russian democracy needed to be something different.

In 2012 this tactic was no longer new. The Georgian "Rose" revolution in 2003 and the Ukrainian "Orange" one in 2004 had caused real panic in the Kremlin. Both were claimed to have been manipulated from abroad, and the latter, in particular, was feared to serve as an inspiration for dissatisfied Russians. It did not happen at the time, but the shock had been severe and left its mark on the inner circle of the Kremlin. In official Moscow parlance, democratic reforms in neighbouring countries were referred to as a Western-led geopolitical aggression to the detriment of Russia's national interests.

The Kremlin's fears were of course not entirely groundless: in both Georgia and Ukraine, not only democratic principles became ascendant at the time, but also Western orientations in foreign and security policy. More awkward was the fact that

in Ukraine Putin had publicly sided with Viktor Yanukovych, the candidate who had demonstrably falsified election results, against an opposition demanding an honest vote.

In other words: honest elections were Western interference, falsified elections were genuinely national politics in both Ukraine and Russia. From then on, that distinction became a standard one for Putin and his entourage.

Later the Orange movement failed badly in its policies and was torn apart by a confrontation between its two heroes Viktor Yushchenko and Iulia Tymoshenko. Yanukovych succeeded in 2010 in winning the presidency even in an honest election, but soon afterwards he started to imitate his Russian peer's antiliberal policies. There was clearly a great deal of relief in the Kremlin.

As things turned out, Ukraine's problems with itself and with Russia were by no means reliably solved. In 2013 a new serious crisis erupted.

Alternatives

It can fairly be claimed that the democratic principle is not in harmony with Russia's traditions and political culture. In the first years after the collapse of the Soviet Union the claim was often branded as condescending and insulting to the Russians. Later, many Russian nationalists and conservatives made it their own. They used it as an ideological weapon against Western-minded *zapadniks* and their dreams of a democratic republic copied from Western examples.

The claim that democracy in Russia is a Western import should, however, be kept separate from the claim that introducing it in Russia would be tantamount to sacri-

ficing Russian sovereignty to foreign overlordship. The former is true; the latter of course is empty demagoguery.

No other political system in the world is better protected against foreign domination than the democratic one, so long as democracy works. When democracy with its honest elections has taken root, elected leaders owe their positions only to their voters, all of whom as a rule are their compatriots. Legitimacy is purely internal; no debt is owed to anyone beyond the country's borders.

It may sometimes be possible to influence an electorate with propaganda from abroad. If such efforts at influence extend to coercive measures, and candidacies are subjected to a foreign veto, democracy has in proportion been violated. Citizens of Finland have their unpleasant memories of this sort of thing from the era of the so-called Finlandization.

Once democracy works it is a matter of no consequence whatever from which point of the compass its model was originally borrowed. Should Russia copy its democracy from Finland, Finland's ability to pressurize Russia would not be greater by an ounce. If Russia copied it from the United States, American influence in Russia would not grow at all. Certainly relations of dependency and subordination can be found between nations in most parts of the world, but the democratic system is not responsible. Where it is in force, it tends to lessen the risk.

Adopting democracy could therefore not possibly become any sort of threat to Russia's sovereignty. What it could clearly threaten was the personal position of Putin, his entourage, or indeed any authoritarian successors to either. That was precisely what was at stake for the Russian governing elite as Putin's new term commenced.

As long as the way to democracy in Russia remains blocked, the democratic solution to succession is also unavailable. It is sometimes possible to construct, behind the façade of a false democracy, institutions to facilitate a non-democratic transfer of power. By Putin's third term none existed in Russia, and there were no visible signs of any being planned, let alone constructed.

Such an institution could be a strong and recognized party of domination. Permanent majorities in the most important organs of the state could be guaranteed to it by suitable techniques. Were the party hierarchic and well organized, it could produce from within its ranks the future leaders and, with luck, keep their rivalry non-violent and within acceptable rules of the game.

By Putin's third term there was in Russia one dominant party, the *Yedinaya Rossia*, which fulfilled some of the criteria of such an institution. Not, however, the most important ones. For one thing, it derived almost all of its power directly from the executive to which it was woefully subordinate; that is, from Putin himself. It seemed very unlikely that the *Yedinaya Rossia* would ever qualify as a genuine kingmaker in Russian politics.

Another possibility would simply be a generally respected and stable tradition, where the highest leader would always in good time nominate a future successor and see to it that he/she receives proper training for the future exercise of power. The decision could then be ratified with a suitably manipulated plebiscite.

The obstacles in the way of such a system are as difficult as they are easily understandable. A strong leader will not normally wish to have at his side another strong personality who will remind him constantly of the shortness of his life and the tran-

sence of his power. The safest heir to the leader's throne is a weak and obedient retainer – Dmitri Medvedev comes automatically to mind, though he was probably never seriously meant for the role – but a "safe" successor is not necessarily an adequate or acceptable one when the time has come to confirm the choice.

If the only important question were one of trust between the power-holder and the future successor, the best theoretical variant would be a transfer from father or mother to son or daughter, or why not to a person of the next generation deliberately adopted for the purpose. But then the institution of hereditary monarchy would need to be restored in one form or another.

In the democratic monarchies of Western Europe this arrangement lives on with no great difficulty, but what is transferred there is of course not political power but merely the ceremonial role of a symbolic head of state.

It is a little hard to imagine how the principle of hereditary power could be made workable in the Russia of the 21st century. Not many people in Moscow or in the provinces could really be expected to support the idea of copying the political systems of North Korea or even Azerbaijan.

If a self-perpetuating elite is well organized and has a lengthy tradition, it may succeed as a manager of peaceful succession. When a pope dies, the cardinals gather in the Vatican and closet themselves in a confidential negotiation until the name of a new pope can be announced. All sorts of intrigues and conflicts of views and interest may accompany the process, but the rules of the game are clear. Battles are waged quietly within the closed circle of participants and violence has been unknown for many generations.

It is perhaps equally unlikely that the Vatican's model could be directly applied in Russia. Building credibility for such an institution would in any case take several years or, more probably, decades.

There are, however, parallels of a sort between the practices of the Vatican and the Chinese Communist party. When the Chinese equivalents of Roman cardinals come in conclave in Beijing, outsiders can hardly know more about their internal calculations than of those of the Vatican elite. The task of the Chinese is actually even more sensitive than that of the cardinals has been. A new pope has as a rule been elected only after the death of his predecessor (whether Benedictus XVI's decision to retire in 2013 will create a precedent, of course, remains to be seen). In today's China, a rhythm of five- and ten-year periods has been adopted for political succession. If this arrangement one day proves to have stood the test of time, the achievement must be considered quite extraordinary.

If we leave this uneven pair, China and the Vatican, out of consideration, there does not seem to exist a workable institutional framework in the 21st century for orderly non-democratic, non-hereditary succession.

No doubt an heir will eventually emerge to fill Russia's highest office after Putin. No political vacuum anywhere will long remain unfilled. There is even no certainty that the change will prove particularly difficult or traumatic, let alone violent. Still, there is no predicting as yet how the process will play out. There will be danger.

Granted, if an authoritarian leader has sufficient self-reliance and if premature death does not catch him unawares, he can always try to name an heir. Finally confirm-

ing or rejecting the choice will even then remain for others to do.

Who are those others? They are the people and groups with enough power in their hands at the decisive moment. They may be found in the top reaches of politics and administration, in the wealthiest economic elite, or most likely among the *siloviki*, people high up in the armed forces and the various security services. Whether they can, when the time has come, reach a consensus among themselves is a question that cannot possibly be answered before the event.

Reinventing ideology

However the matters stand with regard to succession, no dictatorial leader wants to run the risk of a palace coup, general anarchy or open rebellion. Even in Russia a decision to move away from a constitutional system toward an authoritarian one calls for some sort of ideological justification, or at any rate an explanation of why it should be imperative. An appeal is necessary either to tradition and history or to some urgent practical need.

That task was made easier in Russia by the memory of the difficult situation in the 1990s and the perceived utter incompetence of the "democrats" of that period as economic managers. Putin was from the start careful to stress the contrast between Russia's miserable recent past and the success and prosperity, under his own tutelage, of the new century's early years.

Another powerful helper may have been the Russian tendency, much discussed by innumerable commentators, to admire a strong will and a hard fist at the top of the country's political pyramid. Putin was skillful in cultivating his image as precisely this sort of leader, a self-confident man

standing no nonsense and brooking no irresponsible opposition.

Even democracy of course produces political giants at times – we may mention Franklin Delano Roosevelt in the US and, in the scale of a small country, president Urho Kekkonen of Finland – but in Russia there is no historical experience of such a person.

A third source of support was the Russian Orthodox Church with its long and questionable record of subservience to secular tyranny and with next to no internal tradition of democracy or liberality. By the second decade of the new century the Kremlin and the Orthodox Church were well on their way toward a very close political and ideological partnership, to the great satisfaction and benefit of both.

Finally, authoritarian power in Russia could also appeal to the great and demanding task the country was considered to have in re-conquering the status of a truly great power after the collapse of the Soviet empire. Putin was not at all alone in his assessment that what had happened was "a major geopolitical catastrophe of the (20th) century". That was what it was for all those Russian nationalists who found it impossible to think of their country in any other terms except those of a world power.

A state can of course aspire to world status even under a democratic system – the USA is an example familiar to everyone even in Russia – but for a Russian it is, as a rule, much easier to imagine a great power under a single powerful leader than under shifting political coalitions and a bickering parliament.

Only members of the intelligentsia tended to argue that you needed democracy for effective economic development and an effective economy to climb to prominence in the world. People who thought like that

had, however, mostly abandoned Putin already before he started his third term. The ones he needed to persuade were elsewhere.

National feeling was of course not the monopoly of any single group in Russia, and the intelligentsia was by no means immune to it. When Communist ideology collapsed together with the Communist empire, it left a vacuum behind it. A need arose almost immediately to fill it with new material and find for Russia an "idea", meaning a national self-understanding and identity to fit the radically changed circumstances. All sorts of discussion circles and task groups were formed, and even competitions arranged, for the purpose, but the results were meagre. It did not seem to be suitable subject matter for conscious efforts of will.

An inevitable upheaval in the national understanding of the country's history did not make the task of searching for an identity any easier. Soviet-style "Marxist-Leninist" historiography no longer came in question, at least not outside of very conservative circles. Replacing it with something wholly new proved to be tricky work.

As archives began to be opened it became obvious for unprejudiced people that even the history of the Second World War, or rather "the Great Patriotic War", could no longer be easily presented as a tale of unblemished national heroism from start to finish. The field was opened for many different variants of revisionist historiography, as the political leadership was confused and ideological control no longer worked. The long-frustrated need for an unrestrained pursuit of truth demanded fulfillment in historical research as it did in all branches of intellectual activity.

Very powerful forces soon appeared, however, to oppose any such intellectual opening. It became clear that the wounded pride of many Russians after the collapse of their country's superpower status demanded not fewer but more of those consoling stories of national greatness and virtue that patriotic history tends to offer. It was obviously very difficult to satisfy both of these needs at the same time.

Putin's inner circle soon discovered that it had its own important interests to defend in this connection. It began to form its own special organs to combat historical "falsifications", that is: interpretations of Russian history detrimental to its political goals. Among those goals was developing and promoting a variant of patriotism that saw the greatness of the country and its history as inseparably connected with its present system of government and its present leader. Opposition to the latter, by the same token, was to be understood as unpatriotic by definition. The preparation of an authoritative new history textbook for schools was part of this effort.

Perhaps the most important early trial run of this new brand of Putinist patriotism was the president's annual address to the combined houses of the Russian parliament on December 12th 2012. A year later he used the same venue to launch a virulent attack against the supposed moral decay of "many nations", quite evidently meaning the Western world as a whole.

There were, however, some troublesome considerations hampering the development of a state ideology as a legitimating device. One of them was that nationalism is always a dangerous instrument for power-holders, if they try to apply it with too much enthusiasm.

It is very difficult to monopolize nationalism reliably. In its own way it is an equal-

izing force; every member of a national community has an equal right to it. If a political leader manages to harness nationalism to his or her service, it can be immensely useful. A nationalist, however, can just as well be a passionate democrat, or decide on some other grounds that the current leaders are not worthy of the nation. If so, nationalism becomes the power-holder's enemy. The danger is especially real in a multinational state like Russia, particularly if nationalism becomes tainted with ethnic arrogance and xenophobia.

Those same considerations are of course relevant to the use of religion in a country where there are many millions of people of other confessions beside the dominant one of Russian Orthodoxy.

The Kremlin's solution to this difficulty was copied more or less directly from the ideological playbook of the Soviet period. All-Russian nationalism, in a form not overtly hostile to minorities within the state, was regarded as positive and called "patriotism". Separate ethnic nationalisms, including (at least in theory) the most virulent Russian varieties, were negative and needed to be suppressed. Nevertheless, Russian culture and language were to be given a special place not granted to minority ones, and only the great Russian people was to be seen as the historically state-creating one. Russia was a unique "state-civilization" with its historical, moral and religious traditions that set it apart from the supposedly declining and degenerate West.

Russian leaders are, however, faced with a fact that they cannot escape. In most of Europe, constitutional democracy does work and works quite well. To Moscow, that is a standing rebuke. After the collapse of Communism, Europe has in its overwhelming majority become a community of states committed to respecting

the rule of law and citizens' rights. In today's parlance "Europe" is almost a synonym for the European Union, and the latter does not, in principle, allow its members to depart from its common base of values. Of course, any number of blemishes can be found and no member is entirely secure from criticism, but the fundamental choice is clear.

Putin's Russia no longer seeks to identify with those values, but departing too fast and far from them does carry a political and psychological price. The same is true of efforts to re-write history once again as a glorious tale of just purposes and national heroism. That practice was of course common to well-nigh every European country in the heyday of nationalism. At least here in Finland the affliction seems not to be entirely cured even now. Still, in today's Europe, it has become embarrassing and tends to arouse contempt.

As we know, the question of whether or not Russia is "European" has long been a complicated one for both Russia's neighbours and Russians themselves. Asking it has in some part always been either intentionally provocative or largely without content, since the answer will always depend on what, from one case to another, we wish to understand by "being European". The answer can, moreover, be different depending on what area of culture or social life we are talking about.

A well-known Russian expert on foreign and security policy took part in a Wilton Park conference in Britain in the spring of 1996. He had been obliged to listen to a long discussion by his Western colleagues on aspects of Moscow's policies. They talked rather condescendingly and from a mental distance, as if of a country on a far-away continent. Finally the expert got very angry and exploded: "It seems, from the

way you talk, that Coca-Cola is European but Tolstoy is not".

The sentence very effectively put in a nutshell one of the reasons for the enduring feelings of anger and hurt that Russians harbour toward Westerners. At the same time, there was within it a characteristic misunderstanding. If the question were only of writers like Tolstoy, composers like Tchaikovsky or painters like Repin, the borderline between Russia and Western Europe would be no more difficult to cross than the Atlantic is for the salesmen of Coca-Cola. In the field of high culture Russia has been part of "Europe" for these last two centuries at least. Artists and scientists have generally had little difficulty in coming together and understanding each other.

When moving on to political culture things become very different. The collapse of Communism for a time lowered the barrier considerably. At first it was imagined that it might be disappearing for good. That hope had soon to be abandoned. The Putinist political culture of Russia's "sovereign democracy" is a deeply Russian phenomenon and very far removed from its present Western counterparts.

The Putin principle

In its latest version Putin's legitimating ideology is not just very different from all Western models. It is, by the president's deliberate choice, directly and quite startlingly hostile. The change could be seen in sharp relief as a new Ukrainian crisis developed toward the end of 2013. What could otherwise have been a sovereign nation's free (if difficult) choice between two economic orientations came in the Kremlin to be seen, with an awful inevitability, as a clash between two mutually estranged worlds

and their mutually exclusive principles' legitimating power.

In the East, a leader elected on a ballot to be sure, but increasingly portrayed in a semi-metaphysical light as the beacon of an ancient tradition, of true Orthodox religion, of conservative social values and the hope of a rebirth of imperial glory. In the West, seen through Moscow's resentful eyes, plutocracy posing as democracy, foreign expansionism and aggression, corrosive individualism, barren materialism, same-sex marriages and paedophilia in place of Christian morals, and so on.

Putin, to be secure in his position of power, badly needs successes. Since Russia's political institutions lack coherence and credibility, Putin's legitimacy is almost purely personal. He has made Russia's "greatness" an ideology and a goal, and in practice that means restoring something resembling, as closely as possible, the now defunct Soviet sphere of domination. His new Customs Union and his projected Eurasian Economic Union need, for their full credibility, Ukraine's participation. A large part of Ukraine's population, however, would much rather move in a generally Western direction and adopt the association agreement offered by the European Union.

The stakes for Putin were therefore very high when the crisis broke. Should he fail to safeguard Ukraine within the Russian orbit, he would be faced with a double and dangerous defeat.

First, his most important foreign policy goal, Eurasian integration under Moscow's leadership, would suffer a devastating setback. His own authority and credibility as a leader would be correspondingly damaged.

Second, the danger would arise of Ukraine's possible long-term success as a builder of a Western-style market econo-

my and Western political institutions. Not only would Ukraine be lost to Russia as a strategic partner and geopolitical asset, it would also be an embarrassing contrast and a standing accusation against Putin's own ideology of authoritarian, indeed arbitrary, power.

No wonder the president was ready to go very far and pay a very high price to prevent any such outcome. He sought to make it as sure as he possibly could that the agreement with the EU would remain, for Kiev, a dead letter.

A jittery system

The political arrangement that was developed in Russia in the Putin period could best be described as authoritarian, improvising and unstable. It was authoritarian because that is what the people in power wanted it to be. It was improvising because it relied neither on clearly agreed-upon programmes nor on established channels of administrative authority. It was unstable because it lacked the necessary institutional supports of systemic stability.

Power had no secure legitimacy, since its formal justification rested on a falsified vote and a half-baked ideology. It enjoyed no reliable continuity because succession had not been anchored in any generally known and accepted arrangement. No principle of succession existed.

Thus the system that Russia came to rely on in the early years of the 21st century seemed frighteningly unclear and jittery for a nuclear-armed state with an enormous geographical span and great natural riches.

The president's powers were already very extensive in constitutional terms, but he seemed able to extend them almost at will and with few adverse consequences. He had his own bureaucracy serving him

directly, but its powers in parallel with and beyond those of the government were unclear. They seemed to depend more on personal relationships and influences than on any established rules. Of the Russian prime minister it was not known whether he was meant to be an effective administrator, a subservient underling of the president or merely a potential scapegoat for the eventuality that things went wrong.

The famous "vertical" of power, the purportedly clear hierarchical chain of command from the highest level to the lowest, was not quite what it was meant to be either. Personal power used past all institutions is the most effective when its channels are invisible to the public and, often enough, to the people concerned. What results from this secretiveness can, however, be a tangled web of competing power groups with no trust between them and no real ability to co-operate for common goals. The time and energy of the highest leader is then spent in trying to sort them out and in playing them one against the other.

Ambitious reforms can be declared and even initiated in almost any field, but they are at every moment in danger of degenerating into mere battles for spoils and turf. Corruption thrives at every level, and any hopes of stopping its growth prove illusory. The courts cannot develop independence, since both the highest leader and the executive as a whole would then lose one of their most useful and highly prized political tools.

The wider implications of Putin's ideological stance for Russia's foreign relations are far from clear. Russia obviously is far too big and important to be isolated for any significant period of time. The president's rhetorical anti-Westernism is of course an irritant, but it is widely seen abroad as serving mostly internal political

needs. Its substantive content hardly merits serious consideration in any case. Still, an ideology used for personal legitimization is always in danger of spilling over to the realm of practical action, especially if, as the case is with Ukraine, concrete policy goals and important prestige considerations get entangled with public posturing.

Elite feelings of frustration and inferiority vis-à-vis the West are a very old Russian phenomenon.¹⁰ Surprisingly often they still drive Moscow's leaders to act in ways in which any disparaging feelings in the West could not possibly diminish but only grow as a consequence. The management of the so-called Magnitsky affair in early 2013 was an eloquent case in point.

Moscow has for a long time and under a number of different rulers had great difficulty in deciding for what role it needs the West more: as a political counterpoint and potential enemy, or as a partner in economic relations and cultural exchange. Combining the two is not easy. The choice should not really be a hard one to make, but in fact that is precisely what it has repeatedly proved to be. Not, however, for Putin in his third term as president. His choice soon became rather clear.

Toward an uncertain future

A falsified democracy does not function as a method of political succession. Alternatives are few, and those few strike one as anachronisms. If Russian leaders should one day acknowledge the value of an orderly transfer of power, what might the way out look like? The theoretical answer is an easy one: since the formal institutions of democracy are still in existence, a phony democracy can always, in an emergency, be replaced by the genuine variety.

In practice, international experience since the turn of the century has repeatedly warned of excessive optimism. One successful election does not equal a healthy democracy and even if it did, its longevity would not, for lack of a favourable tradition, be by any means assured. It is not probable that a Russia with a long tradition of authoritarian leadership would promptly develop a functioning democracy, even if an emergency would for once force an open and peaceful contest between candidates. There is no proper party system in existence, no tradition of rule of law and no real notion of political power as only a temporary trust and loan.

A single one-time jump into democracy must of course be admitted as a *possibility*, in the sense that everything is possible in a history that never exactly repeats itself. One cannot regard it as probable.

Slow piecemeal development is another matter. A high level of education, a prosperous middle class and increasingly embarrassing comparisons with the West might do their part. Had Ukraine in 2004 succeeded in developing a mature democracy it might have proved difficult for Russia to remain behind for very long.

The obstacles, however, as things now stand, do not seem to be getting lower. The further the Russian elites drift from effective legal constraints and the more they accumulate not only power but also material goods and money, the more difficult and dangerous it will get for them to tolerate any change in their positions, and the more fierce their resistance can be supposed to be. The longer and harder the drumbeat against all things Western, the more awkward a sudden reversal of propaganda might prove to be.

Perpetuating the personal power of a single aging leader threatens with a *Vremya*

Zastoia, a Brezhnevite stagnation in both society and economy. That would be a bad but by no means the worst effect of such a state of affairs; unconstrained tyranny with increasingly paranoid features would be another. An unorderly succession and a struggle for the highest power could, in turn, produce a *Smutnoye Vremya*, a time of troubles lasting long and bringing severe misfortunes to the country as a whole.

Nothing like that needs to happen; there are no iron laws in history. Presidential aide Vladislav Surkov, to be sure, said already in 2007 in his memorable lecture on Russia's "sovereign democracy" that "for people and their communities culture is fate" and that Russia should therefore not borrow democracy from abroad like "second-hand clothes from someone else's shoulders".

Surkov went on to claim that for Russia's political culture, "it is just the person that

is an institution. Not the only one, but the most important".¹¹ That institution being, for the moment, Vladimir Vladimirovich Putin, it was not easy to see how its essential attributes could simply be passed on to the next incarnation, whoever he might turn out to be.

Surkov's own model, intended as a genuinely national alternative, was in reality only a model of centralized authoritarian rule, and that of course was what Russia was already developing. Nor did Surkov have anything whatever to say on the topic of succession. Still, even if culture really is equal to "fate", perhaps even a national culture could, with time and luck, experience a benign novelty or two. Maybe when the Putin era is over.

The author is a Pol D.

Notes

1. See for example Riasanovsky, Nicholas: *A History of Russia*, Oxford University Press 1969, p. 303.
2. Ibid., p. 45.
3. Francis Fukuyama claims that a sultan did not, for religious reasons, even have the right to name his successor from among his sons. See Fukuyama, Francis: *The Origins of Political Order. From Prehuman Times to the French Revolution*, Profile Books, London 2011, p. 221.
4. See for example Vernadsky, George: *A History of Russia*, Yale University Press, New Haven 1974, p. 115.
5. See for example Service, Robert: *Lenin. A Biography*, Pan Books, London, 2002, pp. 464-480.
6. See Sabine, George H.: *A History of Political Theory*, 3rd ed., Lowe & Brydone, London 1964, p. 821.
7. See for example Service, Robert: (The Penguin) *History of Modern Russia*, Penguin Books, London 2009, p. 333.
8. See for example Hoskins, Geoffrey: *Russia and the Russians. From Earliest Times to the Present*. 2nd Edition, Penguin Books, London 2012, p. 585.
9. Op. cit. Riasanovsky, Nicholas, see note 1, p. 456.
10. The French Marquis de Custine for example wrote, in his travel report from the Russia of Nicholas I in 1839, that a perceptive outsider there is constantly called to discover and discern "the struggle between two nations carried on in one community. These two nations are – Russia as she is, and Russia as they would have her to appear in the eyes of Europe". See de Custine, Astolphe: *Letters from Russia*, New York Review Books, New York 2002, p. 234.
11. Vladislav Surkov's Russian-language lecture, *Russkaya Politicheskaya Kultura – Vzglyad iz Utopii*, or *Russia's Political Culture – a View from an Utopian Point of View* was published on the internet pages of the party Yedinaya Rossia on June 21st 2007.

Kungl Krigsvetenskapsakademiens tävlingsskrifter 2014

Allmänt

Bestämmelserna för tävlingsskrifter år 2014 är fastställda av Akademiens presidium som valt att hålla ämnesvalet öppet även detta år.

Akademiens granskningsutskott är den instans som kommer att värdera inkomna bidrag. De bidrag som passerar den av ut-

skottet accepterade kvalitetsnivån kommer att belönas. Beslut om belöning fattas av Akademiens presidium.

Bestämmelserna finns publicerade i Handlingar och Tidskrift liksom på hemsi-dan och tjänar som utlysning.

Bestämmelser

- Tävlingsskrift får omfatta valfritt ämne inom de områden som täcks in av Kungl Krigsvetenskapsakademiens verksamhetsområden. Således det militära försvaret, teknik med applikation inom Akademiens verksamhetsområde, samhälls-/totalförsvarets civila delar liksom civil krishantering, militärhistoria, samt utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik jämte strategi.
- Tävlingsskrift får vara utarbetad av en alternativt högst två författare. Den upptas ej till bedömning om författaren (-arna) i densamma röjer sin identitet. Alla intresserade kan insända bidrag för bedömning.
- Observera att tävlingsskrift får omfatta högst 20 A4-sidor i Times New Roman med 12 punkters storlek och 1,5 i radavstånd. Bibliografi och notapparat inräknas inte dessa sidor.
- Tävlingsskrift ska vara skriven på svenska, norska, danska eller engelska.
- Tävlingsskrift får ej vara tidigare utgiven som separat skrift, i artikelform alternativt som kapitel i en essäsamling.
- Uppsatser författade av studerande vid FHS/ MHS välkomnas.
- Tävlingsskrift för 2014 ska vara inkom-men till Akademien senast 30 november 2014. Skriften ska vara åtföljd av namn-sedel med författarens (-arnas) namn, bostadsadress, e-postadress jämte tele-fonnummer i ett slutet kuvert, fritt från text.
- Akademien tilldelar författare av täv-lingsskrift, som Akademien finner vara därav förtjänt, belöningsmedalj i silver eller guld, 8. storleken jämte penning-pris om lägst 10 000 kronor. Belönad tävlingsskrift införs i Akademiens Handlingar och Tidskrift.
- Tävlingsskrift som ej anses vara av sådan kvalitet att den bör belönas men ändå anses ha en kvalitet som gör den lämplig att publicera, kan antas för publicering i Kungl Krigsvetenskapsakademiens Handlingar och Tidskrift under analys, diskussion och debatt.

Stalingrad – vittnen ger nya insikter om Röda armén

av Lennart Samuelson

TITEL:

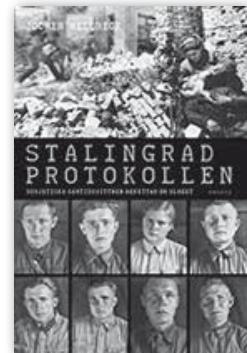
Stalingradprotokollen: Sovjetiska samtidsvittnen berättar om slaget

FÖRFATTARE:

Jochen Hellbeck

FÖRLAG:

Ersatz förlag 2013

TILL FÖR NÅGRA år sedan låg i den hemliga delen av arkivet vid Ryska Vetenskapsakademins Institut för Rysk Historia (IRI RAN) ett sedan slutet av 1940-talet orört källmaterial som visat sig kasta nytt ljus över det tysk-ryska kriget 1941–45. Det rör sig om otaliga intervjuer som ryska historiker gjort med officerare, politiska kommissarier, rödarmister och sjuksystrar i de förband som utkämpat slaget om Moskva, Stalingrad, Kursk och Berlin. Arbetet hade startats redan sommaren 1941 av historikern Isaak Mints (1896–1991). Han hade själv varit kommissarie i ett kosackförband i Röda armén under inbördeskriget för att sedan utbilda sig, disputera för doktorsgraden och utnämñas till professor. Vid krigsutbrottet lade han annat åt sidan och fick tillstånd att med kollegor besöka arméerna vid olika frontavsnitt. De fick intervjuas otaliga generaler, befälhavare för enheter som deltagit i de hårdaste strider men även civilpersoner som levde under tysk ockupation samt partisanner. Samtalen nedtecknades av stenografer och redigerades till ett systematiskt uppbyggt arkiv.

Men när kriget var över hade sovjetmakten och i sista hand Stalin bestämt hur dess historia skulle skrivas. Mints ambition att med samtidiga ögonvittnesskildringar rättsframt skildra stridernas förlopp stäcktes. Han lyckades dock bevara arkivet intakt men fick aldrig se det användas av forskare. Inte ens på 1990-talet kunde Jelena Senjavskaja, den ryska historiker som lade en ny grund för en vetenskaplig forskning om frontsoldaterna i Röda armén utnyttja det, utan hon måste nöja sig med att tolka kraftigt censurerade fältpostbrev, summariskra rapporter om stämningar i olika förband samt göra intervjuer med veteraner.

Tack vare den tyske historikern Jochen Hellbeck har dessa unika källor blivit tillgängliga. Specialisten på arkivhistoria Darja Lotarjova i Moskva hade undersökt hur Mints historikergrupp arbetade och beskrivit vad de sammanlagt omkring 20 000 intervjuerna och annat källmaterial innehöll. Hellbeck knöt henne till sitt projekt och valde att med arkivets flera hundra intervjuer från Stalingrad ge en ny bild av ett avgörande slag på östfronten. Valet att begränsa sig till detta känns naturligt

med tanke på hur mycket som skrivits på uteslutande tyskt källmaterial. Dessutom kunde Hellbeck som tidigare forskat om enskilda ryska intellektuella och deras växlande världsbild på 1930-talet – som den återspeglas i deras dagböcker – skildra striderna ur ett mikroperspektiv. Han ville ge det gigantiska slaget en mer gripbar karaktär genom att även närstriderna återberättas av dem som deltog.

Det faktum att de flesta intervjuerna gjordes i februari-mars 1943 – direkt efter fältmarskalk Paulus kapitulation – gör att intervjuerna har omedelbarhetens prägel; inte mycket har förträngts ur minnet och intrycken har inte blivit överlagrade av sådant som låg i framtiden. I det avseendet skiljer sig Mints forskningsinsats från den typ av muntlig historia där man åtskilliga år efteråt riskerar få höra mer eller mindre tillrättalagda berättelser, av veteraner eller politiska fångar från Gulag, och där ofta egna upplevelser oavsettligt sammanblandas med vad personerna läst eller hört taslas om.

Hellbeck presenterar sina resultat på ett föredömligt sätt. Boken inleds med en resonerande skildring av krigsutvecklingen på östfronten 1942–43 och om hur andra historiker beskrivit Röda arméns befälhavare, politiska kommissarier och soldater. Hellbeck reviderar till exempel missuppfattningar om vad arméns spärrförband hade för uppgifter. En annan av hans huvudteser är att kommissarierna i Röda armén, vilka från hösten 1942 endast hade ansvar för den politiska och moraliska fostran i förbanden, blivit skevt framställda i litteraturen i Väst. I berättelserna från Stalingradfronten framstår dessa *politrukki* snarast som samlande krafter som strävar efter att bibringa soldaterna detaljera de nyheter om krigsutvecklingen, att ta fasta på deras klagomål över brister, samt att

med föredragningar ge förebilder för hur de bättre ska kunna utkämpa kommande strider.

I boken skildras den första fasen, sovjetarméns försvarsstrider från augusti till november, fram till motoffensiven och inringningen av 6. armén, genom ett axplock ur olika intervjuer. Samma dagars strider återberättas genom olika deltagare vilket ger en ovanlig närvarokänsla över berättelsen. På liknande sättas målas bilden av Paulus gripande upp.

Boken innehåller längre utdrag ur intervjuer som gjordes med 62. arméns chef, generallöjtnant (sedermå marskalk av Sovjetunionen) Vasilij Tjukov, generalmajor (senare generallöjtnant) Aleksandr Rodimtsev och en rad andra befälhavare som inte bara lyckats uppbringa motstånd utan också lärde sig att utnyttja den av Luftwaffe och Wehrmachts artilleri sönderbombade staden för nya taktiska grepp, genom att utnyttja ruinerna, källarna och de underjordiska gångarna till förslagna aktioner med smärre förband.

I Jean-Jacques Annauds film ”Enemy at the Gates” från 2001 blir Stalingradslaget symboliserat av duellerna mellan två prickskyttar: en som det visat sig påhittad tysk skarpskytt, ”major König” och Röda arméns Vasilij Zajtsev. Filmens fantasi om hur denne sibirier blev utvald till prickskytt efter att förment ha plockat upp ett gevär efter en stupad soldat kan nu ersättas med en intervju med Zajtsev som gjordes 1943.

Hellbeck är väl medveten om de invändningar som kan göras mot hans teser och revideringar av schablonbilder i den tyska och anglosaxsiska historieskrivningen. De omkring 250 intervjupersonerna från Stalingradslaget är ju valda av Mints på ett sätt som vi inte känner till. Det är inte bekant om Mints misslyckades med att

få samtala med andra befälhavare och soldater, inte heller om man kasserat sådana berättelser som stred mot Mints vision av hur kriget skulle skildras, som vunnet av aktörer som var medvetna om sin historiska insats.

En textkritisk granskning som recensenten tillsammans med en rysk medarbetare gjort av intervjuerna i original (boken har ännu inte utkommit i Ryssland) visar dock på ett uppriktigt uttryckssätt om striderna och stämningarna liksom en rättframhet om motgångar och misstag. Klichéer enligt vad de trodde förväntades märks en-

dast undantagsvis, och då i vissa politiska sammanhang. Förhoppningsvis kan ett större forskningsprojekt ta sig an hela arkivet från Mints-kommissionen och tillsammans med källor som idag börjar bli tillgängliga från Ryska Försvarsministeriets Centralarkiv i Podolsk utanför Moskva förbättra vår hittills alltför bristande föreställningar om vad som skulle kunna kallas: Röda armén sedd inifrån 1941–45.

Recensenten är docent och forskare på Östekonomiska Institutet vid Handelshögskolan i Stockholm.

Arméns långsiktiga svanesång

av Tommy Jeppsson

TITEL:

Var vi redo? Svenska armén under kalla kriget

FÖRFATTARE:

Carl Björeman

FÖRLAG:

Svenskt Militärhistoriskt Biblioteks Förlag i samarbete med
forskningsprogrammet Försvaret och det kalla kriget (FoKK)

SÄRSKILT FLYGSTRIDSKRAFTerna har hit-tills, enligt anmälarens mening, blivit genomlysta vetenskapligt inom ramen för forskningsprogrammet FOKK. De båda övriga försvarsgrenarna har i mindre utsträckning blivit föremål för vetenskapliga arbeten, varför det är desto mera glädjande att ledamoten Carl Björeman med boken *Var vi redo? Svenska armén under kalla kriget* har såväl gått igenom kållorna liksom gjort de värdefulla egenanalyser som bygger på en mer än fyra decennier lång karriär, varav många år i centrala befattningar.

Björeman representerar en i dag nästintill obefintlig skara officerare som engagerar sig i försvarsdebatten och offentligt framträder med egna underbyggda meningar i syfte att ge en rent professionell militär syn på olika säkerhetsrelaterade problemställningar. I hans fall handlar det om ett tidsmässigt mycket långt och engagerat deltagande i försvarsdebatten. En av de ytterligt fåtaliga efterföljarna till Björeman är ledamoten Johan Wiktorin som på kort tid, efter att ha lämnat Försvarsmakten, blivit ett namn i den säkerhets- och försvarspolitiska

debatten. Sammantaget en ytterligt märklig nedåtgående trend/tendens givet pågående akademisering av officersprofessionen som rimligen borde ökat engagemanget för en underbyggd debatt syftande till att trovärdiggöra sakliga militära ståndpunkter i diskussion, debatt och analys kopplat till säkerhets- och försvarsrelaterade frågor.

Cementerad försvarsstruktur

Föreliggande bok av Carl Björeman ifrågasätter det kalla krigets försvarsmaktsstruktur liksom den idémässiga grunden för försvarets förande i händelse av ett militärt angrepp på vårt land. Således det militära maktmedlets ändamålsenlighet som ett verktyg för politiska vägval. Författaren påvisar hur vår officiella neutralitet i sin praktiska militära tillämpning, såväl avseende krigsplanläggning som övningsmässigt var tämligen ensidigt inriktat österut och då mot Sovjetunionen.

Utvecklingen under hela den period som omspänner det kalla kriget kom i allt väsentligt att styras av de tankegångar som låg till grund för 1948 års försvarsbeslut, i

vilket principen om ett försvar utan luckor, eller uttryckt med andra ord, ett störmarktförsvar i miniatyr, kom att bilda ram för tänkandet. Således en försvarsmaktsstruktur som är långsiktigt möjlig enbart om tillförseln av ekonomiska resurser står i paritet med kostnadsförtyringarna inom särskilt det militärtekniska området, vilket med rådande stora volymer var utopiskt. (Resultatet blev också en långsiktig kvalitativ urholkning som ledde till likaledes successivt reducerad försvarseffekt. onödigt-samma sägs i nästa stycke/OS)

Arméns tillbakagång

Den svenska armé som kunde ställas på fältfot vid krigsslutet 1945 var imponerande. En successiv utbyggnad under krigsåren och en omfattande utbildnings- och övningsverksamhet hade skapat ett kraftfullt militärt instrument som tillsammans med marinern och flygvapnet skapade rimliga förutsättningar för att vara ett stöd för den förlita politiken i orostider.

Att vidmakthålla denna arméorganisation kvantitativt och kvalitativt skulle visa sig vara en omöjlighet där de ekonomiska realiteterna efterhand kom att urholka krigsförbanden såväl materiellt som utbildnings- och övningsmässigt. Exempelvis blev de goda intentioner som fanns i VU 60, ett närmast idealt utbildnings- och repetitionsutbildningskoncept för en stor värnpliktsarmé, en uppryckning av det kortvariga slaget, varefter begränsade ekonomiska resurser åter resulterade i tillbakagång. Knappast märkligt då den största konkurrenten till försvarssatsningarna var uppbyggnaden av det svenska välfärdssamhället.

Dominerande hotbild under hela det kalla kriget var en storskalig sjöinvasion med åtföljande satsningar på fjärrstridskrafter-

na, främst flygvapnet. Konsekvensen blev att armén missgynnades resursmässigt. Detta i en situation där de reella förutsättningarna hos Sovjetunionen för en brett upplagd invasion över havet var ytterligt tvivelaktiga, medan ändå möjligheterna till ett överraskande inlett angrepp främst med luftlandsättningsförband och flygstridskrafter ökade, samtidigt som den möjligheten underskattades i svensk krigsplanläggning. Ett trovärdigt försvar mot kuppartade angreppsmetoder förutsätter en kvalificerad markstridskomponent som mycket snabbt kan komma till verkan jämte ett luftförsvar som sammantaget kan säkra ett modernt samhälle allt känsligare funktionskedjor.

Ologiska lösningar

Ett försvar mot mera överraskande inledda angreppsmetoder handlar för försvararens del om styrka ”här och nu” och skulle ha krävt omfattande strukturella förändringar av Försvarsmakten, något som varken ansvariga politiker eller militärer önskade. Den etablerade balansen mellan försvars-grenarna levde vidare, i stort sett i orubbat bo. Annorlunda uttryckt så handlar det om ett blundande för militärstrategiska och operativa realiteter vilket är ett historiskt återkommande och belagt fenomen grundat på stora byråkratiers oförmåga till nytänkande och förnyelse, de svenska dito uppenbarligen ingalunda i avsaknad av förmåga till cementering av uppfattningar liksom koncept.

Carl Björeman påvisar i boken framväxten av ”ställföreträddande lösningar”, nämligen sådana som inte var motiverade av renodlat militära skäl. Bakom framväxten av det militärindustriella komplexet fanns militära motiv men också starka industri- och sysselsättningspolitiska bevekelsegrun-

der. Flygindustrins behov av att snabbt omsetta de allt dyrare stridsflygplanen konsumrade resurser som försenade och många gånger uteslöt förnyelse för andra stridskraftslag. Bland annat mot den bakgrunden kan svårigheterna med upprätthållandet av ett trovärdigt värnpliktssystem ses. Författaren noterar att tanken om ett försvar utan luckor var en given vinnare för försvarsindustrin, men för armén var detta inget annat är långsiktig åttestupa.

Retoriken från beredskapsåren förändrades påfallande lite under de fyra decennier som förflojt sedan 1948 års försvarsbeslut medan äremot innehållet, Försvarsmaktens hårda kärna, i form av förbanden, uppvisade högst skiftande kvalitet. Satsningarna på en inhemsk svensk flygindustri uppnåddes genom samförstånd om den socialdemokratiska försvarspolitiken, skriver Carl Björeman.

Författarens recept för ett svenskt försvar under den epok som avhandlas är en

tyngdpunkt på markstridskrafter omfattande brigader med stor strategisk och operativ rörlighet, samt ett ytäckande territorialförsvar, där behovet av fjärrstridskrafter skulle varit väsentligt mindre. Författarens svar på frågan om det militära försvaret var ett trovärdigt stöd för den deklarerade neutralitetspolitiken är ett entydigt nej.

Lärdomar

Möjligheterna för småstaten att innehålla en militär organisation utan luckor är uteplisk. Ännu mer så idag än under den epok som Carl Björemans bok omfattar. För recensenten ger en lösning av boken uppdrag till två tämligen uppenbara slutsatser. Den första är att det i dag säkerhetspolitiskt handlar om behovet av att konkretisera den ofta förekommande sentensen att svenska försvar sker *tillsammans med andra*. Uttryckt med andra ord krävs för trovärdighet och substans militärstrategisk och operativ samplanering med de länder som vi önskar ett samarbete med.

Den andra slutsatsen är behovet av ett nytänkande omkring försvarskoncept som inte utgår ifrån nedbantade varianter av de strukturer och kapaciteter som byggdes upp under det kalla kriget. För arméns del är behovet av att studera andra koncept än de som bygger på det napoleonska militärparadigmet uppenbart. Således att hitta strukturer som inte bygger på teknikintensifiering av de befintliga strukturerna utan i stället att finna sådana som bygger på de möjligheter som ny teknik skapar – och detta nära kopplat till vilka möjligheter och begränsningar som utgår ifrån humandimensionen.

Recensenten är överstelöjtnant, ledamot av KKVA och redaktör för dess Handlingar och Tidskrift.

Framtida nordisk och baltisk säkerhet

av Karlis Neretnieks

TITEL:

Northern Security and Global Politics

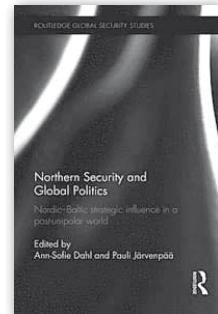
REDAKTÖRER:

Ann-Sofie Dahl och Pauli Järvenpää

FÖRLAG:

Routledge, UK och US, 2014

BOKEN ÄR HELT rätt i tiden. Inte på länge har nordisk och baltisk säkerhet varit så hett debatterad som idag. Ann-Sofie Dahl och Pauli Järvenpää har här gjort ett förtjänstfullt arbete genom att sammanställa ett antal uppsatser av ledande tänkare från Sverige, Norge, Storbritannien, USA, Finland, Estland och Danmark. De har själva också bidragit med uppsatser. Bokens stora styrka är att den belyser regionens säkerhet från ett stort antal olika aspekter och ur olika länders synvinkel. Uppsatserna tar upp ett antal centrala frågor som: vad kommer slutet på den ”unipolära” världsordningen med USA som dominerande aktör att betyda för europeisk och nordisk säkerhet, vad innebär Arktis ökade strategiska betydelse, Rysslands syn på Östersjöområdet, de nordiska ländernas olika syn på säkerhet, trovärdigheten i Natostadgans artikel 5 i en nordisk-baltisk kontext och möjligheterna för ett utökat nordisk och nordisk-baltiskt försvarssamarbete.

I sin uppsats om USA:s framtida globala inflytande är *Robert Lieber* optimistisk. Även om han ser att utvecklingen Kina, Indien och andra länder ekonomiskt och militärt kommer att leda till att

USA:s dominerande ställning urholkas menar han att denna utveckling inte alls kommer bli så radikal som många andra bedömare anser. Amerikas ekonomi kommer att vara mer flexibel än andra länder och därmed ha bättre förmåga att tillgodogöra sig tekniska och produktionsmässiga framsteg. Även om USA:s relativt militära styrka kommer att minska så kommer amerikanska idéer och övertygelser (demokrati och mänskliga rättigheter) göra att USA också i framtiden kommer vara den ledande globala maktspelaren.

Även om Liebers resonemang i många avseenden är bestickande så är det svårt att undvika intrycket av en något överdriven syn på USA:s förträfflighet, jämfört med andra länder. Det som dessutom saknas är ett resonemang om hur andra länder, konkurrenter, kan komma att se på USA och hur det kan påverka deras globala agerande. Vilka faktorer är det som bedöms som viktigast i Moskva, Peking och New Delhi när det gäller mellanstatligt umgänge? Är det ekonomisk styrka, antalet divisioner och hangarfartyg eller är det att man sitter på ”the moral high ground”? Kan denne eventuellt olika syn på vad som är viktigt leda till en eskalerande räcka av utma-

ningar som överstiger USA:s förmåga att hantera?

Christopher Coker ger i sin uppsats en mycket insiktsfull bild av vad som i dag styr ryskt tänkande och opinion när det gäller förhållandet till väst. Vi skall inte göra oss några illusioner om att Ryssland vill bli en del av ”väst”. USA ses som det stora hotet och EU:s medlemsstater som USA:s vasaller. Målet för rysk politik beskrivs som att Ryssland vill bli en jämställd partner, på sina villkor och med egna intressen. En intressant slutsats som skulle kunna dras av Cokers resonemang är att president Putins idé om en Euroasiatisk union mindre är en fråga om att få makt och inflytande (även om det skulle bli en automatisk följd), än att det skulle kunna vara ett sätt för Ryssland att överleva som en nation med egen kultur och egna normer inför det hot som kinesisk dominans i Asien och europeiskt inflytande i Ukraina och Vitryssland innebär. Cokers slutsats är att dagens Ryssland bara kan hanteras genom en gemensam europeisk politik som gör det tydligt att en politik som innebär att ett skapande av intressefärer och hot mot tidigare sovjetiska lydstater inte kommer att tolereras.

Arktis från ett amerikanskt perspektiv och Natos eventuella roll i Arktis behandlas i två uppsatser av *Heather A. Conley*. Hon pekar på ett antal områden som har bärning på amerikansk säkerhet: bl a sjöräddning, miljöfrågor, sjöröveri, terrorism, katastrofer, gränsövervakning, naturresurser och missilförsvar. Samtidigt konstaterar hon att det inte finns någon tydlig amerikansk policy hur dessa frågor, som hänger intimt samman, skall hanteras. Kopplat till detta diskuterar hon Natos roll, då även Canada, Danmark och Norge är starka intressenter i arktisk säkerhet. Natostadgan är här tydlig, skulle något av dessa länder

bli indraget i en konflikt i Arktis så garanteras dess säkerhet av alliansen. I samband med detta beskrivs Rysslands radikalt ökade militära verksamhet i regionen. Sedan uppsatserna skrevs för ca ett halvt år sedan har detta accentuerats än mer. Här finns det skäl att notera Norges stora intresse för att engagera Nato när det gäller arktisk säkerhet. En faktor som inte nämns i uppsatserna, och sällan tas upp i den svenska debatten, är hur detta norska intresse skulle påverka innehåll och inriktning av ett utökat nordiskt försvarssamarbete, och då kanske inte alltid i den riktning som t ex Sverige skulle önska.

I diskussionen om det skulle kunna finnas andra säkerhetslösningar för det arktiska området, främst då Arktiska rådet eller International Maritime Organisation (IMO), är det uppenbart att frågor rörande militär säkerhet inte hör hemma där. En aspekt som inte blir belyst i de två uppsatserna är om det kan finnas faktorer som gör att alla Natostater kanske inte alltid kommer att ha sammanfallande intressen. t ex om USA skulle sätta hårt mot hårt i en dispvy med Ryssland, är övriga alliansmedlemmar då beredda att stödja USA?

Keith C. Smith tar upp de baltiska staternas stora beroende av rysk energi och de påtryckningsmöjligheter det ger. Han ser här framförallt två sätt att möta det hotet. En ökad regional samverkan där de nordiska länderna kan spela en stor roll, och ett kraftfullare agerande från EU, bl a genom att EU borde prioritera infrastrukturstöd till länder som är sårbara för rysk energiutpressning. I förlängningen borde hans resonemang leda till slutsatsen att Sverige (och övriga nordiska länder) skulle kunna bidra till ökad säkerhet och stabilitet i Östersjöområdet genom att sponsra energilösningar som minskar de baltiska staternas beroende av Ryssland. Kanske

något som bör tas med i beräkningarna när det förhandlas om t ex fler elcablar mellan Sverige och Baltikum. Det finns fler faktorer att väga in än bara ekonomisk lönsamhet.

I sin översikt över den historiska utvecklingen i det nordisk-baltiska området ger *Ann-Sofie Dahl* en god bild av hur regionen gått från det kalla krigets relativa stabilitet över en period av osäkerhet under nittioåret till en ny stabilitet kopplad till de baltiska ländernas Natoentré år 2004. Rysslands nyvaknade stormaktsambitioner, och svårigheten att acceptera att tidigare sovjetrepubliker blivit en del av ”väst” genom medlemskapen i Nato och EU, liksom Östersjöns vitala betydelse för Ryssland, bl a när det gäller energiexport, har dock lett till att utvecklingen inom regionen idag har fått en central betydelse både för både USA och Ryssland. En reflektion som lätt infinner sig vid läsningen av *Ann-Sofie Dahls* uppsats är den kortskiktighet som ofta präglar svensk säkerhetspolitisk debatt – något som denna uppsats förhoppningsvis kan råda bot på.

Anders Wivel ger en intressant bild av de nordiska ländernas divergerande syn på användningen av vapenmakt och deras beroende av USA. Han pekar på den ofta bortglömda sanningen att den ”Nordiska säkerhetsmodellen” som den utvecklades under det kalla kriget bara var möjlig på grund av att USA var den slutliga garanten för ländernas säkerhet. När det gäller ländernas syn på utnyttjandet av militära maktmedel som de utvecklats efter det kal- la kriget så varierar de stort. De återfinns i en skala från att militära insatser är ett nödvändigt och användbart medel för att säkerställa global säkerhet (Danmark) till att ett lands militärmakt är till för att försvara det egna landet (Finland). Norge och Sverige finns där i en mellanställning, där

Sverige tycks ha svårast att definiera syftet med att inneha militära maktmedel. Trots ländernas olika syn på ändamålet med militära medel så är det dock en faktor som kvarstår oförändrad, eller snarare har återkommit på grund av de baltiska ländernas sårbarhet och Arktis ökade betydelse, det är regionens beroende av USA för att kunna möta framtida osäkerheter.

Norges syn på sin säkerhet är av central betydelse för möjligheterna till ett utökat nordiskt samarbete. Den beskrivning *Paal Sigurd Hilde* ger av vilka intressen som påverkar norsk säkerhet är därför ytterst värdefull. I sin syn på nordiskt försvarssamarbete ger han en tämligen optimistisk syn på hur det kan utvecklas. Beskrivningen av Norges strategiska situation där det framgår att samarbetet med sjömakter som USA och Storbritannien och där artikel 5 i Natostadgan är helt centrala gör dock att man kan ifrågasätta författarens slutsatser. Snarare får man intycket att nordiskt samarbete är intressant så länge det ökar Norges möjligheter att hantera utmaningar i ”the High North” men att Östersjöområdet, som är övriga samarbetspartners största problem, ligger långt ned på den norska agendan. Det ska erkännas att de samarbetsområdena författaren nämner främst rör utbildning och materiel, inte operativa frågor, men även övningar och organisationsutveckling (bl a materiel) har en koppling till vilka uppgifter man förbereder sig för.

Baltikums förhållande till Nato är en central fråga för säkerheten i vårt närområde, där *Karolina Honkanens* uppsats gör mycket för att förklara Natos betydelse för de baltiska staterna. Att artikel 5 är central framgår tydligt. Så central att baltarna emellanåt (med framgång) drivit en linje som inte rimmar med Natos officiella syn. Det är en intressant aspekt på vil-

ket inflytande även små stater kan ha i alliansen. Uppsatsen pekar på ett antal faktorer av policykaraktär, t ex att Nato i sitt ”Strategiska koncept” från 2010 framhåller vikten av artikel 5, att ett angrepp inte bara behöver vara militärt (även t ex ett allvarligt cyberangrepp skulle kunna vara skäl att utlösa artikel 5) och att NATO Response Force (NRF) också kan ha en roll att spela vid försvaret av Natoländers territorium, vilka alla bedöms öka de baltiska staternas säkerhet. Dock, en väsentlig analys saknas – har Nato de praktiska möjligheterna att stödja de baltiska staterna i händelse av ett militärt hot eller angrepp. Det är trots allt trovärdigheten i Natos förmåga som utgör den avgörande avskräcknings-, alternativt stabiliseringfaktorn.

Uppsatsen om förhållandet mellan Sverige och Finland och Nato av *Ann-Sofie Dahl och Pauli Järvenpää* är ett av bokens intressantaste, då författarna drar en mycket klar slutsats av sina resonemang – Sverige och Finland bör bli medlemmar i Nato. Författarna gör en historisk återblick över de faktorer som styrde svensk och finsk säkerhetspolitik under och efter det kalla kriget och konstaterar att tiderna har ändrats, och därmed också grundvalarna för den säkerhetspolitik som länderna traditionellt fört. Här pekas, på ett befrämmande sätt, på faran av bristande politiskt ledarskap när det gäller att diskutera ländernas, framförallt Sveriges, säkerhetspolitik. Mycket läsvärt.

Hur mycket kan NORDEFCO bidra till nordisk säkerhet är den fråga som Pauli Järvenpää ställer i sin uppsats. Författaren har en positiv syn på samarbetet som sådant och pekar på ett antal positiva resultat när det gäller gemensam övningsverksamhet och samarbete i internationella sammanhang. Samtidigt lyfter han fram ett antal mindre lyckade samarbetsprojekt på

materielområdet som t ex AMOS (granatkastare), Viking (ubåtar), NH-90 (helikoptrar), vilka visar på svårigheterna att skapa gemensamma lösningar. Till detta skulle kunna läggas två ytterligare misslyckanden sedan uppsatsen skrevs: Sveriges val av ett annat luftvärnssystem än NASAMS, som blivit den norsk-finska gemensamma lösningen, och att Norge valt att dra sig ur det svenska-norska artilleriprojektet ARCHER.

När det gäller operativt samarbete (krigsförberedelser och samverkan i krig) är författaren tydlig. Ett sådant samarbete är endast möjligt inom ramen för Nato, vilket förutsätter att Sverige och Finland ansluter sig till alliansen. Den inledande frågan blir därför delvis obesvarad – det går inte att ge ett tydligt svar. Utvecklingen den allra senaste tiden pekar dock på att problemen kanske är större än vad det förutsågs när projektet startades år 2009.

Sven Sakkov pläderar för ett starkt utökat nordisk-baltiskt samarbete. Bland annat pekar han på det sällan observerade faktum att de sammanlagda stridskrafterna för de nordiska och baltiska länderna skulle omfatta omkring 800 000 man, en respektinvändig styrka i vilket sammanhang som helst. Att man borde se på problemet ur den synvinkeln understryks av att hela regionen skulle utgöra ett operationsområde i händelse av en konflikt. Sakkov blundar dock inte för de problem som det innebär att alla länderna inte tillhör Nato och att det finns kulturella skillnader som skulle kunna försvåra en djupgående integration.

En faktor han inte lyfter fram, måhända av artighet, är den tveksamhet som råder hos vissa bedömare i de nordiska länderna över att bli alltför djupt engagerade i Baltikums säkerhet. En obehaglig, ytterst självisk, och en i grunden felaktig analys som bygger på förhoppningen att enskil-

da länder skulle kunna hålla sig utanför en militär konflikt i det nordisk-baltiska området. Sannolikt är det i stället som Sakkov hävdar att ett omfattande nordiskt-baltiskt samarbete skulle öka säkerheten såväl i regionen som att öka Natos (och EU:s) förmåga att leverera säkerhet.

Sammantaget är boken en mycket värdefull källa för den som vill bilda sig en

uppfattning om vilka faktorer som påverkar nordisk och baltisk säkerhet idag och imorgon. Den borde också vara obligatorisk läsning för sådana personer som ser svensk ”alleingang” eller nordiskt samarbete som lösningen på Sveriges och våra grannars säkerhet.

Recensenten är generalmajor och ledamot av KKrVA.

Hur Sverige undgick kriget men förlorade sitt oberoende

av Erik Rossander

TITEL:

Korridoren till Kaliningrad

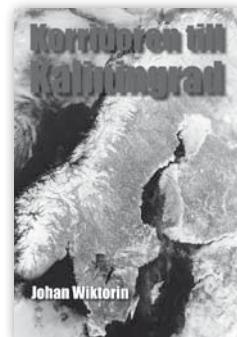
FÖRFATTARE:

Johan Wiktorin

FÖRLAG:

Kungl Krigsvetenskapsakademien 2013

ATT BEDRIVA FÖRSVARSDÉBATT i romanform är inte att göra det lätt för sig; förutom att presentera fakta och åsikter som man gör i en vanlig debattartikel, ska man få till en spännande och intressant intrig som är välformulerad och som inte är helt osannolik. Det har gjorts tidigare. I Sverige bland andra av pseudonymen Harry Winter som 1988 gav ut trilogin *Operation Garbo* som fick stor uppmärksamhet och spridning. Problemet för Harry Winter liksom för Johan Wiktorin är naturligtvis att det är svårt att få ett kvitto på om ansträngningen gett resultat; kanske kan de ha väckt tankar hos beslutsfattarna som senare kan ha en inverkan på deras överväganden. Låt oss hoppas det, för det är verkligen kortromanen *Korridoren till Kaliningrad* värd.

Intrigen är fängslande och rappt skriven och beskriver en växande konflikt i södra Östersjön som berör många beslutsfattare i och utanför Europa. Spelet mellan olika beslutscentra skildrar dilemmat att undvika eftergifter som visar svaghet utan att äventyra freden. Även ett lokalt problem får snabbt internationella konsekvenser, vilket författaren realistiskt demonstre-

rar. Kärnan i konflikten berör den känsliga ryska trafiken genom Litauen till enklaven Kaliningrad. En blinkning åt den ”polska korridoren” och de tyska kraven på förbindelser till Östpreussen 1939? För svenskt vidkommande blir Gotland och dess brist på eget försvar utöver hemvärn och otillräckliga förberedelser för förstärkningar en central fråga.

Det är alltid mycket svårt att formulera ett konfliktscenario som håller ihop. Man börjar med att beskriva en logiskt oantastlig händelsekedja, men någonstans på slutet måste man ta till någon extra piruett för att bryta logiken för att få till ett angrepp. Johan Wiktorin lyckas här betydligt bättre än vad vi i Försvarsmakten gjorde i den tidigare planeringsproceduren med först ”dimensionerande”, och sedan när det blev för kostnadsdrivande, ”styrande” angreppsfall som nästan alla började med Titos död men som också alla hade mycket svårt att få det att logiskt sluta med ett angrepp på Sverige

Berättelsen här utspelar sig i en nära framtid – 2015 – och känns dessvärre inte orealistisk. På ett tydligt och pedago-

giskt sätt demonstreras det svenska försvarets brister i tur och ordning efter hand som konflikten trappas upp: för få arméförband finns tillgängliga, vilket innebär att Sverige måste säga nej till att EU sätter in Nordic Battle Group för att dämpa konflikten i Balticum. Den svenska kontingensten behövs i landet för vårt eget försvar. Vi kan inte heller trovärdigt samtidigt upprätta ett försvar på fastlandet och på Gotland. Bristen på minsvepare, ubåtsjakt-kompetens och eskortfartyg äventyrar en planerad överskeppning till Gotland och jakten orkar inte skydda luftrummet under längre tid. Erbjuden förstärkning från USA kan inte heller få begärt sjöfartsskydd eller luftvärnsskydd på flygbaserna och så vidare. ”Vi har för få enheter på fel plats helt enkelt” som bokens försvarsminister suckar. Den totala bristen på förståelse för och förmåga till vilseledning och skydd, liksom övning i ledning av större förband avslöjas obarmhärtigt. Dessutom belyses bristerna i förnödenheter och kvalificerad ammunition.

Vi tillmäts visserligen också vissa starkasidor. De enskilda soldaterna och sjömännen är motiverade, välutbildade och välväldigt och den militära ledningen framställs som kompetent (men oerfaren när det gäller operativ ledning) och beslutsförlitlig och förmåga att tydligt förmedla lägesbeskriv-

ningar till den politiska toppen som också överlag får klart godkänt. Om sedan alla officerare är så raka i ryggen, stadiga på rösten och rättframma i blicken som författaren påstår kan väl diskuteras.

Händelseutvecklingen tar en överraskande, men fullt logisk, vändning i slutet och lämnar läsaren med en känsla av att det var väl inte det här vi hade tänkt oss? En officer i ÖB:s följe formulerade frågan så här till statsministern: ”Jag förstår att regeringens mål var att hålla landet utanför en väpnad konflikt” och på ministerns jakande svar fortsatte ”och jag som trodde att vårt mål var att bibehålla vår frihet och oberoende”.

Johan Wiktorin har lycktas väl med sitt projekt. Han presenterar en välskriven och välformulerad, spännande och intressant kortroman som är ett välkommet bidrag till den nyvaknande försvarsdebatten. Strax före julhelgerna lät *Svenska Dagbladet* ett antal personer tala om vad de skulle vilja ge i julklapp till olika maktihavare och journalisten, debattören och ledamoten i KKVA Claes Arvidsson ville ge *Korridoren till Kaliningrad* till försvarsberedningens ledamöter. Man får hoppas att de fått den och att de läser den!

Recensen är generalmajor och ledamot av KKVA.

Mera om Churchill

av Bo G Hall

TITEL:

Winston Churchill. Del 1. 1874–1939

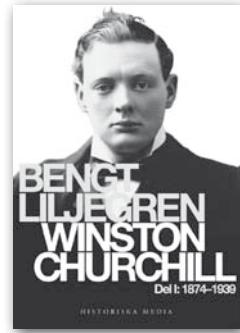
FÖRFATTARE:

Bengt Liljegren

FÖRLAG:

Historiska Media 2013

SÄKERT FINNS DET flera hyllkilometrar böcker om Winston Spencer Churchill – inte minst skrivna av honom själv! Den mest omfattande – och officiella – levnads-teckningen om honom lär vara oxford-historikern Sir Martin Gilberts som är på hela 8 668 sidor. Då kan man förstås fråga sig om vi verkligen behöver ytterligare en biografi över den store brittiske statsmannen. Dessutom en som är skriven av svenska Bengt Liljegren; författare och historieadjunkt vid Pilängsskolan i det skånska Lomma – och bara sträcker sig fram till hösten 1939. Det var då Churchill efter Hitlers anfall mot Polen på nytt trädde in i den brittiska regeringen. Men svaret på frågan bör enligt min åsikt bli klart jakande. Liljegrens verk har välförtjänt fått ett mycket positivt bemötande bland våra seriösa recensenter och fyller uppenbarligen ett visst behov.

Avgörande är förstås att författaren utan tvivel är mycket väl påläst – något som framgår av notapparaten och litteraturlistan. Men lika viktigt är att han inte förfallit till en rent hagiografisk hyllning av ”mannen som ensam stod emot Hitler och rädde oss från nazismen”. I den rollen fick Churchill så småningom onekligen ett visst

stöd av Roosevelt och – kanske allra mest – av Stalin. Dessutom är Liljegren inte rädd att visa på Churchills olika mörka sidor; förvisso rätt så många under den period som här skildras. Vägen till rollen som den store krigsledaren i London – denne kommer att skildras i del 2 – var lång, mödosam och krokig och gav många tillfällen att visa hans mest framstående egenskaper: retrisk förmåga, rastlös energi och brinnande ärelystnad.

Och alla tre kunde behövas eftersom hans barndom var mycket besvärlig – om och privilegierad eftersom familjen ingick i den allra högsta aristokratin. Föräldrarna brydde sig nämligen föga om honom och hans liv medan den älskade barnskötterskan (”Nanny”) blev desto viktigare. Placerad i den traditionella internatskolan var Winston egensinnig och föga framgångsrik. Betygen räckte inte till för inträde vid universiteten i Cambridge eller Oxford. Räddningen blev Krigsskolan i Sandhurst, där bara släktens goda kontakter möjliggjorde att han antogs. Inte heller där gjorde han någon större succé men tjänstgjorde sedan som officer i olika delar av det brittiska imperium vilket han blev trogen under hela livet.

Men skriva kunde han, gjorde sig snabbt ett namn som lysande krigskorrespondent och rapporterade bland annat från boerkriget och skaffade sig samtidigt ett namn som oförvägen krigshjälte. Med denna bakgrund tog sig Churchill tjugosexårig 1900 in i politiken som toryrepresentant i underhuset. Vägen ledde nu snabbt mot höjderna och han fick ministerposter, som han ofta skötte på ett mycket personligt sätt. Redan före första världskriget blev han som marinminister ansvarig för the Royal Navy; den yttersta symbolen för Englands säkerhet.

Alltid hyperaktiv gjorde han en del misstag. Det största var väl den av honom mer eller mindre initierade engelsk-franska landstigningsoperationen vid Gallipoli som syftade till att få över Turkiet till ententesidan men som blev ett fruktansvärt misslyckande. Han tvingades avgå och processen beskrivs i detalj i boken. Så småningom kom han dock åter in i det politiska rampljuset men drev som finansminister 1925 mot experternas råd igenom en återgång till guldmynftfoten. Detta fick katastrofala konsekvenser på flera sätt: höjd arbetslöshet, deflation och svåra konflikter på arbetsmarkanden.

Författaren understryker att Churchill under långa tider bland sina kollegor i underhuset var mycket kontroversiell. Emellanåt ställde han till det för sig och uppfattades både som arrogant, opålitlig och odräglig; en hänsynslös karriärist och envis vakthund kring allt som hade med imperiet att göra. Under 1930-talet ledde hans envetna varningar för allt vad Hitler stod för liksom hans hårda kritik av Chamberlains misslyckade appeasement-politik – särskilt Münchenöverenskommelsen 1938 – till att han blev alltmer isolerad. Samtidigt som Churchills slagfärdighet och vassa tunga var fruktade tillstod ändå många att han

var utrustad med en sorts avig charm. Med rätta blev han berömd för sina många träffande formuleringar. En av dem härrör kanske från dessa tunga trettioårsår och lyder. ”En av livets gladaste upplevelser är att vara måltavla utan att bli träffad”.

Churchills främsta insatser kom givetvis sedan han i maj 1940 efterträdde Chamberlain som inneboende i 10 Downing Street. Trots utomordentligt svåra odds under denna Englands ödesstund tvekade han aldrig i rollen som okuvlig och ensam ledargestalt i enviget med Hitler. Först ett drygt år senare – i mitten av 1941 – kom Sovjetunionen och ännu senare USA med i den kampen. Mera härom följer i nästa del.

Att boken bör ges varma omdömen hänger givetvis även intimt samman med att Liljegren skriver en fängslande prosa – centralt när det gäller att skildra en person som verkligen själv hade ordet i sin makt – vilket hela tiden lockar till vidare läsning. Detta är i påtaglig kontrast till Svante Nordins ungefär samtidigt utgivna verk om Churchill och den brittiska världsordningens slut. Sin goda penna har författaren dessutom tidigare demonstrerat genom ett par mycket uppmärksammade biografier över några sinsemellan så olika gestalter som Karl XII, Alexander den store, Adolf Hitler och – Pink Floyd.

Som redan framhållits är ett av Liljegrens starka drag att han inte väjer för de mera negativa dragen hos Churchill. Detta gäller till exempel dennes för vanliga mäniskor närmast rent hälsovådliga alkoholkonsumtion med dagliga intag av champagne och whisky liksom hans ständiga cigarrökning. Dit hör likaså de direkta utslag av rasism som han gjorde sig skyldig till i form av nedsättande omdömen bland annat om indier och indianer. Däremot var han aldrig antisemit. Till bilden hör också Winstons

återkommande svåra depressioner – han kallade det att han mötte sin ”Black Dog”.

In summa: Trots det i sammanhanget inte särskilt märkvärdiga omfånget – knappt 350 sidor – har Liljegren presterat en ovanligt välmata och oavbrutet intressant biografi med både närhet och distans till en av det första seklets absolut främsta statsmän. Nu väntar vi bara med viss spänning på del 2.

Recensenten är fil dr, ledamot av KKVA och f d kommerseråd.

Litteraturöversikt

TITEL:

The Bombing War: Europe 1939–1945

FÖRFATTARE:

Richard Overy

FÖRLAG:

Allen Lane, London 2013

Bombplanet kommer alltid igenom! Citatet från den brittiske politikern och i omgångar premiärministern Stanley Baldwin hör ryktbart samman med mellankrigstidens skräck för förintelseangrepp från luften. Det innebar en sanning. Bombflyget kom alltid igenom alla försvars- och skyddsansträngningar under andra världskriget, och förstörelsen blev som vi vet förödande. Men resultatet blev inte det avsiktligt förutsedda; folken uthärdade.

Det bestyrks i denna rosade bok med praktiskt taget allt om kriget i luften: bombningarna av Storbritannien, Tyskland, Sovjetunionen, Italien, Malta, av Dresden och av tyskarna ockuperade områden liksom de som inte gjordes för att hejda förintelsen i Auschwitz; ärtill omsorgsfulla redogörelser för alla de krigförändes försök att rädda civilbefolkningen. Till ”slaget om Storbritannien” 1940 läggs ”slaget om Tyskland”, särskilt den brittisk-amerikanska orkanen september 1944–maj 1945, då det tyska jaktförsvaret pulveriserades.

I en tidigare studie gav Richard Overy bombflyget en avgörande roll för de allierades totala seger över Hitlertyskland. Men domslutet nu är det omvänta: ett relativt misslyckande. Vädret, tekniska brister och felslut gynnade inte en efterhand moraliskt kompromitterande vilja att vinna kriget genom att döda så många civila som möjligt.

TITEL:

Days of Fire: Bush and Cheney in the White House

FÖRFATTARE:

Peter Baker

FÖRLAG:

Doubleday, New York-London-Toronto-Sydney-Auckland 2013

Den här tegelstenen är ett måste för intresserade av amerikansk politik. Tills George W Bushs bibliotek blir tillgängligt för forskarna ger den komplett redovisning av hans dennes åtta år vid makten. 9/11 blev hans öde, felgreppen i kampen mot terrorn och invasionen av Irak åstadkom han själv. Boken framställer honom som mer av egen beslutsfattare än kritikerna vill medge.

Rådgivarna, alla tagna ur ett starkt konservertivt läger, var medskyldiga: Donald Rumsfeld som ville ändra mycket men föll undan för militärerna och framför allt Dick Cheney, andreman, presidentens mentor, beredd att göra snart sagt vad som helst för USA:s säkerhet. Det som Bush ville satsa på, pensioner, immigrantpolitik och skattereformer, misslyckades. Hans sista månader vid makten överskuggades av en växande finanskris.

Under den andra maktperioden, när Cheneys inflytande minskade, försökte Bush under trycket från kongressen, domstolarna och allmänna opinionen skala bort det mest hårda i sin politik, men Irakkatastrofen kom han aldrig ur, inte ens när han nästan ensam drev igenom det militära pådrag – the surge – som faktiskt bidrog till att dämpa inbördeskriget. Allt är minutiöst skildrat, och mot slutet framstår läget så eländigt att man frestas att tycka

synd om Bush. Bäst var han, som det heter, när han försökte reparera sina värsta missgrepp.

TITEL:

Learning to Forget: US Army Counterinsurgency Doctrine and Practice from Vietnam to Iraq

FÖRFATTARE:

David Fitzgerald

FÖRLAG:

Stanford University Press, California 2013

Upprorsbekämpning har sällan varit en del av den amerikanska krigsmaktens identitet. I tjugo års tid försökte man sudda bort minnet av nederlaget i Vietnam. Yom Kippurkriget var viktigare för slutsatserna. Även senare, när Vietnamfarenheterna aktualiseras av insatser i Somalia, El Salvador, Nicaragua, Haiti och Bosnien, undveks själva begreppet till förmån för sådant som LIC (Low Intensity Conflict). Nya lättata infanteridivisioner skapades – bara för att karaktäristiskt snabbt inordnas i härordningen för ett kommande storkrig, mot Sovjetunionen.

Större förändringar, som RMA (Revolution in Military Affairs) och arméns ”transformation”, syftade till att behålla ett försprång inom ”high-tech”. Som framgår av den här mönstergilla studien, kronologisk uppbyggd, var det först med debaclet i Irak som generalen Petraeus och andra från 2007 åstadkom en omvälvning – och då togs andra Vietnamexempel fram.

Men därefter kom Afghanistan och kontroversen levde upp. Återigen med Vietnamargument – USA:s mörka skugga – ifrågasätts upprorsbekämpningen som vinande koncept. Frågan lever i denna läsvärda lilla bok: till vad gagnar taktiken, om strategin är ogenomtänkt.

TITEL:

Year Zero: A History of 1945

FÖRFATTARE:

Ian Buruma

FÖRLAG:

Atlantis Books, London 2013

Om ”året noll” har Ian Buruma samlat en gripande och samtidigt plågsam rad vittnesmål.

Boken handlar om hur det var i världen det året 1945 med svält och ödeläggelse, då de tyska och japanska väldena störtade samman, och lägerfångar och besegrade soldater, förövare likaväl som offer, desperat började söka sig tillbaka till något slags normalitet. Tolv månader präglade av frenetisk erotik bland sargade männskor, svarta börs-handeln tog fart, och gamla eliter klöste sig tillbaka.

Ockupanter började sin omskolning av slagna fiender till frihet, jämlikhet och demokrati. Straff utkrävdes, men verklig rättvisa skipades knappast. Det var året då Förenta Nationerna skapades, medan en av grundarna, Sovjetunionen, mördade polska underjörsstäder och fransmän bombade i Syrien. Den trygga välfärd vars första steg samtidigt togs vågar författaren sjuttio år senare inte ta för globalt given.

TITEL:

The Guns at Last Light: The War in Western Europe, 1944–1945. Volume three of the Liberation Trilogy

FÖRFATTARE:

Rick Atkinson

FÖRLAG:

Henry Holt and Company, N Y 2013

Med denna digra volym om andra världskriget fullbordar Rick Atkinson ett magnifikt trebandsverk. I centrum står västmak-

ternas väpnade insatser från landstigningen i Nordafrika i november 1942 via striderna på Sicilien och i Italien 1943–45 till Hitlerrikets totala sammanbrott i maj 1945.

Framför allt handlar det om den amerikanska krigsmaktens utveckling från de första famlande misstagen till allt större krigsförmåga – under kanske ofrånkomligt större felgrepp – med Eisenhower som medlare bland stridiga viljor.

Från åren i USA:s lilla fredstida försvar kom de, en klunga rätt jämnåriga ledare utan erfarenheter av att leda högre förband, flertalet av dem födda kring 1890 (Eisenhowers födelseår); näst högst i befälet på den amerikanska sidan var Oman Bradley yngre än en rad av sina armé-, armékårs- och divisionschefer. Det mesta lärdes de sig på jobbet i fält.

Man får reda på mycket, som att USA tre gånger överraskades av att behöva föra vinterkrig; ännu i november 1944 trodde de ansvariga på fred före jul. Fylld med fakta om en världsmakts resurser när den för krig interfolieras framställningen av biografiska skisser och deltagarnas egna berättelser. En bättre, modernt skriven, populärhistoria om striderna under och efter landstigningen i Normandie den 6 april 1944 lär längre förbli svår att finna.

TITEL:

Quicksand: America's Pursuit Of Power in the Middle East

FÖRFATTARE:

Geoffrey Wawro

FÖRLAG:

Penguin Books. New York 2010

Som ett enda stort misslyckande, eller en serie upprepade felgrepp, beskriver den amerikanske militärhistorikern Geoffrey Wawro USA:s jakt efter inflytande i Mellersta Östern. Boken som utgavs 2010

kan redan fyra år senare uppfattas som föråldrad vad det gäller Irak och särskilt Afghanistan; den handlar ju även om Västasien.

Men författaren har skrivit ett av dessa verk som länge än bör finnas tillgängligt hos ett bibliotek med ambitioner att spegla internationell politik. Med början i engagemanget för Israels blomstring och överlevnad menar han att USA valde fel spår. Omsorgsfullt kronologiskt beskriver han sedan sex decennier väg genom kvicksand. Som uppslagsbok fyller berättelsen en viktig roll; vi glömmer lätt hur allt kom sig.

TITEL:

The Cold War in South Asia: Britain, the United States and the Indian Subcontinent, 1945–1965

FÖRFATTARE:

Paul M. McGarr

FÖRLAG:

Cambridge University Press 2013

Den indiska subkontinenten är minrad mark för västliga intressenter. Först Storbritannien, som f d kolonialmakt, och därefter USA har haft påfallande svårt att balansera sina ambitioner

och åtaganden gentemot Indien och Pakistan. Särskilt Washington har haft problem med att försöka locka och hindra de alliansfria indierna från att dras in i det kalla krigets motståndarläger samtidigt som man har sökt vidmakthålla en ostadig allians med pakistanier som i sin tur aldrig lyckats befästa en stabil demokrati; vi ser mönstret i Afghanistankriget.

Om hur det började efter den blodiga delningen 1947 i två tidvis antagonistiska stater på samma halvö handlar denna bok, byggd på en myckenhet av nytt källmaterial. Vi är inte bortsämda med hel-

hetsgrepp på problemen kring Indien och Pakistan, och boken fyller delar av en kunskapslucka ifråga om Sydasien.

Böckerna är anmälda av Olof santesson.

Anvisningar till författare

Författaren ansvarar för att artikel som insänds är språkgranskad och genomarbetad och sänder originalmanuskript i Word till redaktionen på info@kkrva.se. Författarens namn, adress, e-postadress, telefon- och faxnummer anges i mailet. Författare till inträdesanförande och årliga redovisningar bör begränsa antal tecken (inkl blanksteg) till högst 30 000 resp 60 000.

Vetenskapliga artiklar inom Akademiens område bör innehålla 7-10 000 ord (d v s max 50 000 tecken utan blanksteg = max 60 000 tecken med blanksteg = max 20 A4-sidor i normal text med 12 punkter). Artikeln skall starta med ett abstract på engelska om det är en artikel skriven på skandinaviskt språk eller på skandinaviskt språk om artikeln är skriven på engelska.

Bilder: Förslag till illustrationer bifogas separat. Obs! Det räcker inte att bilderna är inmonterade i ett word- eller powerpoint-dokument. För tryck krävs att bilderna är bifogade som separata högupplösta bildfiler, dvs minst 300 dpi.

Tips: Akademiens skrivhandbok med våra skrivregler finns att hämta på hemsidan.

Redaktionen språkgranskar manuskriptet och återsänder det till författaren.

Författaren granskas redaktionens förslag till förtydliganden etc och meddelar skriftligen eventuella synpunkter.

Beställning av särtryck och lösnummer

Särtryck beställs hos redaktionen, efter överenskommelse om pris, med uppgift om antal och adresser för leverans och fakturering. Lösnummer beställs hos redaktionen eller på admin@kkrva.se som också svarar för utsändning och fakturering.

Helårsprenumeration:

400 kr (Sverige) 500 kr (Europa)

600 kr (övriga länder)

Lösnummer: 105 kr inkl moms

ISSN 0023-5369

© Kungl Krigsvetenskapsakademien 2014